

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Liikuntatoimi tilastojen valossa

Perustilastot vuodelta 2020

Liikuntatoimi tilastojen valossa

Perustilastot vuodelta 2020

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

© 2021 tekijät ja opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN pdf: 978-952-263-902-8

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Kannen kuva: Helena Heiskanen

Helsinki 2021

Liikuntatoimi tilastojen valossa Perustilastot vuodelta 2020

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:49		Teema	Liikunta
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Yhteisötekijä	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Kieli	suomi	Sivumäärä	122
Tiivistelmä			
<p>Liikuntatoimi tilastojen valossa – julkaisuun kootaan opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastualueen toimialaan kuuluvia perustilastoja. Tähän julkaisuun on koottu tiedot vuodelta 2020.</p> <p>Julkaisussa ilmenee talousarviossa olevien liikuntatoimen määrärahojen kohdennus ja käyttö. Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa valtion tukea kuntien liikuntatoimintaan, liikuntapaikkarakentamiseen, valtakunnallisten ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten toimintaan, valtakunnallisille liikuntajärjestöille ja liikunnan aluejärjestöille, liikuntaa edistävälle järjestöille, seuratoiminnan kehittämiseen, liikunnallisen elämäntavan hankkeisiin elämänkulun eri vaiheissa, huippu-urheilun kehittämiseen, soveltavaan liikuntaan, liikuntatieteeseen ja liikuntatieteelliseen tiedonvälitystoimintaan, antidopingtoimintaan ja liikunnan eettiseen toimintaan sekä liikunta-alan kansainväliseen toimintaan.</p>			
Asiasanat	liikunta, urheilu, liikuntatoimi, liikuntatoimen tilastot		
ISBN PDF	978-952-263-902-8	ISSN PDF	1799-0351
Julkaisun osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-902-8		

Idrottsverksamheten i statistikens ljus Grundläggande statistik från 2020

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2021:49**Tema**

Idrott

Utgivare Undervisnings- och kulturministeriet**Utarbetad av** Undervisnings- och kulturministeriet**Språk** finska**Sidantal**

122

Referat

Idrottsverksamheten i statistikens ljus är en sammanställning av grundläggande statistik inom undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde för idrott. Publikationen innehåller uppgifter från 2020.

Av publikationen framgår hur anslagen för idrottsverksamhet i statsbudgeten har riktats och använts. Undervisnings- och kulturministeriet anvisar statsunderstöd för det kommunala idrottsväsendet, byggande av kommunala idrottsanläggningar, verksamhetsbidrag för riksomfattande och regionala idrottsutbildningscentra och riksförbund för främjande av idrott och motion, för utveckling av föreningsverksamhet, för projekt som stöder ett rörligt liv i olika livsskeden, för utveckling av elitidrott, för idrottsvetenskap och idrottsvetenskaplig informationsspridning, antidopningsverksamhet och etisk verksamhet på idrottens område och för internationell verksamhet på idrottens område.

Nyckelord idrott, motion, idrottsverksamhet, statistik över idrottsverksamhet

ISBN PDF 978-952-263-902-8**ISSN PDF**

1799-0351

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-902-8>

Sports Services in the Light of Statistics Basic statistics for 2020

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2021:49**Subject**

Sport

Publisher Ministry of Education and Culture**Group author** Ministry of Education and Culture**Language** Finnish**Pages**122

Abstract

This publication, Sports Services in Light of Statistics, includes a compilation of basic statistics on issues within the area of responsibility of the Division for Sport at the Ministry of Education and Culture. The statistics contained in this publication concern the year 2020.

The publication provides information on the allocation and use of the budget appropriations for sports services. The Ministry of Education and Culture allocates state funds for municipal sports services, construction of sports facilities, operation of national and regional sports institutes, national and regional sports and physical activity organisations, organisations promoting sports and physical activity, promotion of sports club activities, projects promoting an active way of living during all stages of life, development of performance sports, adapted physical activity, sport and health sciences and dissemination of information on sports and health sciences, anti-doping activities and other ethical activities, and international activities in the field of sports and physical activity.

Keywords physical activity, sports, sports services, statistics on sports services

ISBN PDF 978-952-263-902-8**ISSN PDF**1799-0351

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-902-8>

Sisältö

Lukijalle	12
1 Rahapelitoiminnan tuotot	14
2 Valtion liikuntamäärärahat	17
2.1 Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen ja kehitys 2011–2020	17
2.2 Valtion talousarvion tilijaottelun mukainen liikuntamäärärahojen jakautuminen vuonna 2020	22
2.3 Valtion liikuntaan budjetoidut määrärahat vuodelle 2021	25
3 Kuntien liikuntatoiminta	29
3.1 Valtionosuus kuntien liikuntatoimintaan ja harkinnanvaraiset valtionavustukset ..	29
3.2 Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalous	32
3.3 Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden jakautuminen kuntaryhmittäin	36
4 Liikuntapaikkarakentaminen	40
4.1 Liikuntapaikkojen perustamishankkeet	43
4.2 Liikuntapaikkarakentamiseen liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta	46
5 Liikunnan koulutuskeskukset	48
5.1 Liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus	49
5.2 Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset	50
5.3 Alueelliset liikunnan koulutuskeskukset	53
5.4 Liikunnan koulutuskeskusten harkinnanvaraiset valtionavustukset ja korona-avustukset	54
5.5 Liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät	56
5.6 Muu liikunta-alan koulutustoiminta	58
6 Liikunnan kansalaistoiminta	59
6.1 Liikuntajärjestöille myönnetty valtionavustukset	60
6.2 Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset vuonna 2020	68
6.3 Liikuntajärjestöjen yleisavustusuudistus vuodelle 2021	78
6.4 Liikunta- ja urheiluseuroille myönnetty erityisavustukset vuonna 2020	79
6.5 Liikunta- ja urheiluseuroille myönnetty korona-avustukset vuonna 2020	80

7	Liikunta-alan tiedolla johtaminen	83
7.1	Liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittäminen	83
7.2	Liikuntatieteelliset tutkimusprojektit	84
7.3	Liikuntalääketieteen kesukset ja liikuntatieteellinen tiedonvälitystoiminta	86
8	Liikunta-alan kansainvälinen ja EU-toiminta	88
8.1	Kahdenvälinen, monenkeskinen ja pohjoismainen yhteistyö	89
8.2	Yhteistyö Euroopan unionissa	89
8.3	Valtionavustukset liikunta-alan kansainvälisiin konferensseihin ja kokouksiin	90
8.4	Valtionavustukset kansainvälisille lajiliitoille, kansainvälisten urheilujärjestöjen puheenjohtajuuksiin ja hallinnollisiin kuluihin	91
9	Huippu-urheilu	92
9.1	Urheilijoiden apurahat	96
10	Liikunnan ja urheilun eettinen toiminta	98
10.1	Valtionavustukset eettiseen toimintaan	99
10.2	Järjestäytyneen urheilun ulkopuolinen doping	103
11	Liikunnallinen elämäntapa	105
12	Liikunnan yhdenvertaisuus	110
12.1	Soveltava liikunta ja vammaisurheilu	111
13	Valtion liikuntaneuvosto	117
	Lähteet	120

Taulukko ja kuvioluettelo

1. Rahapelitoiminnan tuotot

Kuvio 1. Edunsaajien määrärahat rahapelitoiminnan tuotoista vuonna 2020 (%)

Taulukko 1. Edunsaajien määrärahat rahapelitoiminnan tuotoista 2011–2020 (milj. €), indeksikorjaamaton

2. Valtion liikuntamäärärahat

Taulukko 2. Valtion liikuntamäärärahat 2011–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2010=100

Taulukko 3. Liikuntamäärärahoihin sisältyvät budjettivarat 2011–2020, indeksikorjattu JMHI 2010=100

Taulukko 4. Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen 2016–2020 (1 000 €), indeksikorjaamaton

Taulukko 5. Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen vuonna 2020

Taulukko 6. Liikuntatoimeen budjetoidut määrärahat vuodelle 2021

3. Kuntien liikuntatoiminta

Taulukko 7. Kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannukset ja investoinnit sekä valtionosuudet ja -avustukset 2016–2020, indeksikorjattu JMHI 2015=100 ja RKI 2015=100

Taulukko 8. Kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannukset ja valtionosuudet kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä vuonna 2020

Taulukko 9. Kuntien liikuntatoiminnan toimintamenojen jakautuminen 2016–2020, indeksikorjaamaton (ei sisällä vyörytyseriä, poistoja ja arvonalentumisia)

Taulukko 10. Kuntien liikuntatoiminnan toimintatulojen jakautuminen 2016–2020, indeksikorjaamaton (ei sisällä vyörytyseriä, valmistevarastojen muutosta ja valmistusta omaan käyttöön)

Taulukko 11. Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden jakautuminen kuntaryhmittäin vuonna 2020

Taulukko 12. Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden nettokustannuksien keskiarvo kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä 2016–2020 (€/asukas), indeksikorjattu JMHI 2015=100

Taulukko 13. Kuntien liikuntatoiminnan toimintakatteen määräytyminen kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä vuonna 2020

4. Liikuntapaikkarakentaminen

Taulukko 14. Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustukset 2011–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2010=100 ja RKI 2010=100

Kuvio 2. Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustukset 2011–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2010=100 ja RKI 2010=100

Kuvio 3. Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin myöntämien valtionavustusten jakautuminen yhteisöryhmittäin vuonna 2020

Kuvio 4. AVlen liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin myöntämien avustusten jakautuminen yhteisöryhmittäin vuonna 2020

Taulukko 15. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden valtionavustukset AVI-alueittain vuonna 2020 (€)

Taulukko 16. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustushakemukset ja myönnettyt avustukset AVI-alueittain vuonna 2020

Taulukko 17. Kustannusarvioltaan yli 700 000 €:n liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustushakemuksissa esiintyvät liikuntapaikkatyypit 2016–2020 (lkm)

Taulukko 18. Liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämishankkeisiin myönnettyt valtionavustukset teemoittain vuonna 2020

5. Liikunnan koulutuskeskukset

Taulukko 19. Valtion kokonaisrahoitus valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille vuonna 2020 (€)

Taulukko 20. Valtion kokonaisrahoitus alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille vuonna 2020 (€)

Taulukko 21. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. amm. koulutuksen rahoitus) ja vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus sekä opiskelijavuorokaudet vuonna 2020

Taulukko 22. Valtionosuus valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön käyttökustannuksiin ja koulutuskeskusten opiskelijavuorokaudet 2016–2020, indeksikorjattu JMHI 2015=100

Taulukko 23. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. amm. koulutuksen rahoitus) ja vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus sekä opiskelijapäivät vuonna 2020

Taulukko 24. Valtionosuus alueellisten liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön käyttökustannuksiin ja koulutuskeskusten opiskelijapäivät 2016–2020, indeksikorjattu JMHI 2015=100

Taulukko 25. Liikunnan koulutuskeskuksille myönnettyt rakentamisavustukset 2016–2020 (€), indeksikorjattu RKI 2015=100

Taulukko 26. Liikunnan koulutuskeskuksille myönnettyt kehittämisavustukset 2016–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100

Taulukko 27. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät koulutustehtävittäin vuonna 2020 (hlöä)

Taulukko 28. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät koulutustehtävittäin vuonna 2020 (hlöä)

6. Liikunnan kansalaistoiminta

Taulukko 29. Valtionavustusta saaneet liikuntajärjestöt järjestöryhmittäin 2016–2020 (lkm)

Taulukko 30. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton. Liikuntajärjestöt: Lajiliitot.

Taulukko 31. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton. Liikuntajärjestöt: Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt.

Taulukko 32. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton. Liikuntajärjestöt: Koululais- ja opiskelijajärjestöt.

Taulukko 33. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton. Liikuntajärjestöt: Muut liikuntajärjestöt.

Taulukko 34. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton. Liikunnan palvelujärjestöt: Valtakunnalliset palvelujärjestöt.

Taulukko 35. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton. Liikunnan palvelujärjestöt: Liikunnan aluejärjestöt.

Taulukko 36. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020. Liikuntajärjestöt: Lajiliitot.

Taulukko 37. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020. Liikuntajärjestöt: Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt.

Taulukko 38. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020. Liikuntajärjestöt: Koululais- ja opiskelijajärjestöt.

Taulukko 39. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020. Liikuntajärjestöt: Muut liikuntajärjestöt.

Taulukko 40. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020. Liikunnan palvelujärjestöt: Valtakunnalliset palvelujärjestöt.

Taulukko 41. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020. Liikunnan palvelujärjestöt: Liikunnan aluejärjestöt.

Taulukko 42. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset yhteensä vuonna 2020

Taulukko 43. Seuratukihakemukset ja myönnettyt tuet 2016–2020

Taulukko 44. Liikunta- ja urheiluseuroille myönnettyt korona-avustukset vuonna 2020.

7. Liikunta-alan tiedolla johtaminen

Taulukko 45. Valtionavustukset liikuntatieteellisille tutkimusprojekteille vuonna 2020

Kuvio 5. Valtionavustusta saaneet uudet ja jatkuvat liikuntatieteelliset tutkimusprojektit 2011–2020 (lkm)

Taulukko 46. Liikuntatieteellisten yhteisöjen valtionavustukset vuonna 2020 (€)

8. Liikunta-alan kansainvälinen ja EU-toiminta

9. Huippu-urheilu

Taulukko 47. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustukset huippu-urheiluun 2016–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100

Kuvio 6. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustukset huippu-urheiluun 2016–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100

10. Liikunnan ja urheilun eettinen toiminta

Taulukko 48. Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan myönnettyt määrärahat 2016–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100

Taulukko 49. SUEK ry:n, lajiliittojen ja WADAn dopingtestit vuonna 2020 (lkm)

Taulukko 50. SUEK ry:n kansallisen testausohjelman puitteissa tekemät virtsa- ja veritestit lajeittain vuonna 2020 (lkm)

Taulukko 51. Dopingtestit ja -rikkomukset 2016–2020 (lkm)

Taulukko 52. Dopingrikokset ja takavarikoidut dopingaineet 2016–2020 (lkm)

11. Liikunnallinen elämäntapa

Taulukko 53. Liikunnallisen elämäntavan edistämiseen rahapelitoiminnan tuotoista myönnettyt määrärahat vuonna 2020 (€), indeksikorjaamaton

12. Liikunnan yhdenvertaisuus

Kuvio 7. Arvio toimintarajoitteisten määrästä fyysisen ja kognitiivisen toimintakyvyn perusteella vuonna 2016

Taulukko 54. OKM:n soveltavaan liikuntaan, ikääntyneiden liikuntaan ja vammaisurheiluun kohdentamat avustukset 2016–2020 (€), indeksikorjaamaton

13. Valtion liikuntaneuvosto

LUKIJALLE

Liikuntatoimi tilastojen valossa 2020 -julkaisuun on koottu opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastualueen toimialaan kuuluvia perustilastoja vuodelta 2020.

Valtion liikuntamäärärahat osoitetaan rahapelitoiminnan tuotoista sekä valtion yleiskatteisista budjettivaroista. Veikkaus Oy:n rahapelituotot ovat valtiontalouden kehysten ulkopuolista tuloa. Liikuntatoimen rahoitus rahapelituotoista perustuu arpajaislakiin (1047/2001). Vuonna 2020 valtion liikuntamäärärahat olivat lisä-talousarvioiden jälkeen yhteensä 190,7 miljoonaa euroa, josta 90,5 miljoonaa euroa tuli budjettivaroista. Tämä on edellisiin vuosiin verrattuna merkittävä ero. Muutos johtuu maailmanlaajuisen koronaviruspandemian aiheuttamasta tilanteesta. Valtio on korvannut liikunnan toimijoille aiheutuneita taloudellisia vahinkoja ja toiminnan toteutuksessa vaadittujen muutosten kustannuksia.

Liikuntatoimen budjetista osoitetaan valtion tukea kuntien liikuntatoimintaan, liikunta-paikkarakentamiseen, valtakunnallisten ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten toimintaan, liikuntaa edistävälle järjestöille ja liikunnan aluejärjestöille, seuratoiminnan kehittämiseen, liikunnallisen elämäntavan hankkeisiin elämäntavan eri vaiheissa, huippu-urheilun kehittämiseen, liikuntatieteeseen ja liikuntatieteelliseen tiedonvälitystoimintaan, liikunnan eettiseen toimintaan sekä liikunta-alan kansainväliseen toimintaan.

Talouden yleinen tilanne ei yleensä ole heijastunut liikuntatoiminnan valtionrahoitukseen, koska jaetut avustukset rahoitetaan rahapelitoiminnan tuotoilla. Covid-19 -pandemia on muuttanut myös Veikkauksen tilannetta ja rahapelitoiminnan tuotot ovat laskeneet pandemian aikana. Veikkauksen tuottojen odotetaan edelleen laskevan myös vastuullisen pelaamisen korostuessa ja pelihaittojen ehkäisemiseksi tehtyjen toimenpiteiden sekä kansainvälisten peliyhtiöiden toimien vuoksi. Vuoden 2021 alkupuolella valmistui työryhmäselvitys rahapelituottojen vähenemisen vaikutuksista. Työryhmä esitti ensisijaiseksi vaihtoehdoksi muuttuneeseen tilanteeseen kokonaisuudistuksen, jossa rahapelituotot ohjattaisiin valtion yleiskatteellisiksi tuloksi ja nykyiset edunsaajat siirrettäisiin budjetin kehysmenettelyn piiriin. Rahapelituottojen aleneminen vaatii toimenpiteitä liikunnan rahoituspuolelta uudistamiseksi. Valtioneuvosto asetti 26.8.2021 ”Rahapelituotoilla rahoitettujen toimintojen rahoitusmalli” -hankkeen toteuttamaan uudistusta.

Tähän julkaisuun on tehty ne muutokset, jotka valtion talousarvioon on määritelty aiemmasta poikkeavalla tavalla liikuntatoiminnan tavoitteissa ja käsitteissä. Lisäksi koronan

vaikutus näkyy tilastokirjan eri luvuissa. Tilastojulkaisun on laatinut liikuntayksikössä korkeakouluharjoittelunsa syksyllä 2021 suorittanut Kalle Pasanen. Työn ohjaajana on toiminut ylitarkastaja Sari Virta.

Helsingissä 30.11.2021

johtaja **Tiina Kivisaari**

ylitarkastaja **Sari Virta**

1 Rahapelitoiminnan tuotot

Merkittävä osa suomalaisen kulttuurin tuesta rahoitetaan Veikkaus Oy:n tuotoista kertyvillä rahapelitoiminnan tuotoilla, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) jakaa tieteelle, taiteelle, liikunnalle ja nuorisotyöhön. Vuonna 2020 ministeriö jakoi rahapelitoiminnan tuottoja yhteensä 390,1 miljoonaa euroa, kun vuonna 2019 kyseinen määräraha oli yhteensä 563,3 miljoonaa euroa. Pääasiallisena syynä jaettavan määrärahan huomattavaan laskuun on ollut koronapandemiasta aiheutuneiden rajoitustoimenpiteiden vaikutus rahapelitoiminnasta saatujen tuottojen kertymiseen.

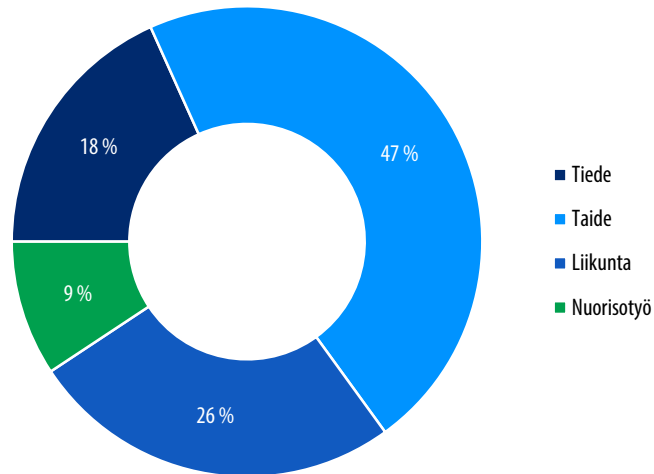
Nykyinen Veikkaus Oy aloitti toimintansa 1.1.2017. Rahapelitoiminnan tuottoja jakavat OKM:n lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö. Arpajaislain (1047/2001) mukaan Veikkaus Oy:n tuotoista 53 prosenttia menee jaettavaksi opetus- ja kulttuuriministeriölle, 43 prosenttia sosiaali- ja terveysministeriölle ja 4 prosenttia maa- ja metsätalousministeriölle.

Arpajaislaissa (1047/2001) säädetään arpajaisten toimeenpanosta ja toimeenpanon valvonnasta, arpajaisten tuottojen tilittämisestä ja käyttötarkoituksista sekä tuottojen valvonnasta. Arpajaislain yhteyteen säädettiin aikanaan myös niin kutsuttu jakosuhdelaki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä (1054/2001). Sen mukaan veikkaus- ja vedonlyöntipelien sekä raha-arpajaisten tuotot tulee käyttää eri edunsaajien tukemiseen seuraavasti: 25 prosenttia urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen, 9 prosenttia nuorisotyön edistämiseen, 17,5 prosenttia tieteen edistämiseen ja 38,5 prosenttia taiteen edistämiseen. Lisäksi jäljelle jäävä 10 prosenttia jaetaan samoille edunsaajille valtion talousarviossa vuosittain tarkemmin päätettävällä tavalla. Jakosuhdelaki kumottiin 1.1.2017 voimaan tulleella lailla (1288/2016). Prosenttiosuudet kuitenkin siirtyivät uudistettuun arpajaislakiin (1286/2016), ja OKM:n osuus rahapelitoiminnan tuotoista jaetaan edelleen niiden mukaisesti.

Urheilu ja liikuntakasvatus ovat alkuperäiset veikkausvoittovarojen edunsaajat vuodelta 1940. Vuosikymmenten kuluessa veikkausvoittovarojen jakosuhteissa on tapahtunut muutoksia liikunnan jako-osuuden vaihdellessa 21–60 prosentin välillä. Vuonna 2020 liikuntatoimen osuus OKM:n jaettavista rahapelitoiminnan tuotoista oli 25,7 prosenttia, taiteen 46,7 prosenttia, tieteen 18,3 prosenttia ja nuorisotyön 9,3 prosenttia (kuviot 1).

Kuvio 1. Edunsaajien määrärahat rahapelitoiminnan tuotoista vuonna 2020 (%)

Lähde: Hallituksen vuosikertomus 2020, tilinpäätöslaskelmat

Rahapelitoiminnan tuotoista urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen kohdennettiin vuonna 2020 noin 100,2 miljoonaa euroa (taulukko 1). Viimeisen kymmenen vuoden aikana liikunnan määrärahat ovat pääsääntöisesti kasvaneet. Vuonna 2020 koronapandemiasta seuranneet rajoitukset kuitenkin laskivat rahapelitoiminnasta kertyneitä tuottoja merkittävästi, minkä vuoksi myös liikunnan määräraha laski edellisvuoteen verrattuna noin 54 miljoonalla eurolla. Taiteen osuus rahapelitoiminnan tuotoista oli vuonna 2020 edellisten vuosien tapaan suurin, yhteensä noin 182,3 miljoonaa euroa, mutta myös sen kokonaismäärä laski aikaisempiin vuosiin verrattuna merkittävästi.

Taulukko 1. Edunsaajien määrärahat rahapeliteitoiminnan tuotoista 2011–2020 (milj. €), indeksikorjaamaton
Lähteet: Hallituksen vuosikertomukset 2012–2020, tilinpäätöslaskelmat; Valtion tilinpäätöskertomus 2011

Vuosi	Tiede	Taide	Liikunta	Nuorisotyö	Yhteensä
2011	100,3	220,3	141,9	51,5	514,1
2012	101,2	222,4	150,9	51,9	526,3
2013	102,2	224,6	151,6	52,4	530,9
2014	102,4	237,0	187,3	52,8	579,5
2015	102,2	236,9	148,0	53,0	540,1
2016	103,2	233,3	147,1	52,7	536,3
2017	104,4	233,4	166,2	52,6	556,6
2018	106,2	238,8	163,3	53,3	561,6
2019	107,3	247,0	154,0	55,0	563,3
2020	71,3	182,3	100,2	36,3	390,1

Huom. Yhteensä-sarakkeen tiedot on laskettu pyöristämättömillä luvuilla, eivätkä ne näin ollen aina vastaa edunsaajien pyöristettyjen määrärahojen yhteenlaskettua summaa.

Lähteet

Arpajaislaki 23.11.2001/1047.

Laki arpajaislain muuttamisesta 21.12.2016/1286.

Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipeliin tuoton käyttämisestä 23.11.2001/1054.

Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipeliin tuoton käyttämisestä annetun lain kumoamisesta 21.12.2016/1288.

Valtiokonttori. Tutkihallintoa.fi -palvelu. Valtiontalous.

Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/valtio/taloustiedot/>.

Valtioneuvoston kanslia. Hallituksen vuosikertomukset 2012–2020. Tilinpäätöslaskelmat.

Hallituksen julkaisusarja 3/2013, 3/2014, 3/2015, 5/2016 & 3a/2017, Valtioneuvoston julkaisusarja 3/2018 sekä Valtioneuvoston julkaisuja 2019:12; 2020:4 & 2021:33.

Valtiovarainministeriö. Valtion tilinpäätöskertomus 2011. Valtiovarainministeriön julkaisuja 17a/2012.

2 Valtion liikuntamäärärahat

Valtion liikuntamäärärahat osoitetaan rahapelitoiminnan tuotoista ja valtion yleiskatteisista budjettivaroista. Rahapelitoiminnan tuotot ovat valtiontalouden kehyksen ulkopuolista tuloa. Liikuntatoimen rahoitus rahapelitoiminnan tuotoilla perustuu arpajaislakiin (1047/2001). Varsinaisista valtiontalouden kehykseen kuuluvista budjettivaroista eli niin sanotuista yleiskatteisista budjettivaroista katetaan liikuntatoimen osalta sekä vapaan sivistystyön valtionosuuksia valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille että liikuntatieteellisten tutkimusten arviointikustannuksia.

Tässä luvussa esitetyt tiedot valtion liikuntamäärärahoista perustuvat valtion talousarvio- ja tilinpäätöstietoihin. Talousarviotiedoissa on huomioitu alkuperäisten talousarviomäärärahojen lisäksi lisätalousarvioissa myönnettyt määrärahat. Tilinpäätöstiedot puolestaan kertovat lopulliset jaettujen määrärahojen summat.

Julkaisussa esitetyt luvut on tarpeen mukaan indeksikorjattu käyttäen julkisten menojen hintaindeksiä (JMHI) 2010=100 tai 2015=100. JMHI:n käytössä sovelletaan omia kertomiaan riippuen siitä, onko käsittelyssä valtiontalouden vai kuntatalouden piiriin kuuluvien menojen hintakehityksen tarkastelu. Liikuntapaikkarakentamisessa ja liikunnan koulutuskeskusten rakentamisavustusten käsittelyssä tukeudutaan rakennuskustannusindeksiin (RKI) 2010=100 tai 2015=100. Indeksikorjauksen avulla huomioidaan palvelujen ja materiaalien kallistuminen sekä rahanarvon muutokset. Indeksikorjatut luvut osoittavat liikunnan määrärahojen reaalikasvun.

2.1 Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen ja kehitys 2011–2020

Valtion liikuntamäärärahat ovat vaihdelleet kymmenen vuoden tarkasteluajanjaksolla vuodesta 2011 lähtien noin 143 miljoonan ja 191 miljoonan euron välillä (taulukko 2). Samanlaisesti myös budjettivarojen osuus liikuntamäärärahoista on vaihdellut huomattavasti (taulukko 3). Vuosina 2014 ja 2015 budjettivarojen osuus oli suuri, sillä molempina vuosina myönnettiin 40 miljoonaa euroa budjettivaroja Olympiastadionin perusparannukseen. Myös vuonna 2017 budjettivarojen osuus oli verrattain suuri, sillä hallitus myönsi budjettivaroista katetun 3,5 miljoonan euron erillisavustuksen KymiRing Oy:n rakentamishankkeeseen.

Ylivoimaisesti suurimman poikkeaman budjettivarojen vuosittaiseen jakautumiseen tekee kuitenkin tarkasteluvuosi 2020.

Vuonna 2020 valtion jakamat liikuntamäärärahat olivat yhteensä noin 190,7 miljoonaa euroa, joista rahapelitoiminnan tuotot kattoivat reilut puolet. Määrärahoista 90,5 miljoonaa euroa tuli budjettivaroista, mikä on 47,5 prosentin osuudellaan edellisiin vuosiin verrattuna merkittävästi enemmän. Tämän taustalla on hallituksen päätös jakaa valtion budjettivaroista entistä enemmän varoja liikuntatoimeen sekä koronapandemiasta aiheutuneiden vahinkojen ja tappioiden että rahapelitoiminnan tuottojen pudotuksen kattamiseksi. Budjettivaroista noin 34,4 miljoonaa on osoitettu kolmivuotisena siirtomäärärahana Liikkuvat-ohjelmiin, liikuntapaikkarakentamiseen ja lisätalousarvioiden jälkeen myönnettyihin koronapandemia-avustuksiin. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille ja rahoitus liikuntatieteellisten hankkeiden arviointikustannuksiin kattaa määrärahana budjettivaroista noin 50,8 miljoonaa euroa. Budjettivaroista jaettiin myös ensi kertaa erilliseltä momentilta 5,3 miljoonan euron kolmivuotinen siirtomääräraha liikunnan ja huippu-urheilun edistämiseen.

Taulukko 2. Valtion liikuntamäärärahat 2011–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2010=100

Lähteet: Hallituksen vuosikertomukset 2012–2020, tilinpäätöslaskelmat; tutkiahallintoa.fi; Valtion tilinpäätöskertomus 2011

Vuosi	Talousarvio	Tilinpäätös	Tilinpäätös, indeksikorjatut määrärahat
2011	143 883 000	142 501 238	153 484 260
2012	153 194 000	153 611 979	160 442 408
2013	152 397 000	151 721 935	155 959 978
2014	187 558 000	187 402 344	190 508 461
2015	188 751 000	188 549 425	190 796 118
2016	155 446 000	154 944 326	158 094 765
2017	179 423 000	178 561 525	184 580 453
2018	173 433 000	171 794 942	175 938 419
2019	159 941 000	159 302 306	160 758 452
2020	192 406 000	190 728 592	190 728 592

Taulukko 3. Liikuntamäärärahoihin sisältyvät budjettivarat 2011–2020, indeksikorjattu JMHI 2010=100
Lähteet: Hallituksen vuosikertomukset 2012–2020, tilinpäätöslaskelmat; Valtion tilinpäätöskertomus 2011

Vuosi	Budjettivarat (€)	Indeksikorjatut budjettivarat (€)	Osuus liikuntamäärärahoista (%)
2011	597 000	643 013	0,4 %
2012	2 752 000	2 874 369	1,8 %
2013	109 000	112 045	0,1 %
2014	40 107 333	40 772 095	21,4 %
2015	40 556 343	41 039 599	21,5 %
2016	7 824 000	7 983 083	5,0 %
2017	12 326 000	12 741 483	6,9 %
2018	8 494 000	8 698 865	4,9 %
2019	5 274 000	5 322 208	3,3 %
2020	90 517 698	90 517 698	47,5 %

Huom. 2014–2015 ei mukana avustuksia Helsingin Olympiastadionin perusparannukseen, 2016–2019 ei mukana hallituksen kärkihankerahoitusta Liikkuva koulu -ohjelmaan, 2017 ei mukana KymiRing Oy:lle myönnettyä avustusta, 2020 sisältyy uusi momentti 29.50.56 Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (5,3 milj. €).

Valtion liikuntamäärärahat ovat jakautuneet eri momenteille suurin piirtein samalla tavalla vuosina 2016–2019, lukuun ottamatta liikunnan yhdenvertaisuuden määrärahoja ja ”muiden momenttien” määrärahoja (taulukko 4). Vuoden 2020 määrärahojen jakautuminen noudattaa paljolti edellisten vuosien mukaista jakautumista lukuun ottamatta ”muiden momenttien” sisältämiä määrärahoja, jotka ovat kasvaneet edellisvuoteen verrattuna noin 35,6 miljoonalla eurolla. Syynä tähän nousuun ovat jo edellä mainitut määrärahojen nostot budjettivaroista tehtävissä avustuksissa. Taulukon 4 tiedot valtion liikuntamäärärahojen jakautumisesta on esitetty vuonna 2015 uudistetun liikuntatoimen tilijaottelun mukaisena. Vanhempien tilijaottelujen mukaisesti luokitellut tiedot valtion vuotta 2016 edeltävistä liikuntamäärärahoista löytyvät aiempien vuosien Liikuntatoimi tilastojen valossa -julkaisuista.

Taulukko 4. Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen 2016–2020 (1 000 €), indeksikorjaamaton
Lähde: tutkiahallintoa.fi

Määrärahojen jakautuminen	2016	2017	2018	2019	2020
Liikunnan kansalaistoiminta	44 234	44 499	45 702	47 227	45 940
Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus	29 767	48 044	44 498	33 711	31 590
Kuntien liikuntatoiminta	19 398	19 453	19 510	19 544	19 560
Liikunnan koulutuskeskukset	19 120	18 667	18 329	18 233	18 161
Huippu-urheilu	11 379	13 150	12 346	12 468	12 510
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	8 759	8 355	8 633	8 671	8 231
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	3 922	3 680	4 063	4 095	4 045
Liikuntatiede ja tutkimukset	3 660	3 795	3 634	3 921	3 612
Muut momentit	14 706	18 919	15 081	11 433	47 080
Yhteensä	154 944	178 562	171 795	159 302	190 729

Huom. Vuonna 2015 uudistuneen liikuntatoimen tilijaottelun vuoksi on vertailtu vain vuosia 2016–2020.

Kuntien liikuntatoiminnan momenttiin sisältyvät rahapelitoiminnan tuotoista kunnille osoitetut valtionosuudet. Kuntien valtionosuuksia ja harkinnanvaraisia valtionavustuksia, kuten kunnille myönnettyjä määrärahoja liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin, käsitellään tarkemmin luvussa 3. Luvussa tarkastellaan myös kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden lukuja ja niiden jakautumista kuntaryhmittäin.

Valtaosa liikunnan yhdenvertaisen saavutettavuuden määrärahoista osoitetaan liikuntapaikkojen perustamis- ja parannushankkeisiin, joita käsitellään luvussa 4. Samassa luvussa käsitellään myös liikuntapaikkarakentamiseen liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä poikkeuksellisesti liikuntapaikkarakentamiseen budjettivaroista myönnettyä kerta-luontoista avustusta koronapandemian takia. Liikunnan yhdenvertaisen saavutettavuuden tavoitetta edistävät myös liikunnan koulutuskeskusten liikunta- ja vapaa-aikatiilojen avustukset, joita käsitellään luvussa 5, sekä liikunnan yhdenvertaisuuteen myönnettyt avustukset, joita käsitellään luvussa 12.

Liikunnan koulutuskeskuksille myönnettyjä määrärahoja käsitellään luvussa 5. Niiden osalta yleisavustuksiin kuuluvat rahapelitoiminnan tuotoista alueellisille ja valtakunnallisille koulutuskeskuksille osoitetut valtionosuudet vapaan sivistystyön koulutukseen sekä koulutuskeskusten saamat opintoseteli-, rakentamis- ja kehittämisavustukset. Liikunnan valtakunnallisille koulutuskeskuksille jaetaan valtionosuutta myös valtion yleiskatteisista budjettivaroista. Vuonna 2020 koulutuskeskuksille myönnettiin myös erillisiä korona-avustuksia, joita käsitellään tarkemmin alaluvussa 5.4.

Valtion liikuntamäärärahojen jaottelussa liikunnan kansalaistoiminnan kokonaisuus sisältää lajiliittojen ja muiden liikuntajärjestöjen yleisavustukset sekä seuratoiminnan kehittämisavustukset. Määrärahat ovat suurimmaksi osaksi liikuntajärjestöjen yleisavustuksia ja hankkeille myönnettyjä erityisavustuksia. Liikunnan kansalaistoiminnan avustuksia käsitellään luvussa 6. Vuonna 2020 liikunta- ja urheiluseuroille sekä lajiliitoille myönnettiin myös korona-avustuksia, joita käsitellään alaluvuissa 6.1 ja 6.5. Vuodelle 2021 käyttöön otettua liikuntajärjestöjen yleisavustusuudistusta käsitellään alaluvuissa 6.3.

Liikuntatieteen momentti sisältää liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin, Suomen Akatemialle tieteellisen tason arviointiin, liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittämiseen sekä liikuntapaikkarakentamisen tutkimukseen ja kehittämiseen kohdistetut määrärahat. Tähän osioon sisältyvät myös valtion yleiskatteisista budjettivaroista Suomen Akatemialle kohdistetut määrärahat liikuntatieteellisten tutkimusten arvioinnin hallintokustannuksiin. Liikuntatieteen määrärahoja käsitellään luvussa 7.

Tutkimus- ja kehitysyhteisöille sekä koulutustoimintaan osoitetut määrärahat jakautuvat neljälle eri osa-alueelle. Tieteelliset sekä tiedonvälitys- ja kehittämissyhteisöt saavat valtaosan määrärahoista. Osansa saavat myös urheiluoikeuden professuuri, Suomen Urheilumuseosäätiö ja kansainväliset tieteelliset konferenssit. Näitä tietoja käsitellään hajautetusti tilastojulkaisun eri luvuissa.

Huippu-urheilun määrärahat jakautuvat Suomen Olympiakomitean organisoimalle huippu-urheiluyksikölle, urheilijoiden apurahoihin, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskukselle (KIHU), urheiluakatemiaille, Urheilijoiden ammatinedistämissäätiölle (URA), ylimääräisiin urheilijaeläkkeisiin ja tunnustuspalkintoihin. Aiemmin tutkimus- ja kehitysyhteisöjen sekä koulutustoiminnan alle lukeutunut valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen erillishanke yhdistettiin vuonna 2017 osaksi huippu-urheiluyksikön toimintaa. Huippu-urheilun kokonaisuutta käsitellään luvussa 9. Luvussa huomioidaan myös huippu-urheilutoimintaan kohdistetut korona-avustukset.

Liikunnallisen elämäntavan ja sen kehittämisen määrärahat ohjautuvat suurimmaksi osaksi valtakunnallisiin hankkeisiin ja ohjelmiin. Vuodesta 2020 lähtien liikunnallisen elämäntavan hankkeet jakautuvat uudistetusti kuuteen Liikkuvat-ohjelmaosuuteen: Liikkuva

-perhe, -varhaiskasvatus, -koulu, -opiskelu, -aikuinen ja ikiliikkuja. Liikunnallista elämäntapaa ja sen rahoitusta käsitellään luvussa 11.

Tilijaottelun ”muihin momentteihin” sisältyvät liikunnan ja urheilun suurtahtumiin, eettiseen toimintaan, kansainväliseen yhteistyöhön sekä aluehallinnon toimintaan kohdistetut määrärahat. Myös valtion liikuntaneuvoston (VLN) toimintaan ja opetus- ja kulttuuriministeriön käyttöön osoitetut varat sisältyvät näihin määrärahoihin. OKM:n käytettäväksi tarkoitettujen varojen momentilta avustetaan kohteita, joille ei ole erillistä avustuskuaan tai -lajiaan. Momentin määräraha ja siltä tehtävät myönnöt ovat pääasiassa pieniä. Vuonna 2020 kyseiseltä momentilta myönnetty avustukset vaihtelivat 1 855 euron ja 110 000 euron välillä. ”Muiden momenttien” määrärahoja käsitellään tarkemmin muun muassa luvuissa 8–10.

Julkaisussa käsiteltävän rahoituskokonaisuuden hahmottamiseksi on tärkeää huomioida, että samoja liikuntatoimen määrärahoja saatetaan käsitellä useammassakin eri luvussa.

2.2 Valtion talousarvion tilijaottelun mukainen liikuntamäärärahojen jakautuminen vuonna 2020

Vuonna 2020 eniten liikuntamäärärahoja osoitettiin poikkeuksellisesti ”muihin momentteihin”, joiden osuus oli 24,7 prosenttia määrärahoista (taulukko 5). Toiseksi eniten määrärahoja kohdentui liikunnan kansalaistoimintaan, jonka osuus liikuntamäärärahoista oli 24,1 prosenttia. Liikunnan yhdenvertaiseen saavutettavuuteen osoitettiin 16,6 prosenttia ja kuntien liikuntatoiminnalle 10,3 prosenttia määrärahoista. Muiden tilijaottelun mukaisen momenttien osuudet määrärahoista jäivät alle 10 prosenttiin. ”Muiden momenttien” määräraha kasvoi viime vuoteen verrattuna peräti 17,5 prosentilla. Huomattava kasvu johtui valtion budjettivaroista jaettavien avustusten merkittävästä nostosta koronapandemiatilanteen vuoksi. Tämän osuuden poikkeuksellinen kasvu näkyi myös kaikkien muiden momenttien osuuksien suhteellisessa laskussa, vaikkakin niiden rahalliset määrät pysyivät lähellä vuoden 2019 lukuja.

Taulukko 5. Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen vuonna 2020

Lähde: tutkihallintoa.fi; Hallituksen vuosikertomukset 2020, Tilinpäätöslaskelmat

	€	%
Liikunnan kansalaistoiminta	45 940 417	24,1
Liikuntajärjestöjen yleisavustuksiin	42 305 000	22,2
Seuratukeen	3 635 417	1,9
Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus	31 589 830	16,6
Liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin	28 292 000	14,8
Liikunnan koulutuskeskusten liikunta- ja vapaa-aikatoimien avustuksiin	2 000 000	1,0
Liikunnan yhdenvertaisuuteen	1 297 830	0,7
Kuntien liikuntatoiminta	19 559 698	10,3
Liikunnan koulutuskeskukset	18 160 698	9,5
Valtionosuudet valtakunnallisille koulutuskeskuksille	15 321 828	8,0
Valtionosuudet alueellisille koulutuskeskuksille	571 870	0,3
Valtionosuudet budjettivaroista	1 917 000	1,0
Opintoseteleihin, harkinnanvaraisiin avustuksiin sekä laatu- ja kehittämishankkeisiin	350 000	0,2
Huippu-urheilu	12 509 995	6,6
Huippu-urheiluyksikölle	6 000 000	3,1
Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskukselle, Urheiluakatemiaa ja Urheilijoiden ammattineedistämiskeskitylle	3 950 000	2,1
Urheilijoiden apurahoihin	2 288 833	1,2
Ylimääräisiin urheilijaeläkkeisiin ja tunnustuspalkintoihin	271 161	0,1
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	8 231 111	4,3
Liikkuva perhe, varhaiskasvatus, koulu & opiskelu -toimintaan	2 763 711	1,4
Liikkuva Suomi -hanketukiin	4 077 400	2,1
Liikkuva aikuinen -toimintaan	1 170 000	0,6
Ikiliikkuja-toimintaan	220 000	0,1

	€	%
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	4 045 210	2,1
Tieteellisille yhteisöille, tiedonvälitysyhteisöille ja kehittämissyhteisöille	3 500 000	1,8
Suomen Urheilumuseosäätiölle	400 000	0,2
Tieteellisiin kansainvälisiin kongresseihin	100 000	0,1
Urheilu oikeuden professuuriin	45 210	0,0
Liikuntatiede ja tutkimukset	3 611 846	1,9
Liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin	2 363 000	1,2
Liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittämiseen	1 150 911	0,6
Suomen Akatemialle hallintokustannuksiin budjettivaroista	80 000	0,0
Tieteellisen tason arviointiin Suomen Akatemialle	17 935	0,0
Muut momentit	47 079 787	24,7
Avustukset Liikkuva opiskelu, Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva aikuinen -ohjelmiin sekä liikuntapaikkarakentamiseen (siirtomääräraha 3 v.) budjettivaroista	34 415 000	18,0
Liikunnan ja huippu-urheilun edistämiseen (siirtomääräraha 3 v.) budjettivaroista	5 300 000	2,8
Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan	3 682 500	1,9
Drop in -hanke	100 000	0,1
Liikunnan ja urheilun suurtahtumiin	1 600 000	0,8
Opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi	975 355	0,5
Kansainväliseen yhteistyöhön	67 500	0,0
Valtion liikuntaneuvoston toimintaan	337 243	0,2
Liikunnan aluehallinnon toimintaan	241 529	0,1
Jakamaton	360 660	0,2
Yhteensä	190 728 592	100,0

Koronapandemia-avustuksiin varattiin vuoden 2020 lisätalousarvioiden jälkeen valtion budjettivaroista yhteensä noin 26,4 miljoonaa euroa. Budjetoidusta summasta käytettiin kyseisenä vuonna varsinaisesti noin 18,7 miljoonaa euroa. Tämän tilastokirjan eri luvuissa esiintyvien korona-avustusten muodostama kokonaissumma (noin 19,9 miljoonaa euroa) ei kuitenkaan vastaa tätä käyttösummaa, koska osaa vuonna 2020 myönnettyistä avustuksista on ollut mahdollista käyttää myös seuraavan vuoden puolella. Lisäksi osa

lisätalousarvioiden mukaisesta määrärahasta on myönnetty jälkeenpäin suoraan vuoden 2021 korona-avustuksina, minkä vuoksi niitä ei käsitellä tässä tilastokirjassa. Vuonna 2020 korona-avustuksia myönnettiin liikunta- ja urheiluseuroille, lajiliitoille, urheiluliigoille, valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille, peruuntuneisiin liikunnan ja urheilun tapahtumiin sekä liikuntapaikkarakentamisen tukemiseen.

2.3 Valtion liikuntaan budjetoidut määrärahat vuodelle 2021

Vuosien 2020 ja 2021 liikuntamäärärahojen kehityksen vertailemiseksi tässä alaluvussa esitellään vuodelle 2021 liikuntaan budjetoidut määrärahat. Valtion tilinpäätöstietojen sekä kuntatalouden ja muiden tietojen saamisen vuoksi tilastokirjan tuottaminen venyy aina tarkasteltavaa vuotta seuraavan kalenterivuoden loppuun, jolloin on jo aiheellista tuoda esille kuluvan vuoden budjettitiedot.

Valtion liikuntaan budjetoidut määrärahat vuodelle 2021 ovat noin 160,8 miljoonaa euroa (taulukko 6). Laskua vuoden 2020 tilinpäätöksen liikuntamäärärahoihin on täten tullut noin 29,9 miljoonaa euroa. Määrärahan voimakkaassa laskussa on otettava kuitenkin huomioon vuoden 2020 merkittävän suuret siirtomäärärahat seuraaville vuosille (noin 14,7 milj. euroa), ja se, että 2021 vuoden määrärahat on laskettu alkuperäisen talousarvion mukaisesti.

Vuonna 2021 yli viidennes (27,9 %) valtion liikuntamäärärahoista eli noin 44,8 miljoonaa euroa on budjetoitu liikunnan kansalaistoimintaan. Toiseksi eniten määrärahoja on budjetoitu liikunnan yhdenvertaiseen saavutettavuuteen, yhteensä noin 31,2 miljoonaa euroa (19,2 % määrärahoista). Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan ovat pysyneet vuodesta 2008 lähtien noin 19,5 miljoonassa eurossa, eikä vuosi 2021 ole tässä suhteessa poikkeus; vuoden 2021 budjetissa valtionosuus asettuu noin 19,6 miljoonaan euroon (12,2 %).

Liikunnan koulutuskeskuksille on budjetoitu yhteensä noin 19,1 miljoonaa euroa (11,9 % määrärahoista), joka muodostuu poikkeuksellisesti kokonaan valtion budjettivaroista myönnettävistä valtionosuuksista. Huippu-urheilulle on osoitettu 12,6 miljoonaa euroa (7,8 %) ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseen noin 6,2 miljoonaa euroa (3,9 %). Tutkimus- ja kehitysyhteisöille sekä koulutustoimintaan on puolestaan osoitettu noin 4,3 miljoonaa euroa (2,7 %) ja liikuntatieteen ja tutkimuksen momenteille noin 3,8 miljoonaa euroa (2,4 %). Suomen Akatemialle osoitettu 80 000 euron avustus tieteellisen tason arvioinnin hallintokustannuksiin on valtion budjettivaroista myönnettävää avusta.

Muiden momenttien osuus liikuntamäärärahoista on vuoden 2021 budjetissa huomattavissa pienempi kuin vuoden 2020 tilinpäätöksessä (vrt. taulukko 5 ja 6). Ero johtuu kuitenkin pääasiassa vuoden 2020 huomattavan korkeista siirtomääräsummista, sekä siitä, että vuoden 2021 määrärahassa ei ole huomioitu lisätalousarvioita. Vuonna 2021 muihin avustettaviin

liikuntatoimen hankkeisiin tai kohteisiin on budjetoitu noin 19,1 miljoonaa euroa, mikä vastaa 11,9 prosenttia kaikista liikuntatoimeen budjetoiduista määrärahoista. Valtaosa tästä summasta (6,2 milj. euroa) on kohdennettu liikunnan ja huippu-urheilun edistämiseen.

Taulukko 6. Liikuntatoimeen budjetoidut määrärahat vuodelle 2021

Lähteet: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Liikunnan rahoitus; Valtion talousarvion tilijaottelu vuodelle 2021 (elokuulta 2021)

	€	%
Liikunnan kansalaistoiminta	44 830 000	27,9
Liikuntajärjestöjen yleisavustuksiin	41 830 000	26,0
Seuratukeen	3 000 000	1,9
Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus	31 197 000	19,4
Liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin	28 292 000	17,6
Liikunnan koulutuskeskusten liikunta- ja vapaa-aikatilojen avustuksiin	1 905 000	1,2
Liikunnan yhdenvertaisuuteen	1 000 000	0,6
Kuntien liikuntatoiminta	19 586 000	12,2
Liikunnan koulutuskeskukset	19 105 000	11,9
Valtionosuudet valtakunnallisille koulutuskeskuksille	18 233 000	11,3
Valtionosuudet alueellisille koulutuskeskuksille	572 000	0,4
Opintoseteleihin, harkinnanvaraisiin avustuksiin sekä laatu- ja kehittämishankkeisiin	300 000	0,2
Huippu-urheilu	12 600 000	7,8
Huippu-urheiluyksikölle	6 000 000	3,7
Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskukselle, Urheiluakatemoille ja Urheilijoiden ammatinedistämssäätiölle	3 950 000	2,5
Urheilijoiden apurahoihin	2 300 000	1,4
Ylimääräisiin urheilijaeläkkeisiin ja Pro Urheilu -tunnustuspalkintoihin	350 000	0,2
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	6 240 000	3,9
Liikkuva perhe, varhaiskasvatus, koulu & opiskelu -toimintaan	2 350 000	1,5
Liikkuva Suomi -hanketukiin	2 500 000	1,6
Liikkuva aikuinen -toimintaan	1 170 000	0,7
Ikiliikkuja -toimintaan	220 000	0,1

	€	%
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	4 320 000	2,7
Tieteellisille yhteisöille, tiedonvälitysyhteisöille ja kehittämissyhteisöille	3 750 000	2,3
Suomen Urheilumuseosäätiölle	400 000	0,2
Tieteellisiin kansainvälisiin kongresseihin	100 000	0,1
Urheilu oikeuden professuuriin	70 000	0,0
Liikuntatiede ja tutkimukset	3 810 000	2,4
Liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin	2 450 000	1,5
Liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittämiseen	1 250 000	0,8
Suomen Akatemialle hallintokustannuksiin budjettivaroista	80 000	0,0
Tieteellisen tason arviointiin Suomen Akatemialle	30 000	0,0
Muut momentit	19 132 000	11,9
Avustukset Liikkuva opiskelu, Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva aikuinen -ohjelmiin sekä liikuntapaikkarakentamiseen (siirtomääräraha 3 v.) budjettivaroista	5 000 000	3,1
Liikunnan ja huippu-urheilun edistämiseen (siirtomääräraha 3 v.) budjettivaroista	6 200 000	3,9
Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan	4 150 000	2,6
Liikunnan ja urheilun suurtahtumiin	1 600 000	1,0
Opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi	972 000	0,6
Kansainväliseen yhteistyöhön	230 000	0,1
Valtion liikuntaneuvoston toimintaan	480 000	0,3
Liikunnan aluehallinnon toimintaan	500 000	0,3
Yhteensä	160 820 000	100,0

Liikuntaan budjetoitujen määrärahojen kokonaissumma voi muuttua tarkasteluvuoden aikana mahdollisten lisätalousarvioiden myötä merkittävästikin. Vuoden 2021 talousarvioon sisältyneen 160,8 miljoonan euron lisäksi liikuntaan budjetoitiin vuoden 2021 toisessa ja kolmannessa lisätalousarviossa yhteensä peräti noin 56,4 miljoonaa euroa. Lisätalousarvioihin sisältyneet määrärahat osoitettiin budjettivaroista, eivätkä ne näy taulukossa 6. Lisäykset ovat syntyneet koronavirustilanteen aiheuttamien kustannusten ja tulonmenetysten korvaamisesta sekä kertaluonteisesta liikuntapaikkarakentamisen tukemisesta. Lisätalousarvioihin sisältyy lisäksi Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishankkeeseen myönnetty noin 37,9 miljoonan euron kolmen vuoden siirtomääräraha.

Lähteitä

Arpajaislaki 23.11.2001/1047.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnan rahoitus. <https://minedu.fi/liikunta/rahoitus>. Viitattu 24.10.2021.

Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Julkisten menojen hintaindeksi. Kuntatalous tehtäväalueittain.

Opetus- ja kulttuuritoimi. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.

Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Julkisten menojen hintaindeksi. Valtiontalous hallinnonaloittain.

Opetusministeriön hallinnonala. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.

Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Rakennuskustannusindeksi. Saatavilla:

<http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.

Tilastokeskus. Julkisten menojen hintaindeksi. <http://www.stat.fi/til/jmhi>. Viitattu 24.10.2021.

Tilastokeskus. Rakennuskustannusindeksi. <http://www.stat.fi/til/rki/>. Viitattu 24.10.2021.

Valtiokonttori. Tutkihallinto.fi -palvelu. Valtiontalous. Saatavilla:

<https://www.tutkihallinto.fi/valtio/taloustiedot/>.

Valtiokonttori. Valtion talousarvion tilijaottelu vuodelle 2021. Opetusministeriön hallinnonala.

Saatavilla: <https://www.valtiokonttori.fi/palvelut/julkishallinnon-palvelut/maaraykset-ja-ohjeet/>.

Valtioneuvoston kanslia. Hallituksen vuosikertomukset 2012–2020. Tilinpäätöslaskelmat.

Hallituksen julkaisusarja 3/2013, 3/2014, 3/2015, 5/2016 & 3a/2017, Valtioneuvoston julkaisusarja 3/2018 sekä Valtioneuvoston julkaisuja 2019:12; 2020:4 & 2021:33.

Valtiovarainministeriö. Valtion talousarvioesitykset. Saatavilla: <http://budjetti.vm.fi>.

Valtiovarainministeriö. Valtion tilinpäätöskertomukset 2011. Valtiovarainministeriön julkaisuja 17a/2012.

3 Kuntien liikuntatoiminta

Kunnat ovat merkittäviä liikuntapalvelujen tuottajia ja liikunnan toimintaedellytysten luoja. Kuntien tehtävät on määritelty liikuntalaissa (390/2015), jonka mukaan yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on kuntien tehtävä. Tämä tarkoittaa liikuntapalvelujen järjestämistä erityisryhmät huomioiden, liikunnan kansalaistoiminnan tukemista sekä liikuntapaikkojen rakentamista ja ylläpitämistä.

Tässä luvussa esitetyt tilastot kunnallisen liikuntatoiminnan käyttötaloudesta perustuvat Tilastokeskuksen keräämiin kuntatalouden tunnuslukuihin. Tarkastelussa ovat vain Manner-Suomen kunnat, joita oli vuonna 2020 lukumäärältään 294, mikä oli yksi vähemmän kuin edellisvuonna. Tilastokeskuksen tuottamat kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden tunnusluvut eivät sisällä kuntien liikelaitosten tulo- ja menoeriä. Lisäksi kuntien liikuntatoiminnasta esitettyjä tilastoja tarkasteltaessa tulee huomioida, että kunnallisten palveluiden tuotantotavoissa voi paikkakuntaakohtaisesti olla merkittäviäkin eroja.

3.1 Valtionosuus kuntien liikuntatoimintaan ja harkinnanvaraiset valtionavustukset

Kunnille myönnetään valtionosuutta liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin kunnan asukasmäärään ja valtion talousarviossa määriteltyyn asukaskohtaiseen yksikköhintaan perustuen. Valtionosuus kattaa lasketusta kuntakohtaisesta euromäärästä 29,7 prosenttia. Vuodesta 2009 yksikköhinta on ollut tasan 12 euroa. Valtionosuuden perustana toimii laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009).

Liikuntalain mukaisesti kuntien tulee käyttää valtionosuutensa liikunnan edellytysten luomiseen paikallistasolla. Tämän lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) tukee harkinnanvaraisilla avustuksilla kuntien liikuntapaikkojen rakentamis-, peruskorjaus- ja varustamishankkeita, joita käsitellään tarkemmin luvussa 4. Harkinnanvaraisia avustuksia voidaan myöntää myös paikallisen liikuntatoiminnan kehittämiseen sekä muihin liikuntaa edistäviin hankkeisiin, kuten hyvinvointia ja terveyttä edistävän liikunnan projekteihin. Myöhemmissä luvuissa tarkemmin käsiteltävät liikunnallisen elämäntavan avustukset jaetaan aluehallintovirastojen kautta. OKM:n rahoittama liikuntapaikkarakentamisen tutkimus sekä

Jyväskylän yliopiston ylläpitämä suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki LIPAS palvelevat niin ikään kunnallista liikuntahallintoa.

Kuntien liikuntatoimintaan osoitettiin valtion liikuntamäärärahoista vajaa 19,6 miljoonaa euroa vuonna 2020 (taulukko 7). Valtionosuutta liikuntatoimintaan saivat kaikki Manner-Suomen 294 kuntaa, ja ne kattoivat kaikkiaan noin 2,5 prosenttia kuntien liikuntatoiminnan lähes 776 miljoonan euron käyttökustannuksista. Valtionosuuden merkitys kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin kuitenkin vaihteli suhteessa kuntien asukaslukuun (taulukko 8). Pääsääntöisesti valtionosuuden prosentuaalinen osuus kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannuksista kasvaa kuntakoon supistuessa. Lisäksi tämän prosentuaalisen osuuden kuntakohtainen vaihtelu on suurempaa asukasluvultaan pienten kuntien joukossa.

Liikuntapaikkarakentamiseen myönnettävien valtionavustusten (noin 18,2 milj. euroa) osuus kaikista tukea saaneiden rakentamishankkeiden kokonaiskustannuksista (noin 133 milj. euroa) oli puolestaan 13,7 prosenttia vuonna 2020 (taulukko 7). Rakentamisen valtionavustuksia kuvaavat luvut sisältävät kunnille liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin myönnettyt määrärahat, mutta eivät kuntien määräämisvallassa oleville osakeyhtiöille tai muille yhteisöille myönnettyjä hankeavustuksia.

Taulukko 7. Kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannukset ja investoinnit sekä valtionosuudet ja -avustukset 2016–2020, indeksikorjattu JMHI 2015=100 ja RKI 2015=100

Lähteet: Opetushallitus 2019–2020; SALAMA; Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous; tutkihallinto.fi

Vuosi	Valtion- osuus (1 000 €)	Liikunta- toimen käyttö- kustannukset (1 000 €)	Vos / Käyttö- kust. (%)	Valtionavustusta saaneiden liikuntapaikkojen perustamis- hankkeiden kokonais- kustannukset (1 000 €)	Valtion- avustukset liikunta- paikkojen perustamis- hankkeisiin (1 000 €)	Valtion- avus- tukset / Inv. (%)
2016	19 829	738 589	2,7	131 862	17 992	13,6
2017	20 190	757 552	2,7	108 285	22 565	20,8
2018	20 004	753 964	2,7	156 031	21 696	13,9
2019	19 700	776 083	2,5	111 739	17 782	15,9
2020	19 560	775 838	2,5	132 955	18 238	13,7

Huom. Sarakkeissa Vos / Käyttökust., % ja Valtionavustukset / Inv., % huomioidaan vain kyseisiin määrärahoihin oikeutettujen Manner-Suomen kuntien käyttökustannukset ja investointimenot.

Taulukko 8. Kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannukset ja valtionosuudet kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä vuonna 2020
Lähteet: Opetushallitus 2020; Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous; Tilastokeskus, Väestö rakenne

Kuntaryhmä (Manner-Suomi)	Kuntien luku- määrä*	Asukasluku 31.12.2020	Asukasluku vos- laskennan perusteena**	Vos- peruste (€/as.)	Valtion- osuus yht. (1 000€)***	Käyttö- kustan- nukset yht. (1 000 €)	Vos/ käyttö- kust. (%)	Vos/ käyttökust. Vaihteluväli (%)	Vos/ käyttö- kust. keskiarvo (%)
Alle 2 000 asukasta	34	53 520	48 871	12,00	174	5 152	3,38	1,39–11,54	4,34
2 000–6 000	105	370 348	380 928	12,00	1 358	39 334	3,45	1,19–36,80	4,85
6 001–10 000	58	453 447	457 939	12,00	1 632	58 465	2,79	1,00–14,09	3,87
10 001–20 000	41	602 046	596 663	12,00	2 127	79 279	2,68	1,25–7,89	3,10
20 001–40 000	30	758 624	819 892	12,00	2 922	107 285	2,72	1,23–6,65	3,06
40 001–100 000	17	1 052 391	1 013 940	12,00	3 614	146 413	2,47	1,92–3,77	2,58
Yli 100 000	9	2 213 288	2 169 897	12,00	7 734	339 910	2,28	1,90–2,68	2,32
Koko maa (Manner-Suomi)	294	5 503 664	5 488 130	12,00	19 560	775 838	2,52	1,00–36,80	3,96

*Kuntien lukumäärät on jaoteltu asukasluku vos-laskennan perusteena mukaan, minkä vuoksi asukasluukuun 31.12.2020 perustuvalla jaotellulla, jokin kuntaryhmittäiset lukumäärät eivät täsmää.

**Kuntien asukasluvut asukasluvut, joita on käytetty vuoden 2020 valtionosuuksien laskennallisina perusteina:

ks. Opetushallitus 2020, 58.

***Valtionosuudet laskettu perustuen lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009) sekä Opetushallituksen (2020, 58) tietoihin kuntien liikuntatoimen valtionosuuksien laskennallisista perusteista.

3.2 Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalous

Kuntien liikuntatoiminnan toimintamenot muodostuvat (a) henkilöstömenoista kuten palkkoista, palkkioista ja henkilösivukuluista, (b) ulkoisista ja sisäisistä vuokrista, (c) asiakas- ja muiden palveluiden ostoista, (d) avustuksista, (e) materiaalikustannuksista sekä (f) muista käyttömenoista. Toimintamenoihin eivät sisälly poistot ja arvonalentumiset tai vyörytyserät, jotka kuitenkin lasketaan mukaan kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin.

Vuonna 2020 kuntien liikuntatoiminnan toimintamenoista suurin osa, lähes 284,6 miljoonaa euroa, oli vuokratuloja (taulukko 9). Vuokratulojen osuus toimintamenoista oli 41,1 prosenttia. Henkilöstömenoihin kului yhteensä noin 162,8 miljoonaa euroa eli 23,5 prosenttia toimintamenoista. Ostopalveluihin kului noin 134,6 miljoonaa euroa ja materiaalikustannuksiin noin 46,1 miljoonaa euroa. Avustuksiin kunnat käyttivät noin 60,7 miljoonaa euroa eli 8,8 prosenttia toimintamenoistaan. Muiden käyttömenojen osuus kuntien liikuntatoiminnan toimintamenoista oli noin 2,9 miljoonaa euroa.

Taulukko 9. Kuntien liikuntatoiminnan toimintamenojen jakautuminen 2016–2020, indeksikorjaamaton (ei sisällä vyörytyseriä, poistoja ja arvonalentumisia)
Lähde: Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous

Vuosi	Henkilöstömenot		Vuokrat		Ostopalvelut		Avustukset		Materiaali- kustannukset		Muut käyttömenot		Yhteensä	
	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%
2016	164 861	25,3	245 114	37,6	136 405	20,9	50 408	7,7	50 592	7,8	4 431	0,7	651 811	100,0
2017	163 625	24,9	248 101	37,8	138 410	21,1	52 548	8,0	50 304	7,7	3 992	0,6	656 980	100,0
2018	165 381	24,4	261 032	38,6	142 287	21,0	53 859	8,0	50 529	7,5	3 915	0,6	677 003	100,0
2019	168 681	24,3	270 437	39,0	144 001	20,8	57 799	8,3	48 467	7,0	3 466	0,5	692 851	100,0
2020	162 824	23,5	284 554	41,1	134 610	19,5	60 707	8,8	46 126	6,7	2 941	0,4	691 762	100,0

Kuntien liikuntatoiminnan toimintatulot puolestaan koostuvat (a) maksuista, (b) sisäisistä ja ulkoisista myyntituloista, (c) sisäisistä ja ulkoisista vuokratuloista, (d) tuista ja avustuksista sekä (e) muista tuloista. Toimintatuloihin ei ole laskettu mukaan valmistevarastojen muutoksesta, omaan käyttöön valmistuksesta tai vyörytyseristä aiheutuvia tuottoja, jotka kuitenkin sisältyvät kuntien liikuntatoiminnan käyttötuottoihin.

Vuonna 2020 kuntien liikuntatoiminnan toimintatuloista 33,9 prosenttia eli noin 37,3 miljoonaa euroa muodostui myyntituloista (taulukko 10). Toiseksi suurin osuus muodostui maksuista, joita kertyi lähes 32,3 miljoonaa euroa. Vuokrista kunnille kertyi noin 30,8 miljoonaa euroa ja tuista ja avustuksista puolestaan lähes 6,6 miljoonaa euroa. Muiden tulojen osuus oli noin 3,3 miljoonaa euroa. Kaikki eri toimintatulot laskivat edellisvuoteen verrattuna huomattavasti. Selkeimmin tämä näkyy maksujen kohdalla. Toimintatulojen määrien laskut eivät selity taulukon indeksikorjaamattomuudella, vaan tulojen laskua selittää nee koronapandemian mukanaan tuomat haasteet ja vaikeudet kuntien liikuntatoiminnassa ja tulojen keräämisessä.

Taulukko 10. Kuntien liikuntatoiminnan toimintatulojen jakautuminen 2016–2020, indeksikorjaamaton (ei sisällä vyörytyseriä, valmistevarastojen muutosta ja valmistusta omaan käyttöön)
Lähde: Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous

Vuosi	Maksut		Myyntitulot		Vuokratulot		Tuet ja avustukset		Muut tulot		Yhteensä	
	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%
2016	48 750	35,6	47 712	34,9	29 246	21,4	6 132	4,5	5 045	3,7	136 885	100,0
2017	49 470	34,4	51 941	36,1	30 706	21,3	7 076	4,9	4 769	3,3	143 962	100,0
2018	48 439	34,6	49 306	35,2	30 390	21,7	7 080	5,1	4 664	3,3	139 879	100,0
2019	48 788	35,2	42 965	31,0	35 489	25,6	7 352	5,3	4 002	2,9	138 596	100,0
2020	32 282	29,3	37 345	33,9	30 773	27,9	6 563	5,9	3 345	3,0	110 308	100,0

Taulukkoja 9 ja 10 tarkasteltaessa on otettava huomioon, että taulukot ovat indeksikorjattomia. Vuosien välistä vertailua voidaan kuitenkin tehdä prosenttilukuja vertailemalla.

3.3 Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden jakautuminen kuntaryhmittäin

Tilastokeskus käyttää kuntien käyttötalouden tunnuslukujen esittämiseksi hyväkseen kuntaryhmitystä, jonka mukaisesti kunnat jaetaan kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin ja maaseutumaisiin kuntiin. Kaupunkimaisia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 90 prosenttia asuu taajamissa tai suurimman taajaman asukasluku on vähintään 15 000. Taajaan asuttuja kuntia ovat ne kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 prosenttia, mutta alle 90 prosenttia asuu taajamissa ja suurimman taajaman asukasluku on vähintään 4 000, mutta alle 15 000. Maaseutumaisia ovat kunnat, joissa väestöstä alle 60 prosenttia asuu taajamissa ja suurimman taajaman asukasluku on alle 15 000 sekä kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 prosenttia, mutta alle 90 prosenttia asuu taajamissa ja suurimman taajaman asukasluku on alle 4 000. Vuonna 2020 Manner-Suomessa oli 294 kuntaa, joista kaupunkimaisia oli 57, taajaan asuttuja 65 ja maaseutumaisia 172.

Liikuntatoiminnan käyttökustannukset ja -tuotot sekä nettokustannukset olivat vuonna 2020 selvästi suurimmat kaupunkimaisissa kunnissa ja pienimmät maaseutumaisissa kunnissa (taulukko 11). Myös nettokustannukset asukasta kohden olivat kaupunkimaisissa kunnissa suuremmat kuin taajaan asutuissa tai maaseutumaisissa kunnissa. Vuonna 2020 kaupunkimaisten kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannukset muodostivat noin 76,4 prosenttia kaikkien Suomen kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannuksista, taajaan asuttujen kuntien osuuden ollessa noin 14,1 prosenttia ja maaseutumaisten kuntien loput 9,5 prosenttia.

Taulukko 11. Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden jakautuminen kuntaryhmittäin vuonna 2020

Lähteet: Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous; Tilastokeskus, Väestörakenne

	Käyttökustannukset (1 000 €)	Käyttötulot (1 000 €)	Nettokustannukset (1 000 €)	Nettokust. (€/as.)
Kaupunkimaiset kunnat	593 094	97 081	496 013	124,68
Taajaan asutut kunnat	109 160	13 561	95 599	113,35
Maaseutumaiset kunnat	73 584	10 236	63 348	92,91
Yhteensä (Manner-Suomi)	775 838	120 878	654 960	119,00

Kuntien liikuntatoiminnan nettokäyttökustannukset asukasta kohden ovat vuosina 2016–2020 olleet keskimäärin suurimmat väkirikkaissa kunnissa (taulukko 12). Asukaslukukohdaiset nettokäyttökustannukset ovat samalla ajanjaksolla kasvaneet kaikissa taulukon 12 asukasluvuun pohjautuvissa kuntaryhmissä, joiden asukasluku on yli 10 001. Suhteellisesti eniten kasvua on tapahtunut erityisesti 10 001–20 000 asukkaan kuntaryhmässä, mitä osaltaan selittää juuri tähän kuntaryhmään tehdyt kuntaliitokset.

Pienimmät liikuntatoiminnan nettokustannukset asukasta kohden olivat vuonna 2020 aiempien vuosien tapaan 2 000–6 000 asukkaan kuntaryhmässä, jossa kunnat käyttivät liikuntatoimintaan keskimäärin 91,6 euroa asukasta kohden (taulukko 12). Suurimmat nettokustannukset asukasta kohden olivat puolestaan maan suurimmissa kaupungeissa sekä 10 001–20 000 kuntaryhmässä. Yli 100 000 asukkaan kuntaryhmässä keskimääräiset nettokustannukset olivat 125,7 euroa, 10 001–20 000 asukkaan kuntaryhmässä 124,3 euroa ja 40 001–100 000 asukkaan kuntaryhmässä 116,4 euroa asukasta kohden. Vertailukohtana voidaan pitää esimerkiksi koko maan nettokustannusten keskiarvoa, joka oli 103,5 euroa asukasta kohden.

Taulukko 12. Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden nettokustannuksien keskiarvo kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä 2016–2020 (€/asukas), indeksikorjattu JMHI 2015=100
Lähteet: Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous; Tilastokeskus, Väestörakenne

Kuntaryhmä (as.)	2016	2017	2018	2019	2020
Alle 2 000	93,2	95,5	98,8	107,1	97,4
2 000–6 000	76,9	83,3	75,8	92,0	91,6
6 001–10 000	92,2	96,9	102,3	109,0	108,5
10 001–20 000	95,0	99,6	99,7	109,4	124,3
20 001–40 000	96,8	99,6	86,7	106,4	111,8
40 001–100 000	108,5	110,6	107,5	115,4	116,4
Yli 100 000	114,7	117,8	115,6	121,7	125,7
Koko maa (Manner-Suomi)	89,1	93,9	91,2	103,2	103,5

Toimintakate kertoo käyttökustannusten ja käyttötuottojen suhteesta. Lähes poikkeuksetta kuntien toimintakate on liikuntatoiminnan osalta negatiivinen, mikä heijastuu myös taulukon 13 kuntaryhmittäin tilastoituihin toimintakatteisiin.

Liikuntatoiminnan käyttötuotot muodostuvat suurelta osin liikuntapaikka- ja sisäänpääsymaksuista. Absoluuttisesti suurimmat käyttötuotot olivat vuonna 2020 yli 100 000 asukkaan kuntaryhmässä, jossa tuottoja kertyi noin 55,7 miljoonaa euroa (taulukko 13). Suhteellisesti suurimmat käyttötuotot olivat 40 001–100 000 asukkaan kuntaryhmässä, jossa ne vastasivat 16,6 prosenttia käyttökustannuksista. Alhaisimmillaan tämä suhdeluku oli alle 2 000 asukkaan kunnissa, joissa käyttötuotot vastasivat keskimäärin noin 11,2 prosenttia käyttökustannuksista. Muissa kuntaryhmissä suhdeluku vaihteli 12,8 ja 16,4 prosentin välillä. Huomioitavaa on, että koko Manner-Suomen liikuntatoimien käyttötulot laskivat edellisvuodesta lähes 28,5 miljoonalla eurolla käyttökustannusten noustessa samaan aikaan noin 5,9 miljoonalla eurolla.

Taulukko 13. Kuntien liikuntatoiminnan toimintakatteen määräytyminen kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä vuonna 2020

Lähde: Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous

Kuntaryhmä (Manner-Suomi)	Käyttökustannukset yht. (1 000 €)*	Käyttötulot yht. (1 000 €)	Toimintakate yht. (1 000 €)	Käyttötulot/ käyttökust. (%)
Alle 2 000	5 734	641	-5 093	11,2
2 000–6 000	39 903	6 049	-33 854	15,2
6 001–10 000	56 521	7 230	-49 291	12,8
10 001–20 000	85 521	11 200	-74 321	13,1
20 001–40 000	97 439	14 976	-82 463	15,4
40 001–100 000	150 810	25 033	-125 777	16,6
Yli 100 000	339 910	55 749	-284 161	16,4
Yhteensä	775 838	120 878	-654 960	15,6

*Käyttökustannusten määrät vaihtelevat kuntaryhmittäin taulukkoon 8 verrattuna, koska ne on laskettu tässä 31.12.2020 ilmoitetun asukasluvun mukaan.

Lähteitä

Harrastuspassin verkkosivut. <https://www.harrastuspassi.fi/>.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705.

Liikuntalaki 10.04.2015/390.

LIPAS. Suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki. Saatavilla: <https://lipas.fi/etusivu>.

Opetushallitus. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus – yksikköhintojen ja rahoituksen määräytyminen vuonna 2020. Oppaat ja käsikirjat 2020:5.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitteilyjärjestelmä.

Tilastokeskus. Julkinen talous. Kuntatalous. Kuntien käyttötalous 2016–2020. Saatavilla:

<http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.

Tilastokeskus. Kuntatalous. <https://www.stat.fi/til/pta/>. Viitattu 5.11.2021.

Tilastokeskus. Käsitteet. Tilastollinen kuntaryhmitys.

https://www.stat.fi/meta/kas/til_kuntaryhmit.html. Viitattu 5.11.2021.

Tilastokeskus. Väestö. Väestörakenne. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.

Valtiokonttori. Tutkihallintoa.fi -palvelu. Valtiontalous.

Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/valtio/taloustiedot/>.

4 Liikuntapaikkarakentaminen

Kattavilla liikunnan olosuhteilla on keskeinen merkitys liikunnallisen elämäntavan edistämisessä. Suomessa on lähes 38 500 liikuntapaikkaa, joista noin 71,5 prosenttia on kuntien rakentamia ja ylläpitämiä. Lopuistakin liikuntapaikoista merkittävä osa on kuntien määräämisvallassa olevien osakeyhtiöiden ja yhteisöjen hallinnassa tai kuntien osittaisessa omistuksessa. Täysin yksityisiä liikuntapaikkoja on muodostunut lähinnä suuriin kaupunkeihin ja taajamiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) myöntää vuosittain avustuksia rahapeli-toiminnan tuotoista liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-aikatilojen rakentamiseen. Avustuksia myönnetään liikuntalain (390/2015) 13 §:n mukaisesti kunnille tai kuntayhtymille sekä kunnan tai kuntayhtymän määräämisvallassa oleville yhteisöille. Lain mukaan avustuksia voidaan myöntää erityisestä syystä myös muuhun liikuntapaikkarakentamiseen.

Valtion liikuntamäärärahoista tuettiin liikuntapaikkarakentamista vuonna 2020 yhteensä miltei 28,8 miljoonalla eurolla (taulukko 14). Summasta lähes 28,3 miljoonaa euroa muodostui liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustuksista ja 473 000 euroa liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämishankkeiden avustuksista. Perustamishankkeiden avustukset ovat suuruudeltaan samaa luokkaa vuodesta 2011 lähtien jaettujen avustusten kanssa lukuun ottamatta vuosia 2017 ja 2018, jolloin perustamishankkeisiin myönnettiin poikkeuksellisen paljon varoja (taulukko 14 ja kuvio 2). Tutkimus- ja kehittämishankkeisiin myönnettävä avustussumma jäi sen sijaan kymmenen vuoden vertailujaksolla tavallista alhaisemmaksi. On kuitenkin huomioitava, että taulukossa 14 tarkastellaan vain rahapeli-toiminnan tuotoista myönnettyjä liikuntapaikkarakentamisen avustuksia.

Vuonna 2020 valtion budjettivaroista kohdistettiin poikkeuksellisesti yhteensä 6 815 000 euroa liikuntapaikkarakentamisen kertaluontoiseen tukemiseen koronavirus-pandemian takia. Budjetoidusta määrärahasta käytettiin vuonna 2020 todellisuudessa 3 918 000 euroa lopun siirtyessä siirtomäärärahana seuraaville vuosille. Vuonna 2020 käytetyistä varoista OKM myönsi 3 550 000 euroa ja aluehallintovirastot loput 368 000 euroa. Näitä summia ei ole otettu huomioon muualla tässä kappaleessa niiden kertaluontoisuuden vuoksi.

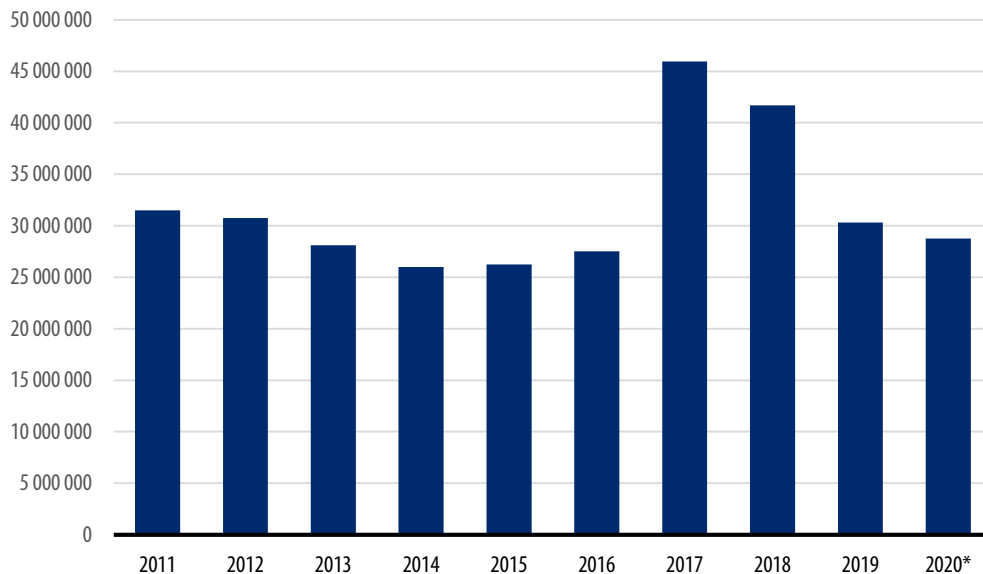
Taulukko 14. Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustukset 2011–2020 (€),
indeksikorjattu JMHI 2010=100 ja RKI 2010=100
Lähde: SALAMA

Vuosi	Perustamishankkeet		Tutkimus- ja kehittämishankkeet		Yhteensä	Yhteensä, indeksikorjatut
	Avustukset	Indeksi- korjatut (RKI)	Avustukset	Indeksi- korjatut (JMHI)		
2011	28 080 000	30 624 325	800 000	861 659	28 880 000	31 485 984
2012	28 106 000	29 928 374	800 000	835 572	28 906 000	30 763 946
2013	25 898 000	27 293 439	800 000	822 346	26 698 000	28 115 786
2014	24 110 000	25 173 611	800 000	813 260	24 910 000	25 986 870
2015	24 600 000	25 543 189	700 000	708 341	25 300 000	26 251 530
2016	25 921 000	26 791 375	700 000	714 233	26 621 000	27 505 608
2017	43 921 000	45 229 798	700 000	723 596	44 621 000	45 953 393
2018	40 800 000	41 113 846	554 000	567 362	41 354 000	41 681 208
2019	29 784 000	29 720 686	577 220	582 496	30 361 220	30 303 182
2020*	28 292 000	28 292 000	473 000	473 000	28 765 000	28 765 000

*Vuonna 2020 koronapandemian takia liikuntapaikkarakentamisen kertaluontoiseen tukemiseen budjetoitiin yht. 6 815 000 euroa, josta varsinaista käyttöä ko. vuodelta oli yht. 3 918 000 euroa.

Huom. Lukuihin eivät sisälly vuosina 2012–2015 Helsingin Olympiastadionin perusparannukseen omilta momenteiltaan (29.90.53/29.90.54) myönnetty avustukset (yht. 92,2 milj. €) eivätkä Kymi Ring Oy:lle vuonna 2017 omalta momentiltaan (29.90.55) myönnetty 3,5 milj. €:n avustus.

Kuvio 2. Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustukset 2011–2020 (€),
indeksikorjattu JMHI 2010=100 ja RKI 2010=100
Lähde: SALAMA

OKM:n laatimassa ja vuosittain päivitettävässä liikuntapaikkojen rahoitussuunnitelmassa nimetään ennakkoivasti hankkeet, joita valtio varautuu avustamaan seuraavan neljän vuoden aikana edellyttäen, että liikuntapaikkarakentamisen rahoitus säilyy vähintään arvioitun suuruisena. Lisäksi valtion liikuntaneuvosto ja aluehallintovirastot antavat lausuntonsa avustettavista hankkeista. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden valtionavustuksia säädellään lailla opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009).

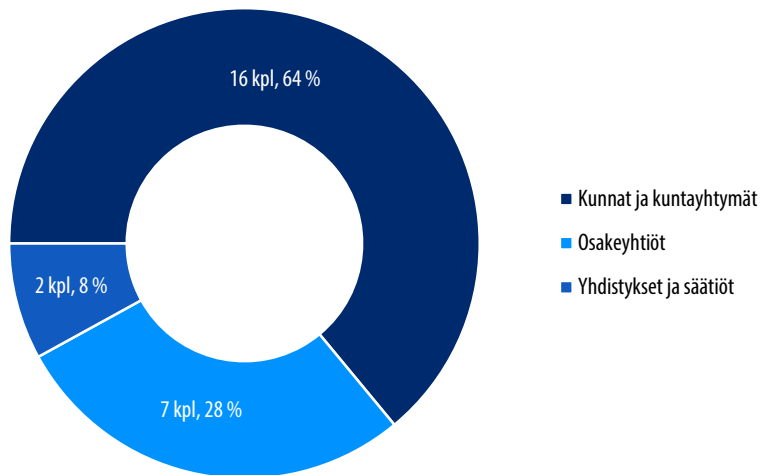
Liikuntapaikkojen avustuspolitiikkaa linjataan valtion liikuntaneuvoston laatimassa Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirjassa (2014). Suunta-asiakirjassa määritellään säädöksiin, määräyksiin ja ohjeisiin pohjautuvat avustamisen ehdot, avustamista puoltavat kriteerit ja resurssipainotukset. Avustuspolitiikassa painotetaan laajoja käyttäjäryhmiä palvelevia hankkeita, tarveperustelua, esteettömyyttä, energiatehokkuutta, tasa-arvoa, suunnitelmallisuutta ja ennakoivuutta sekä yhteistoimintaa. Liikuntapaikkarakentamisen laadun kehittämisen tarkastelussa korostuvat liikuntapaikkojen toiminnallisuuden ohella terveellisuuden, taloudellisuuden, turvallisuuden, ekologisuuden sekä esteettisyyden näkökulmat. Liikuntapaikkojen rakentamispoliittikan painopistealueet on johdettu yleisten rakentamispoliittisten tavoitteiden ohella hallitusohjelman perusteella määritellyistä liikunnan toimintapoliittisista tavoitteista. Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirjan päivitystyö käynnistettiin vuonna 2020.

4.1 Liikuntapaikkojen perustamishankkeet

Vuonna 2020 liikuntapaikkarakentamiselle myönnetty määräraha suuntautui lähes kokonaan liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin. OKM myöntää valtionavustukset kustannusarvioltaan yli 700 000 euron liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin. Aluehallintovirastot (AVI) toimivat puolestaan valtionapuviranomaisina kustannusarvioltaan korkeintaan 700 000 euron (alv 0 %) liikuntapaikkahankkeissa. OKM:n myöntämien valtionavustusten saajista 64 prosenttia oli kuntia tai kuntayhtymiä, 28 prosenttia osakeyhtiöitä ja 8 prosenttia yhdistyksiä tai säätiöitä (kuvio 3). Aluehallintovirastojen myöntämien avustusten saajista kuntia tai kuntayhtymiä oli peräti noin 90 prosenttia (kuvio 4).

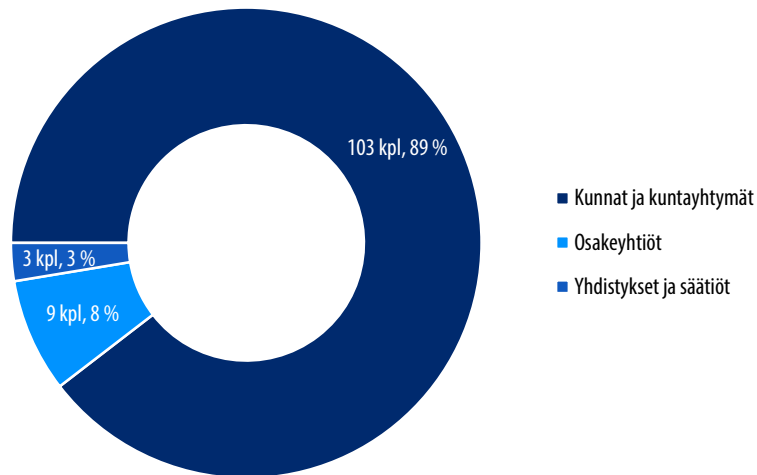
Kuvio 3. Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin myöntämien valtionavustusten jakautuminen yhteisöryhmittäin vuonna 2020

Lähde: SALAMA

Kuvio 4. AVlen liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin myöntämien avustusten jakautuminen yhteisöryhmittäin vuonna 2020

Lähde: SALAMA

Vuonna 2020 AVlen jakamien valtionavustusten osuus valtion liikuntapaikkarakentamisen määrärahoista oli noin 8 miljoonaa euroa, ministeriön jakaessa suoraan edunsaajille noin 2,2 miljoonaa euroa (taulukko 15). Eniten avustuksia kohdentui Etelä- sekä Länsi- ja Sisä-Suomen AVI-alueille. Valtakunnallisesti merkittäville rakennushankkeille myönnettiin vuonna 2020 yhteensä 4,2 miljoonaa euroa valtionavustusta. Näistä varoista 2 miljoonaa euroa meni Olympiastadionille ja 2,2 miljoonaa euroa Urhea-hallille. Vuoden 2017 lisätalousarviossa määriteltiin, että valtio sitoutuu Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishankkeeseen vuosina 2018–2027 aiempien päätösten lisäksi yhteensä enintään 20 miljoonalla eurolla. Urhea-hallin valtionavustuksen määrä laski edellisvuodesta 100 000 eurolla.

Taulukko 15. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden valtionavustukset AVI-alueittain vuonna 2020 (€)

Lähde: SALAMA

AVI-alue	OKM	AVI	Yht.
Etelä-Suomi	7 834 000	3 328 000	11 162 000
Länsi- ja Sisä-Suomi	2 874 000	1 937 000	4 811 000
Lounais-Suomi	1 200 000	750 000	1 950 000
Itä-Suomi	2 830 000	850 000	3 680 000
Pohjois-Suomi	1 309 000	700 000	2 009 000
Lappi	-	480 000	480 000
Valtakunnalliset	4 200 000	-	4 200 000
Yhteensä	20 247 000	8 045 000	28 292 000

AVlen päätösvallassa olleista avustushakemuksista myönteisen päätöksen sai noin 69,7 prosenttia hakijoista (taulukko 16). OKM:n osalta vastaava luku oli noin 39,1 prosenttia.

Taulukko 16. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustushakemukset ja myönnettyt avustukset AVI-alueittain vuonna 2020

Lähteet: Esittelymuistiot; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020; SALAMA

AVI-alue	OKM			AVI		
	Hake- mukset (lkm)	Myönnöt (lkm)	Myönnöt/ hakemukset (%)	Hake- mukset (lkm)	Myönnöt (lkm)	Myönnöt/ hakemukset (%)
Etelä-Suomi	24	11	45,8	69	52	75,4
Länsi- ja Sisä-Suomi	14	4	35,7	48	28	58,3
Lounais-Suomi	5	1	20,0	12	10	83,3
Itä-Suomi	8	4	50,0	14	9	64,3
Pohjois-Suomi	8	3	37,5	8	5	62,5
Lappi	1	0	0,0	14	11	78,6
Valtakunnalliset	4	2	75,0	-	-	-
Yhteensä	64	25	39,1	165	115	69,7

Suoraan OKM:ltä on vuosina 2016–2020 haettu avustusta etenkin liikuntasalien ja -hallien rakentamiseen (taulukko 17). Kaikkiaan ministeriön päätösvallassa olleiden, kustannusarvioltaan yli 700 000 euron liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustushakemuksia jätettiin 64 kappaletta vuonna 2020. Näistä hankkeista valtionavustusta myönnettiin lopulta 25 hankkeelle: neljälle uimahallille, kahdelle jäähallille, 17 liikuntasalille ja -hallille, yhdelle ulkokentälle ja yhdelle muulle liikuntapaikalle.

Taulukko 17. Kustannusarvioltaan yli 700 000 €:n liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustushakemuksissa esiintyvät liikuntapaikkatyypit 2016–2020 (lkm)

Lähde: Liikuntapaikkarakentamisen avustushakemukset 2016–2020 (SALAMA)

Liikuntapaikkatyyppi	2016	2017	2018	2019	2020
Uimahallit	3	8	9	5	9
Jäähallit	9	11	12	4	6
Liikuntasalit ja -hallit	18	22	40	34	33
Ulkokentät	8	5	9	8	3
Muut	23	23	7	22*	13
Yhteensä	61	69	77	73	64

*Pl. Etelä-Suomen aluehallintoviraston hakemus koskien AVlen päätösvaltaan kuuluvien liikuntapaikkojen perustamishankkeiden määrärahaa.

4.2 Liikuntapaikkarakentamiseen liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta

Rakentamisavustusten lisäksi valtion liikuntamäärärahoista myönnetään vuosittain avustuksia liikuntapaikkojen rakentamiseen, ylläpitoon tai käyttöön kohdistuvaan tutkimus- ja kehittämistyöhön. Avustettavien tutkimushankkeiden tavoitteena on lisätä liikuntapaikkarakentamisen laatua sekä liikuntapaikkojen saavutettavuutta, turvallisuutta, esteettömyyttä ja monikäyttöisyyttä. Tätä tutkimus- ja kehittämistyötä tekevät etenkin tutkimuslaitokset ja korkeakoulut.

Vuonna 2020 liikuntapaikkarakentamiseen liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan myönnettiin avustuksia yhteensä 473 000 euroa (taulukko 18). Avustuksia myönnettiin yhdeksälle hankkeelle, jotka käsittelivät kattavasti erilaisia teemoja. Suurimman avustuksen sai Suomen ympäristökeskuksen toteuttama Tekonurmikenttien SBR-rouhepäästöjen

arviointi ja ympäristövaikutusten tarkastelu -hanke, joka tarkastelee tekonurmikentiltä ympäristöön päätyvän SBR-kumirouheen määrää ja kulkeutumisreittejä sekä niiden vaikutuksia ympäristölle. Hankkeelle myönnettiin avustusta 105 000 euroa. Jyväskylän yliopiston hallinnoimalle Lipas 2.0 järjestelmän ylläpito ja kehittäminen -hankkeelle myönnettiin 100 000 euroa. Hankkeessa on tavoitteena kehittää Lipas-liikuntapaikkatietojärjestelmästä entistä monipuolisempi liikunnan olosuhdepalvelujärjestelmä.

Taulukko 18. Liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämishankkeisiin myönnettyt valtionavustukset teemoittain vuonna 2020

Lähteet: Esittelymuistiot; SALAMA

Teema	Lkm	€	% avustuksista
Yhdyskuntasuunnittelu	2	77 000	16,3
Lähi- ja arkiliikuntapaikat	0	0	0,0
Rakennustekniikka, talous ja välineistö	2	73 000	15,4
Turvallisuus	0	0	0,0
Ympäristö ja kestävä kehitys	3	215 000	45,5
Erityisryhmät ja tasa-arvo	0	0	0,0
Liikuntapaikkojen käyttö, kysyntä ja tarjonta	0	0	0,0
Tietojärjestelmät	1	100 000	21,1
Muut tutkimukset	1	8 000	1,7
Yhteensä	9	473 000	100,0

Lähteitä

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705.

Liikuntalaki 10.04.2015/390.

LIPAS. Suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki. Saatavilla: <https://lipas.fi/etusivu>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkarakentamisen rahoitussuunnitelma.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2014:4.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-aikatoimien perustamishankkeiden investointiavustukset. Myönnetty avustukset 2020. Saatavilla:

<https://okm.fi/-/liikuntapaikkojen-ja-niihin-liittyvien-vapaa-aikatoimien-perustamishankkeet>.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä.

Valtiokonttori. Tutkihallintoa.fi -palvelu. Valtiontalous.

Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/valtio/taloustiedot/>.

5 Liikunnan koulutuskeskukset

Suomessa on 11 valtakunnallista ja kolme alueellista liikunnan koulutuskeskusta. Liikunnan koulutuskeskuksissa toteutettava liikunta-alan koulutus ja muu toiminta ryhmitellään koulutustehtävinä vapaaseen sivistystyöhön, ammatilliseen peruskoulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä maksulliseen palvelutoimintaan. Vapaan sivistystyön koulutuksen osalta liikunnan koulutuskeskukset järjestävät muun muassa urheilijoiden valmennukseen liittyvää koulutusta sekä urheiluseurojen ohjaajien, valmentajien ja seurahenkilöstön koulutusta yhteistyössä liikuntajärjestöjen kanssa. Samalla liikunnan koulutuskeskukset toimivat koko väestölle tarkoitettuina kunto- ja terveystoiminnan koulutuskeskuksina.

Liikunnan koulutuskeskukset saavat vapaan sivistystyön koulutustoimintaan suoriteperusteista valtionosuutta, joka rahoitetaan pääosin rahapelitoiminnan tuotoista. Tästä valtionosuudesta säädetään vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) ja asetuksessa (805/1998). Lisäksi pieni osa valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksista rahoitetaan yleisistä budjettivaroista. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaan valtionosuuden laskentaperusteena valtakunnallisilla liikunnan koulutuskeskuksilla on opiskelijavuorokausi ja alueellisilla liikunnan koulutuskeskuksilla opiskelijapäivä sekä niille määrättävä yksikköhinta. Valtionosuusprosentti on 65.

Vapaan sivistystyön koulutustoiminnan lisäksi koulutuskeskukset järjestävät ammatillista perus- ja lisäkoulutusta. Liikunnan koulutuskeskukset saavat koulutustehtäviensä perusteella valtion rahoitusta useamman lain nojalla. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998, uudistui viimeksi 1.1.2015) lisäksi koulutusta ja sen rahoitusta ohjaavat valtioneuvustuslaki (688/2001), laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017), laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009) sekä niihin liittyvät asetukset.

Liikunnan koulutuskeskuksilla on lainsäädännön puitteissa mahdollisuus järjestää valtionosuuskelpoisen koulutuksen lisäksi maksullista palvelutoimintaa. Siihen sisältyvät esimerkiksi ammattikorkeakoulun ostama tutkintotavoitteinen koulutus, työvoimapolitiittinen koulutus, oppisopimuskoulutus, työnantajien tilaama henkilöstökoulutus, liikuntajärjestöjen ja urheiluseurojen koulutus sekä muu järjestetty koulutus, joka ei täytä valtioneuvustuslain vähimmäisvaatimuksia valtionosuuskelpoiselle koulutukselle.

5.1 Liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus

Liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus muodostuu vapaan sivistystyön suoriteperusteisten valtionosuuksien sekä harkinnanvaraisten rakentamis-, kehittämis-, laatu- ja opintoaseteliavustusten (käsitellään tarkemmin alaluvussa 5.4) lisäksi ammatillisen koulutuksen perus- ja suoritusrahoituksesta sekä vuodesta 2020 alkaen myös ammatillisen koulutuksen vaikuttavuusrahoituksesta. Vuonna 2020 valtion kokonaisrahoitus valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille oli noin 35,2 miljoonaa euroa (taulukko 19) ja alueellisille noin 1,2 miljoonaa euroa (taulukko 20). Luvuista puuttuvat tiedot Lapin urheiluopiston ja Virpiniemen liikuntaopiston ammatillisen koulutuksen rahoituksesta. Vapaan sivistystyön valtionosuuksien osuus liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoituksesta oli kaikkiaan noin 49,3 prosenttia, kun Lapin Urheiluopiston ja Virpiniemen liikuntaopiston jättää pois laskuista.

Taulukko 19. Valtion kokonaisrahoitus valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille vuonna 2020 (€)

Lähteet: Opetushallitus; SALAMA

Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset	Vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus	Rakentamis- ja kehittämis- avustukset	Ammatillisen koulutuksen perus-, suoritus- ja vaikutta- vuusrahoitus	Yhteensä
Eerikkilän Urheiluopisto	2 699 548	292 000	671 383	3 662 931
Kisakallion Urheiluopisto	2 437 974	218 000	1 975 987	4 631 961
Kuortaneen Urheiluopisto	2 229 247	489 000	1 913 100	4 631 347
Lapin Urheiluopisto	785 593	15 000	-	800 593
Liikuntakeskus Pajulahti	2 440 879	515 000	2 349 489	5 305 368
Solvalla Idrottsinstitut	469 497	47000*	1 778 418**	2 294 915
Suomen Urheiluopisto	2 165 893	113 000	3 318 955	5 597 848
Tanhuvaaran Urheiluopisto	1 107 608	50 000	1 050 448	2 208 056
Urheiluopisto Kisakeskus	570 678	12 000	36 195	618 873
Varalan Urheiluopisto	1 399 194	28 000	1 952 802	3 379 996
Vuokatin Urheiluopisto	1 499 103	571 000	0	2 070 103
Yhteensä	17 805 214	2 350 000	15 046 777	35 201 991

*Folkhälsan Utbildning Ab:lle yhteensä myönnetty avustukset. Folkhälsan Utbildning Ab toimii kattojärjestönä sekä Solvallaan että Norvallaan urheiluopistoille.

**Folkhälsan Utbildning Ab:lle yhteensä myönnetty amm. koulutuksen perus- ja suoritusrahoitus.
Huom. Vuodesta 2020 alkaen perusrahoituksen osuus ammatillisen koulutuksen laskennallisesta rahoituksesta laski 95 prosentista 70 prosenttiin, suoritusrahoituksen osuus nousi 5 prosentista 20 prosenttiin ja vaikuttavuusrahoitus tuli uutena rahoitusmuotona mukaan 10 prosentin osuudella.

Taulukko 20. Valtion kokonaisrahoitus alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille vuonna 2020 (€)

Lähteet: Opetushallitus; SALAMA

Alueelliset liikunnan koulutuskeskukset	Vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus	Rakentamis- ja kehittämisavustukset	Ammatillisen koulutuksen perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus	Yhteensä
Itä-Suomen liikuntaopisto	200 424	0	654 076	854 500
Norrvallda Idrottsinstitut	314 054	–*	–*	314 054
Virpiniemen liikuntaopisto	57 392	0	–	57 392
Yhteensä	571 870	0	654 076	1 225 946

*Sis. taulukon 19 lukuihin (ks. Solvalla Idrottsinstitut)

Huom. Vuodesta 2020 alkaen perusrahoituksen osuus ammatillisen koulutuksen laskennallisesta rahoituksesta laski 95 %:sta 70 %:iin, suoritusrahoituksen osuus nousi 5 %:sta 20 %:iin ja vaikuttavuusrahoitus tuli uutena rahoitusmuotona mukaan 10 % osuudella.

Valtionapuviranomainen liikunnan koulutuskeskusten käyttökustannuksia ja perustamishankkeita koskevissa asioissa, laatu- ja kehittämisavustuksissa sekä opintoseteliavustuksissa on opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM).

5.2 Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. ammatillisen koulutuksen rahoitus) oli vuonna 2020 yhteensä noin 20,2 miljoonaa euroa (taulukko 21), mikä oli noin 60 000 enemmän kuin vuonna 2019. Summaan sisältyvät suoriteperusteiset vapaan sivistystyön valtionosuudet, myönnettyt rakentamisavustukset sekä kehittämis-, laatu- ja opintoseteliavustukset.

Taulukko 21. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. amm. koulutuksen rahoitus) ja vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus sekä opiskelijavuorokaudet vuonna 2020
Lähteet: Opetushallitus; SALAMA; Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta 2020

Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset	Valtion kokonaisrahoitus (€)*	Suorite-perusteinen vs-vos (€)	Vs-vrk	Vs-vrk	Muut	Yhteensä
Eerikkilän Urheiluopisto	2 991 548	2 699 548	43 676	37 998	22 827	60 825
Kisakallion Urheiluopisto	2 655 974	2 437 974	39 444	50 346	28 744	79 090
Kuortaneen Urheiluopisto	2 718 247	2 229 247	36 067	77 163	58 673	135 836
Lapin Urheiluopisto	800 593	785 593	13 703	26 979	-	-
Liikuntakeskus Pajulahti	2 955 879	2 440 879	39 491	52 366	24 204	76 570
Solvalla Idrottsinstitut	516 497	469 497	7 596	4 459	-	-
Suomen Urheiluopisto	2 278 893	2 165 893	35 042	36 807	51 206	88 013
Tanhuvaaran Urheiluopisto	1 157 608	1 107 608	17 920	11 074	9 211	20 285
Urheiluopisto Kisakeskus	582 678	570 678	9 233	3 884	2 756	6 640
Varalan Urheiluopisto	1 427 194	1 399 194	13 474	18 620	37 072	55 692
Vuokatin Urheiluopisto	2 070 103	1 499 103	24 254	43 218	0	43 218
Yhteensä	20 155 214	17 805 214	279 900	362 914	234 693	597 607

Vuonna 2020 valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille maksettiin vapaan sivistystyön käyttökustannuksiin perustuvaa valtionosuutta yhteensä noin 17,8 miljoonaa euroa (taulukko 22). Toteutuneita vapaan sivistystyön opiskelijavuorokausia kertyi kaikkiaan 362 914 kappaletta, mikä oli 69 083 opiskelijavuorokautta vähemmän kuin vuonna 2019.

Taulukko 22. Valtionosuus valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön käyttö-kustannuksiin ja koulutuskeskusten opiskelijavuorokaudet 2016–2020, indeksikorjattu JMHI 2015=100
Lähteet: Opetushallitus; SALAMA; Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta

Vuosi	Suoriteperusteinen vapaan sivistystyön valtionosuus		Toteutuneet opiskelijavuorokaudet (lkm)			Vs-vrk/ yhteensä (%)
	Milj. €	Indeksikorjattu	Vs-vrk	Muut	Yhteensä	
2016	17,58	17,93	415 146	332 527	747 673	55,5
2017	17,70	18,29	403 708	333 672	737 380	54,7
2018	17,37	17,77	384 844	408 059*	792 903	47,8****
2019	17,31	17,47	431 997	335 218**	767 215	55,9****
2020	17,81	17,81	362 914	234 693***	597 607	58,5*****

Vs-vrk = vapaan sivistystyön opiskelijavuorokausi

*Pl. Solvalla Idrottsinstitut'n muut kuin vs-vrkt. Lisäksi Lapin ja Vuokatin urheiluopistot ovat ilmoittaneet tiedot opiskelijavuosina (yht. 380,2 ov).

**Pl. Solvalla Idrottsinstitut'n muut kuin vs-vrkt. Lisäksi Lapin urheiluopisto on ilmoittanut tiedot opiskelijavuosina (230,7 ov).

***Pl. Solvalla Idrottsinstitut'n ja Lapin urheiluopiston muut kuin vs-vrkt.

****Laskettu ilman Solvalla Idrottsinstitut'n tietoja.

*****Laskettu ilman Solvalla idrottinstitut'n ja Lapin urheiluopiston tietoja.

Vapaassa sivistystyössä opiskelijavuorokausi on valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena oleva suorite. Opiskelijavuorokaudella tarkoitetaan yhden opiskelijan vuorokauden mittaista opiskelujaksoa, jonka aikana hän on saanut ohjattua opetusta keskimäärin vähintään viisi tuntia. OKM vahvistaa vuosittain kullekin oppilaitokselle valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävien opiskelijavuorokausien määrän. Vapaan sivistystyön koulutuksessa valtionosuuteen oikeuttavan koulutuksen vähimmäistuntimäärä on kymmenen tuntia.

Valtion vuoden 2020 talousarviossa valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien vapaan sivistystyön opiskelijavuorokausien enimmäismääräksi vahvistettiin 279 900. Yhtä valtionapukelpoista opiskelijavuorokautta tuettiin keskimäärin noin 63,6 eurolla.

Vuonna 2020 valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonnäkövero on yksikköhinta opiskelijavuorokautta kohden oli 88,20 euroa, arvonnäköverollinen 95,09 euroa. Opiskelijavuorokauden yksikköhinta lasketaan jakamalla yksikköhinnan määräämistä

edeltäneenä kalenterivuonna keskusten toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset saman kalenterivuoden toteutuneiden opiskelijavuorokausien määrällä.

5.3 Alueelliset liikunnan koulutuskeskukset

Vuonna 2020 alueellisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. ammatillisen koulutuksen rahoitus) oli 571 870 euroa (taulukko 23). Koko summa muodostui vapaan sivistystyön valtionosuudesta.

Taulukko 23. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. amm. koulutuksen rahoitus) ja vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus sekä opiskelijapäivät vuonna 2020
Lähteet: Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta 2020; SALAMA

Alueelliset liikunnan koulutus- keskukset	Valtion kokonais- rahoitus (€)*	Suorite- perus- teinen vs-vos (€)	Opiskelijapäivät (lkm)			
			OKM:n päättös	Toteutuneet		
			Vs-pv	Vs-pv	Muut	Yhteensä
Itä-Suomen liikuntaopisto	200 424	200 424	18 575	19 771	43 076	62 847
Norrvalle Idrottsinstitut	314 054	314 054	29 106	5 358	-	-
Virpiniemen liikuntaopisto	57 392	57 392	5 319	1 029	0	1 029
Yhteensä	571 870	571 870	53 000	26 158	43 076	69 234

*Sis. suoritusperusteiset vapaan sivistystyön valtionosuudet sekä myönnetty rakentamis- ja kehittämisavustukset. Vs-vos = vapaan sivistystyön valtionosuus, vs-pv = vapaan sivistystyön opiskelijapäivä, kehittämisavustukset = laatu- ja kehittämisavustukset, harkinnanvaraiset avustukset sekä avustukset opintoseteleihin.

Toisin kuin valtakunnallisissa koulutuskeskuksissa, alueellisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksien laskentaperusteena käytetään opiskelijapäivää. Opiskelijapäivään sisältyy yhden opiskelijan vähintään neljän tunnin mittainen päiväkohtainen opiskelujakso. Toteutuneita vapaan sivistystyön opiskelijapäiviä kertyi alueellisissa liikunnan koulutuskeskuksissa vuonna 2020 yhteensä 26 158 kappaletta (taulukko 24), mikä oli 50 983 opiskelijapäivää vähemmän kuin vuonna 2019.

Taulukko 24. Valtionosuus alueellisten liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön käyttö-
kustannuksiin ja koulutuskeskusten opiskelijapäivät 2016–2020, indeksikorjattu JMHI 2015=100
Lähteet: Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta; Opetushallitus;
SALAMA

Vuosi	Suoriteperusteinen vapaan sivistystyön valtionosuus		Toteutuneet opiskelijapäivät (lkm)			Vs-pv/ yhteensä (%)
	€	Indeksikorjattu	Vs-pv	Muut	Yhteensä	
2016	571 871	583 401	90 138	20 274	110 412	81,6
2017	571 870	591 147	93 217	15 543	108 760	85,7
2018	571 870	585 169	102 085	31 247*	133 332	54,0**
2019	571 870	577 001	77 141	39 629*	116 770	47,4**
2020	571 870	571 870	26 158	43 076*	69 234	32,6**

Vs-pv = vapaan sivistystyön opiskelijapäivä

*Pl. Norvalla Idrottsinstitut'n tiedot.

**Laskettu ilman Norvalla Idrottsinstitut'n tietoja.

Opiskelijapäivän yksikköhinta määritetään vuosittain valtion talousarviossa olevan määrärahan rajoissa. Vuonna 2020 yksikköhinta säilyi edellisvuosien tasolla, 16,60 eurossa. Valtion talousarviossa määritellään myös alueellisten liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön opiskelijapäivien enimmäismäärä, joka oli osalta 53 000 opiskelijapäivää.

5.4 Liikunnan koulutuskeskusten harkinnanvaraiset valtionavustukset ja korona-avustukset

Valtionosuuden lisäksi liikunnan koulutuskeskukset voivat saada harkinnanvaraista kehittämisavustusta, valtionavustusta liikuntapaikkarakentamiseen, laatu- ja kehittämishankkeisiin sekä opintotietoliikuntavastusta. Vuonna 2020 liikunnan koulutuskeskuksille myönnettiin poikkeuksellisesti myös erillisiä korona-avustuksia.

Rakentamisavustuksia myönnetään liikuntapaikkojen ja vapaa-aikatiilojen rakentamiseen, peruskorjaukseen, hankkimiseen ja varustamiseen. Vuonna 2020 liikunnan koulutuskeskusten rakentamishankkeisiin myönnettiin yhteensä 2 miljoonaa euroa (taulukko 25), joka oli 440 250 euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Suurimmat avustukset kohdistuivat

Vuokatin Urheiluopiston Koulurinteen harjoitus- ja kilpailukeskuksen rakentamiseen (571 000 euroa) ja Vierumäen eli Suomen Urheiluopiston päärakennuksen remontointiin (460 000 euroa). Vuokatin Urheiluopiston rakennushankkeen aloittamista päätettiin lykätä lopulta vuoteen 2021 koronapandemiasta aiheutuneiden vaikeuksien vuoksi.

Taulukko 25. Liikunnan koulutuskeskuksille myönnettyt rakentamisavustukset 2016–2020 (€), indeksikorjattu RKI 2015=100
Lähde: SALAMA

Vuosi	Avustukset	Indeksikorjatut avustukset
2016	2 400 000	2 480 239
2017	2 500 000	2 575 893
2018	2 500 000	2 518 429
2019	2 440 250	2 434 624
2020	2 000 000	2 000 000

Kehittämisyavustuksia myönnettiin vuonna 2020 puolestaan 350 000 euron edestä (taulukko 26). Summa oli sama kuin edellisvuona mutta alhaisempi kuin sitä aiempina vuosina.

Taulukko 26. Liikunnan koulutuskeskuksille myönnetty kehittämisavustukset 2016–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100
Lähde: SALAMA

Vuosi	Avustukset	Indeksikorjatut avustukset
2016	1 020 000	1 040 565
2017	400 000	413 483
2018	392 000	401 116
2019	350 000	353 141
2020	350 000	350 000

*Laatu- ja kehittämisavustukset, harkinnanvaraiset avustukset sekä avustukset opintoseteleihin

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskuksien vapaan sivistystyön osuuteen OKM jakoi vuonna 2020 avustusta koronaviruksen aiheuttaman alijäämän kompensoimiseen aikavälillä 1.3.–31.5.2020. Hakemuksista voitiin arvioida syntyneeksi alijäämäksi yhteensä 1 599 871 euroa. Sen mukaisesti ministeriö myönsi avustusta yhteensä 1 471 000 euroa.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskuksien toinen korona-avustus kohdistui toiminnan turvaamiseen sekä toiminnan tehostamiseen ja kehittämiseen. Avustukselle myönnettiin yhteensä 2 629 000 euron määräraha, josta varsinaista käyttöä vuoden 2020 osalta oli 2 255 000 euroa. Jäljelle jäänyt 374 000 euron osuus siirrettiin käytettäväksi vuodelle 2021. Kaiken kaikkiaan valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille jaettiin täten yhteensä 4,1 miljoonaa euroa koronapandemia-avustuksia, joista käytettiin vuonna 2020 yhteensä 3 726 000 euroa.

5.5 Liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät

Liikunnan koulutuskeskusten järjestämä koulutus voidaan jaotella neljään ryhmään: vapaan sivistystyön koulutukseen, ammatilliseen peruskoulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä maksulliseen palvelutoimintaan. Näistä merkittävimmän osan muodostaa vapaan sivistystyön koulutus. Kaikkiaan valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijoina oli 183 041 opiskelijaa vuonna 2020 (taulukko 27). Alueellisissa liikunnan koulutuskeskuksissa opiskelijoita oli yhteensä 10 835 (taulukko 28). Opiskelijamäärät tippuivat selkeästi edellisvuoteen verrattuna, mitä selittää opistojen ilmoittamien tietojen mukaan koronapandemian aiheuttamat vaikeudet toiminnan järjestämisessä.

Taulukko 27. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät koulustehtävittäin vuonna 2020 (hlöä)

Lähde: Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta 2020

Liikunnan koulutus- keskukset	Vapaa sivistys- työ	Ammatil- linen perus- koulutus	Ammatil- linen lisä- koulutus	Muu maksullinen palvelutoiminta	Yhteensä
Eerikkilän Urheiluopisto	16 382	0	160	11 497	28 039
Kisakallion Urheiluopisto	47 812	342	-	96	48 250
Kuortaneen Urheiluopisto	11 579	196	153	6 067	17 995
Lapin Urheiluopisto	5 836	286	119	0	6 241
Liikuntakeskus Pajulahti	14 075	133	43	7 304	21 555
Solvalla Idrottsinstitut	1 894	93	31	0	2 018
Suomen Urheiluopisto	21 696	132	255	171	22 254
Tanhuvaaran Urheiluopisto	3 631	76	12	3 631	7 350
Urheiluopisto Kisakeskus	2 023	5	0	1 095	3 123
Varalan Urheiluopisto	3 822	176	165	15 038	19 201
Vuokatin Urheiluopisto*	7 015	0	0	0	7 015
Yhteensä	135 765	1 439	938	44 899	183 041
Osuus, %	74,2	0,8	0,5	24,5	100,0

*Huom. Vuokatin urheiluopiston ammatillisen koulutuksen järjestämis lupa siirtyi Kajaanin kaupungille 1.1.2019 ja lisäksi muusta maksullisesta palvelutoiminnasta on vuodesta 2018 lähtien vastannut Vuokatti Sport Resort Oy, ei Vuokatin Säätiö sr.

Taulukko 28. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät koulutustehtävittäin vuonna 2020 (hlöä)

Lähde: Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta 2020

Liikunnan koulutus- keskus	Vapaa sivistystyö	Ammatillinen perus- koulutus	Ammatillinen lisä- koulutus	Muu maksullinen palvelutoiminta	Yhteensä
Itä-Suomen Liikuntaopisto	8 751	0	131	0	8 882
Norrvalle Idrottsinstitut	1 894	0	0	0	1 894
Virpinemen Liikuntaopisto	59	0	0	0	59
Yhteensä	10 704	0	131	0	10 835
Osuus, %	98,8	0,0	1,2	0,0	100,00

5.6 Muu liikunta-alan koulutustoiminta

Suomen Urheiluliikuntaliiton opisto on ilmailun harrastajien opisto, joka toimii Räyskälän ilmailukeskuksessa Lopen kunnassa. Opiston päätoimintoina ovat eri lajitaitoja ja osaamista kehittävät kurssit sekä ilmailulajien opettajakurssit. Opisto järjestää kursseja ja tapahtumia ympäri Suomea sekä tarvittaessa myös Euroopassa. Aiemmin opisto sai harkinnanvaraista yleisavustusta omalta momentiltaan, kunnes avustus siirtyi vuonna 2016 osaksi Suomen Ilmailuliiton yleisavustusta, joka oli 403 000 euroa vuonna 2020. Ministeriö tukee myös Suomen Urheilumuseosäätiön toimintaa. Vuonna 2020 Urheilumuseosäätiölle myönnettyjen yleis- ja erityisavustusten kokonaismäärä oli 605 000 euroa. Summasta 400 000 euroa oli yleisavustusta.

Lähteitä

Asetus vapaasta sivistystyöstä 6.11.1998/805.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705.

Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632.

Opetushallitus. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit. Saatavilla: <https://vos.oph.fi/rap/>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koronavirustilanteeseen liittyvät erityisavustukset valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille vapaan sivistystyön osalta. Saatavilla: <https://okm.fi/-/koronavirustilanteeseen-liittyvat-erityisavustukset-valtakunnallisille-liikunnan-koulutuskeskuksille-vapaan-sivistystyon-osalta>.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä. Valtionavustuslaki 27.7.2001/688.

Valtiovarainministeriö. Valtion talousarvioesitykset. Saatavilla: <http://budjetti.vm.fi>.

6 Liikunnan kansalaistoiminta

Suomalainen liikunta ja urheilu perustuu merkittävässä määrin vapaaehtoiseen järjestö- ja kansalaistoimintaan. Kokonaisuudessaan seurojen ja järjestöjen organisoimaan liikunta-toimintaan osallistuu yli miljoona suomalaista lasta, nuorta, aikuista ja ikääntyvää ihmistä. Vaikka tiedot kansalaistoiminnassa mukana olevien kansalaisten ja urheiluseurojen määrästä ovat puutteellisia, voidaan liikunnan kansalaistoiminta silti todeta Suomen suurimaksi kansanliikkeeksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) rahoittaa osan liikuntaa edistävien järjestöjen menoista myöntämällä niille vuosittain harkinnanvaraisia valtionavustuksia, joiden myöntämisestä säädetään liikuntalain (390/2015) 10 §:ssä. Jotta valtionavustusta voi saada, sen käyttötarkoituksen on oltava yhteiskunnallisesti hyväksyttävää. Tarve tulee osoittaa hankkeen tai toiminnan laatuun, laajuuteen ja muihin saatuihin tukiin nähden. Liikuntalain määritelmään liikuntaa edistävästä järjestöistä kuuluvat valtakunnalliset ja alueelliset liikuntajärjestöt. Yleisavustusten lisäksi OKM voi myöntää järjestöille erityisavustuksia erilaisiin kehittämishankkeisiin.

Liikuntaa edistävät järjestöt järjestävät koulutus-, valmennus- ja kilpailutoimintaa jäsenyhdistyksilleen sekä paikallisille seuroille, mutta eivät voi ilman ministeriön lupaa jakaa saamaansa valtionavustusta edelleen. Liikunta-asetuksen (550/2015) mukaan valtionapukelvolliseksi liikuntaa edistäväksi järjestöksi voidaan hyväksyä järjestö, jonka tarkoituksena on liikunnan edistäminen ja joka toimii 2 §:ssä säädetyn tavoitteen mukaisesti. Lisäksi edellytyksenä on, että järjestöllä on vähintään 30 jäsenyhdistystä, joissa on yhteensä vähintään tuhat jäsentä tai harrastajaa. Kyseisistä edellytyksistä voidaan poiketa, jos järjestön toiminta palvelee liikuntapoliittisesti ja toiminnallisesti merkittävää erityisryhmää. Lajiliitoista avustettaviksi voidaan hyväksyä vain yksi valtakunnallinen liitto kustakin lajista. Hyväksymisen edellytyksenä on, että lajiliitolla on kansainvälinen organisaatio tai kilpailujärjestelmä tai että laji on kansallisesti merkittävä.

Vuoden 2020 valtionavustuksia myönnettäessä otettiin huomioon liikuntaa edistävien järjestöjen toiminnan laajuus, laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä avustuksen tarve. Avustuksen määrää harkittaessa huomioitiin myös Suomea sitovien kansainvälisten säännösten noudattaminen. Arvioinnin painopiste oli erityisesti lajiliittojen antidopingohjelmien arvioinnissa. Lisäksi arvointikriteereinä oli paikallisen toiminnan tukeminen, kuten koulutuksen järjestäminen. Lajiliittojen ja muiden kansainvälistä kilpailutoimintaa

järjestävien järjestöjen huippu-urheilutoiminnan osalta arvioitiin valmentajakoulutuksen määrää suhteessa järjestön kilpailutoiminnan laajuuteen sekä lajin kansainvälistä menestystä suhteessa kilpailutoimintaan osallistuvien maiden määrään. Liikuntaa edistävilta järjestöiltä myös edellytettiin omaa toimintaansa koskevaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa.

6.1 Liikuntajärjestöille myönnetyt valtionavustukset

Vuonna 2020 liikuntajärjestöille myönnettiin yleisinä toiminta-avustuksina yhteensä noin 42,3 miljoonaa euroa. Vuoteen 2019 verrattuna yleisavustusten kokonaismäärä kasvoi 37 000 euroa.

Yleisten toiminta-avustusten lisäksi OKM myöntää liikuntajärjestöille vuosittain erityisavustuksia liikuntaa edistäviin tarkoituksiin. Tyypillisesti nämä erityisavustusten kohteet ovat hankemuotoisia. Vuonna 2020 ministeriö myönsi liikuntajärjestöille kaikkiaan lähes 14 miljoonaa euroa erityisavustuksia. Suurin yksittäinen erityisavustus, noin 6,9 miljoonaa euroa, myönnettiin Suomen Olympiakomitealle. Tästä erityisavustuksesta kuusi miljoonaa kohdennettiin huippu-urheiluyksikölle edelleen jaettavaksi. Huippu-urheilun avustuksia tarkastellaan myös luvussa 9.

Erityisavustuksia myönnetään erilaisten hankkeiden ja ohjelmien ohella esimerkiksi kilpailujen ja tapahtumien järjestämiseen, julkaisujen ja historiikkien kirjoittamiseen sekä kansainväliseen yhteistyöhön, konferensseihin ja kokouksiin. Niitä voidaan myöntää myös muille kuin valtakunnallisille tai alueellisille liikuntajärjestöille. Erityisavustuksia myönnetään tilijaottelun eri momenteilta sen mukaan, mihin osa-alueeseen hanke kuuluu. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi osoitetusta määrärahasta on jaettu erityisavustuksia liikuntajärjestöjen yksittäisille hankkeille. Koska erityisavustuksia myönnetään vaihtelevasti budjetin eri momenteilta, ne esiintyvät myös monissa muissa tämän kirjan luvuissa.

Vuonna 2020 valtionavustusta myönnettiin yhteensä 123 liikuntajärjestölle, joista valtakunnallisia urheilun lajiliittoja oli 71, soveltavaa liikuntaa edistäviä järjestöjä 11, koululais- ja opiskelijajärjestöjä 3, valtakunnallisia palvelujärjestöjä 4, liikunnan aluejärjestöjä 15 ja muita liikuntajärjestöjä 19 kappaletta (taulukko 29). Avustettavien lajiliittojen määrä väheni edellisvuodesta yhdellä, kun taas soveltavaa liikuntaa edistävien järjestöjen sekä

muiden liikuntajärjestöjen määrät nousivat molemmat yhdellä. Myös valtakunnallisten palvelujärjestöjen määrä väheni edellisvuodesta yhdellä, kun Suomen Vammaisurheilu ja Liikunta VAU ry fuusioitui osaksi Suomen Paralympiakomitea ry:tä.

Taulukko 29. Valtionavustusta saaneet liikuntajärjestöt järjestöryhmittäin 2016–2020 (lkm)

Lähde: SALAMA

Järjestöryhmä	2016	2017	2018	2019	2020
Liikuntaa edistävät järjestöt	99	106	103	103	104
Lajiliitot	65	70	70	72	71
Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt	10	10	10	10	11
Koululais- ja opiskelijajärjestöt	3	3	3	3	3
Muut liikuntajärjestöt	21	23	20	18	19
Liikunnan palvelujärjestöt	21	20	20	20	19
Valtakunnalliset palvelujärjestöt	6	5	5	5	4
Liikunnan aluejärjestöt	15	15	15	15	15
Yhteensä	120	126	123	123	123

Lajiliittojen saamat valtionavustukset (ml. erityisavustukset) olivat vuonna 2020 yhteensä noin 27,9 miljoonaa euroa (taulukko 30). Summa oli noin 3,1 euroa suurempi kuin vuonna 2019. Erot selittyvät pitkälti vuosittain vaihtelevilla erityisavustuksilla. Yleisavustusten taso sen sijaan vaihtelee harvemmin. Vuosi 2020 oli erityisavustusten osalta poikkeuksellinen, sillä avustuksiin sisältyivät kyseisenä vuonna myös korona-avustukset, joita myönnettiin suoraan lajiliitoille yhteensä noin 3,8 miljoonaa euroa. Varoja myönnettiin lajiliitoille kahdelta erilliseltä avustushaulta.

Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt saivat valtionavustuksina (ml. erityisavustukset) noin 1,1 miljoonaa euroa, koululais- ja opiskelijajärjestöt hieman yli miljoona euroa, valtakunnalliset palvelujärjestöt noin 17,3 miljoonaa euroa, liikunnan aluejärjestöt noin 5,2 miljoonaa euroa ja muut liikuntajärjestöt lähes 3,8 miljoonaa euroa (taulukot 31–35). Kaikkien liikuntajärjestöluokkien avustusten kokonaismäärä oli korkeampi kuin vuotta aiemmin, mikä selittyy myönnettyjen erityisavustusten suuremmalla määrällä. Soveltavaa liikuntaa edistäviin järjestöihin lukeutui vuonna 2020 yksi uusi järjestö, kun taas muihin liikuntajärjestöihin lukeutuvien joukosta jäi yksi järjestö pois vuoteen 2019 verratessa.

Taulukko 30. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton.

Liikuntajärjestöt: Lajiliitot.

Lähde: SALAMA

Lajiliitot		2019	2020
1	Akk-Motorsport ry	260 000	510 000
2	Kansainvälinen Voimalajiliitto – World Heavy Events Association ry	-	25 000
3	Sukeltajaliitto ry	175 000	175 000
4	Suomen Agilityliitto ry	120 000	90 000
5	Suomen Aikidoliitto ry	55 000	55 000
6	Suomen Amerikkalaisen Jalkapallon Liitto ry	160 000	160 000
7	Suomen Ampumahiihtoliitto ry	275 000	405 000
8	Suomen Ampumaurheiluliitto ry	880 000	728 000
9	Suomen Biljardiliitto ry	105 000	80 000
10	Suomen Bridgeliitto ry	10 000	14 000
11	Suomen Cheerleadingliitto ry	119 000	146 000
12	Suomen Curlingliitto ry	100 000	100 000
13	Suomen Dartsliitto ry	27 000	42 000
14	Suomen Fitnessurheilu ry	15 000	15 000
15	Suomen Frisbeegolfliitto ry	60 000	80 000
16	Suomen Golfliitto ry	560 000	510 000
17	Suomen Hiihtoliitto ry	1 232 000	1 757 000
18	Suomen Hockeyliitto ry	31 000	31 000
19	Suomen I.T.F. Taekwon-Do ry	20 000	20 000
20	Suomen Ilmailuliitto	403 000	403 000
21	Suomen Jousiampujain Liitto ry	97 000	97 000
22	Suomen Judoliitto ry	330 000	338 000
23	Suomen Jääkiekkoliitto ry	1 710 000	1 868 130
24	Suomen Jääpalloliitto ry	140 000	173 000
25	Suomen Karateliitto ry	268 000	263 000
26	Suomen Kaukalopalloliitto ja ringetteliitto ry*	290 000	290 000

Lajiliitot		2019	2020
27	Suomen Keilailuliitto ry	258 000	258 000
28	Suomen Kendoseurojen Keskusliitto ry	10 000	10 000
29	Suomen Kiipeilyliitto ry	102 000	77 000
30	Suomen Koripalloliitto ry	978 000	1 305 160
31	Suomen Krikettiliitto ry	51 000	45 000
32	Suomen Käsipalloliitto ry	290 000	355 000
33	Suomen Lentopalloliitto ry	977 300	1 419 490
34	Suomen Liitokiekkoliitto ry	30 000	50 000
35	Suomen Luisteluliitto ry	306 000	296 000
36	Suomen Lumilautaliitto ry	303 500	341 000
37	Suomen Melonta- ja Soutuliitto ry	432 000	444 000
38	Suomen Miekkaile- ja 5-otteliitto	170 000	170 000
39	Suomen Moottoriliitto ry	188 000	218 000
40	Suomen Muay Thai-Liitto ry	10 000	10 000
41	Suomen Nyrkkeilyliitto ry	208 000	208 000
42	Suomen Painiliitto ry	394 000	349 000
43	Suomen Painonnostoliitto SPNL ry	238 000	247 000
44	Suomen Palloliitto ry	2 127 000	2 717 800
45	Suomen Pesäpalloliitto PPL ry	605 000	803 700
46	Suomen Petanque-Liitto SP-L ry	25 000	25 000
47	Suomen Potkunyrkkeilyliitto ry	35 000	35 000
48	Suomen Purjehdus ja Veneily ry	594 000	609 500
49	Suomen Pyöräily ry	175 000	175 000
50	Suomen Pöytätennisliitto ry	160 000	130 000
51	Suomen Ratagolfliitto ry	-	10 000
52	Suomen Ratsastajainliitto ry	805 000	745 000
53	Suomen Rugbyliitto ry	20 000	20 000
54	Suomen Salibandyliitto ry	1 350 000	1 533 000
55	Suomen Shakkiliitto ry	55 000	95 000
56	Suomen Squashliitto ry	160 000	160 000

Lajiliitot		2019	2020
57	Suomen Sulkapalloliitto ry	353 000	378 000
58	Suomen Suunnistusliitto ry	875 000	923 000
59	Suomen Taekwondoliitto ry	176 000	176 000
60	Suomen Taitoluisteluliitto ry	375 000	445 000
61	Suomen Tanssiurheiluliitto ry	345 000	345 000
62	Suomen Tennisliitto ry	369 500	387 000
63	Suomen Tikkaurheiluliitto STURL ry	20 000	20 000
64	Suomen Triathlonliitto ry	47 000	47 000
65	Suomen Uimaliitto ry	780 000	803 000
66	Suomen Urheiluliitto ry	1 050 000	1 122 000
67	Suomen Valjakkourheilijoiden Liitto ry	4 000	25 000
68	Suomen Vapaaotteliitto ry**	16 000	16 000
69	Suomen Vesihiihtourheilu ry	10 000	10 000
70	Suomen Voimanostoliitto ry	55 000	55 000
71	Suomen Voimisteluliitto ry	1 845 000	1 942 500
Yhteensä		24 819 300	27 931 280

*Erottautuivat omiksi lajiliitoikseen 31.12.2020.

**Vuonna 2019 Vapaaotteliitto ry lukeutui liikuntajärjestöksi.

Huom. Vuodesta 2019 poistuneita lajiliittoja ovat: Pyöräliitto ry, Suomen Brasilialaisen Jujutsun Liitto ry, Suomen Kyykkäliitto ry ja Suomen Moottorikelkkailijat Yhdistys ry.

Taulukko 31. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton.

Liikuntajärjestöt: Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt.

Lähde: SALAMA

Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt		2019	2020
1	Allergia- ja Astmaliitto ry	0	60 000
2	Epilepsialiitto ry	12 000	12 000
3	Hengityслиitto Heli ry	57 000	57 000
4	Mielenterveyden Keskusliitto ry	73 000	78 000
5	Neuroliitto ry	43 000	43 000
6	Soveltava Liikunta SoveLi ry	302 000	301 000
7	Suomen CP-liitto ry	45 000	45 000
8	Suomen Kuurojen Urheiluliitto ry	355 000	359 000
9	Suomen Parkinsonliitto ry	16 000	16 000
10	Suomen Reumaliitto ry	51 000	41 000
11	Suomen Sydänliitto ry	47 000	47 000
Yhteensä		1 001 000	1 059 000

Taulukko 32. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton.

Liikuntajärjestöt: Koululais- ja opiskelijajärjestöt.

Lähde: SALAMA

Koululais- ja opiskelijajärjestöt		2019	2020
1	Koululiikuntaliitto ry	416 000	386 000
2	Opiskelijoiden Liikuntaliitto ry	335 000	410 000
3	Suomen ammat. koul. kultt.- ja urheiluliitto SAKU ry	216 000	210 000
Yhteensä		967 000	1 006 000

Taulukko 33. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton.

Liikuntajärjestöt: Muut liikuntajärjestöt.

Lähde: SALAMA

Muut liikuntajärjestöt		2019	2020
1	Barents Urheilu ry (ent. Kalottieurheilu ry)	61 000	59 000
2	Pyöräliitto ry*	10 000	10 000
3	Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry	92 000	92 000
4	Reserviläisurheiluliitto ry	50 000	50 000
5	Suomen Aikuisurheiluliitto ry	75 000	75 000
6	Suomen Kyykkäliitto ry*	10 000	10 000
7	Suomen Latu ry	806 500	834 000
8	Suomen Liikunnan Ammattilaiset ry	152 000	152 000
9	Suomen Monikulttuurinen Liikuntaliitto FIMU ry	122 000	304 800
10	Suomen Moottorikelkka Yhdistys ry*	10 000	10 000
11	Suomen NMKY:n Urheiluliitto ry	80 000	300 000
13	Suomen Sotilasurheiluliitto ry	60 000	60 000
14	Suomen Urheilufysioterapeutit ry	44 000	35 000
16	Suomen Urheilumanagerit ry	10 000	12 000
17	Suomen Valmentajat ry	164 000	263 000
18	Suomen Vapaaotteliitto ry**	16 000	16 000
20	Suomen Työväen Urheiluliitto ry	1 410 000	1 410 000
21	Työväen Retkeilyliitto ry	18 000	18 000
22	Urheiluopistojen Yhdistys ry	40 000	50 000
23	Urheilutoimittajain liitto ry	25 000	21 000
24	WAU ry***	50 000	0
Yhteensä		3 305 500	3 781 800

*Järjestöt toimivat vuonna 2019 lajiliittoina.

**Järjestö luetellaan vuodesta 2020 lähtien lajiliitoksi.

***Järjestön toiminta ajautui konkurssiin vuonna 2019.

Taulukko 34. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton. Liikunnan palvelujärjestöt: Valtakunnalliset palvelujärjestöt.
Lähde: SALAMA

Valtakunnalliset palvelujärjestöt		2019	2020
1	Finlands Svenska Idrott CIF rf	970 000	1 044 930
2	Suomen Olympiakomitea	12 997 000	13 534 500
3	Suomen Paralympiakomitea*	363 000	2 195 600
4	Suomen Vammaisurheilu ja Liikunta VAU ry	1 815 000	-
5	Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry	535 000	550 000
Yhteensä		16 680 000	17 325 030

*Suomen Paralympiakomitea ja Suomen Vammaisurheilu ja Liikunta VAU ry yhdistyivät vuoden 2020 alussa.

Taulukko 35. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2019–2020 (€), indeksikorjaamaton. Liikunnan palvelujärjestöt: Liikunnan aluejärjestöt.
Lähde: SALAMA

Liikunnan aluejärjestöt		2019	2020
1	Etelä-Karjalan Liikunta ja Urheilu ry	187 500	212 500
2	Etelä-Savon Liikunta ry	217 500	237 500
3	Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu ry	465 000	465 000
4	Hämeen Liikunta ja Urheilu ry	871 000	888 000
5	Kainuun Liikunta ry	295 500	210 500
6	Keski-Pohjanmaan Liikunta ry	186 500	211 500
7	Keski-Suomen Liikunta ry	211 500	211 500
8	Kymenlaakson Liikunta ry	180 500	200 500
9	Lapin Liikunta ry	180 500	178 500
10	Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry	800 000	1 110 000
11	Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry	317 000	387 000
12	Pohjois-Karjalan Liikunta ry	209 500	209 500
13	Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ry	228 500	228 500
14	Pohjois-Savon Liikunta ry	221 000	221 000
15	Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry	203 500	268 500
Yhteensä		4 775 000	5 240 000

6.2 Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset vuonna 2020

Liikuntajärjestöjen saamien yleis- ja erityisavustusten osuus järjestöjen varsinaisen toiminnan menoista oli noin 35,4 prosenttia (taulukko 42). Suhdeluku vaihteli huomattavasti järjestöryhmien ja yksittäisten järjestöjen välillä (taulukot 36–41). Järjestöjen enemmistön eli lajiliittojen yhteenlasketut yleis- ja erityisavustukset vastasivat 25,8 prosenttia liittojen varsinaisten toiminnan kuluista vuonna 2020. Joidenkin järjestöjen osalta tiedot tilinpäätöksessä esitettävistä varsinaisen toiminnan kuluista puuttuvat tai tilikausi on ollut muu kuin 1.1.–31.12.2020. Näitä järjestöjä ei ole huomioitu laskettaessa valtionavustusten osuutta järjestöjen varsinaisen toiminnan kuluista.

Liikuntalain (390/2015) mukaan valtionavustukseen hyväksyttävänä toimintamenoina ei pidetä liiketoiminnasta aiheutuneita menoja. OKM:n käytännön mukaan valtionavun ulkopuolelle jäävät myös välitystoiminnasta, varainhankinnasta, sijoitustoiminnasta, järjestön työntekijälle rahapalkan lisäksi antamista työsuhte-educista, tietyistä palkkausmenoista, lainojen lyhennyksistä ja koroista, vuokratuloista, poistoista ja varauksista sekä keskinäisistä avustuksista aiheutuvat menot. Kilpailujen järjestämisestä ja julkaisutoiminnasta aiheutuvat menot on mahdollista hyväksyttää tappiota lukuun ottamatta valtionavustusta haettaessa. Järjestön toiselle myymistä tavaroista tai hallinto- ja tietohallintopalveluista saaduilla tuloilla katettuja menoja pidetään myös valtionavustukseen hyväksyttävänä toimintamenoina ja ne on mahdollista hyväksyttää valtionavustusta haettaessa. Hyväksyttäviin menoihin ei lasketa erikseen määriteltyjä irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenoja. Taulukoissa 36–42 esitetyistä järjestöjen varsinaisen toiminnan kuluista on vähennetty edellä listatut hyväksyttävien kulujen ulkopuoliset kulut. Taulukot on koottu liikuntajärjestöjen omien selvitysten (toimintakertomusten ja tilinpäätöstietojen) perusteella. Ministeriön valtionavustus soveltavaa liikuntaa edistäville kansanterveysjärjestöille (taulukko 37) kohdistuu vain kyseisten järjestöjen liikuntatoimintaan.

Taulukko 36. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020.

Liikuntajärjestöt: Lajiliitot.

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2020; SALAMA

Lajiliitot		Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myön- netty yleis- avustus (€)	OKM:n erityis- avustukset (€)	OKM:n avus- tukset yht. (€)	OKM avustusten osuus varsi- naisen toi- minnan ku- luista (%)
1	Akk-Motorsport ry	-	260 000	250 000	510 000	-
2	Kansainvälinen Voimalajiliitto – World Heavy Events Association ry	57 727	10 000	15 000	25 000	43,3 %
3	Sukeltajaliitto ry	487 768	175 000	0	175 000	35,9 %
4	Suomen Agilityliitto ry	450 994	90 000	0	90 000	20,0 %
5	Suomen Aikidoliitto ry	104 505	55 000	0	55 000	52,6 %
6	Suomen Amerikkalaisen Jalkapallon Liitto ry	557 797	160 000	0	160 000	28,7 %
7	Suomen Ampumahiihtoliitto ry	2 436 406	240 000	165 000	405 000	16,6 %
8	Suomen Ampumaurheiluliitto ry	2 000 910	728 000	0	728 000	36,4 %
9	Suomen Biljardiliitto ry	239 258	80 000	0	80 000	33,4 %
10	Suomen Bridgeliitto ry	140 783	10 000	4 000	14 000	9,9 %
11	Suomen Cheerleadingliitto ry	702 346	119 000	27 000	146 000	20,8 %
12	Suomen Curlingliitto ry	208 559	100 000	0	100 000	47,9 %
13	Suomen Dartsliitto ry	-	27 000	15 000	42 000	-
14	Suomen Fitnessurheilu ry	209 151	15 000	0	15 000	7,2 %
15	Suomen Frisbeegolfliitto ry	244 505	60 000	20 000	80 000	-
16	Suomen Golfliitto ry	4 372 657	510 000	0	510 000	11,7 %
17	Suomen Hiihtoliitto ry*	6 094 080	1 092 000	665 000	1 757 000	28,8 %
18	Suomen Hockeyliitto ry	59 240	31 000	0	31 000	52,3 %
19	Suomen I.T.F. Taekwon-Do ry	42 852	20 000	0	20 000	46,7 %

Lajiliitot	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleisavustus (€)	OKM:n erityisavustukset (€)	OKM:n avustukset yht. (€)	OKM avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
20 Suomen Ilmailuliitto	1 090 023	403 000	0	403 000	37,0 %
21 Suomen Jousiampujain Liitto ry	212 422	97 000	0	97 000	45,7 %
22 Suomen Judoliitto ry	708 095	330 000	8 000	338 000	47,7 %
23 Suomen Jääkiekkoliitto ry**	16 033 193	1 545 000	323 130	1 868 130	11,7 %
24 Suomen Jääpalloliitto ry	294 216	140 000	33 000	173 000	58,8 %
25 Suomen Karateliitto ry	387 688	263 000	0	263 000	67,8 %
26 Suomen Kaukalopalloliitto ja ringetteliitto ry	514 515	290 000	0	290 000	56,4 %
27 Suomen Keilailuliitto ry	664 542	258 000	0	258 000	38,8 %
28 Suomen Kendoseurojen Keskusliitto ry	5 240	10 000	0	10 000	190,8 %
29 Suomen Kiipeilyliitto ry	355 617	77 000	0	77 000	21,7 %
30 Suomen Koripalloliitto ry**	5 455 972	965 000	340 160	1 305 160	23,9 %
31 Suomen Krikettiliitto ry	-	45 000	0	45 000	-
32 Suomen Käsipalloliitto ry	1 242 292	290 000	65 000	355 000	28,6 %
33 Suomen Lentopalloliitto ry	3 534 068	960 000	459 490	1 419 490	40,2 %
34 Suomen Liitokiekkoliitto ry	92 309	30 000	20 000	50 000	54,2 %
35 Suomen Luisteluliitto ry	-	296 000	0	296 000	-
36 Suomen Lumilautaliitto ry*	643 537	196 000	145 000	341 000	53,0 %
37 Suomen Melonta- ja Soutuliitto ry	664 619	425 000	19 000	444 000	66,8 %
38 Suomen Miekkailu- ja 5-otteliitto	277 026	170 000	0	170 000	61,4 %
39 Suomen Moottoriliitto ry	616 240	188 000	30 000	218 000	35,4 %
40 Suomen Muay Thai-Liitto ry	-	10 000	0	10 000	-
41 Suomen Nyrkkeilyliitto ry	496 313	208 000	0	208 000	41,9 %
42 Suomen Painiliitto ry	660 170	349 000	0	349 000	52,9 %

Lajiliitot		Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleisavustus (€)	OKM:n erityisavustukset (€)	OKM:n avustukset yht. (€)	OKM avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
43	Suomen Painonnostoliitto SPNL ry	356 759	208 000	39 000	247 000	69,2 %
44	Suomen Palloliitto ry	26 587 548	2 105 000	612 800	2 717 800	10,2 %
45	Suomen Pesäpalloliitto PPL ry	2 429 360	605 000	198 700	803 700	33,1 %
46	Suomen Petanque-Liitto SP-L ry	34 881	25 000	0	25 000	71,7 %
47	Suomen Potkunyrkkeilyliitto ry	15 318	35 000	0	35 000	228,5 %
48	Suomen Purjehdus ja Veneily ry	1 935 520	594 000	15 500	609 500	31,5 %
49	Suomen Pyöräily ry	230 678	175 000	0	175 000	75,9 %
50	Suomen Pöytätennisliitto ry	257 135	130 000	0	130 000	50,6 %
51	Suomen Ratagolfliitto ry	37 689	10 000	0	10 000	26,5 %
52	Suomen Ratsastajainliitto ry	3 024 132	715 000	30 000	745 000	24,6 %
53	Suomen Rugbyliitto ry	126 469	20 000	0	20 000	15,8 %
54	Suomen Salibandyliitto ry	8 462 179	1 175 000	358 000	1 533 000	18,1 %
55	Suomen Shakkiliitto ry	166 042	55 000	40 000	95 000	57,2 %
56	Suomen Squashliitto ry	227 404	160 000	0	160 000	70,4 %
57	Suomen Sulkapalloliitto ry	958 390	333 000	45 000	378 000	39,4 %
58	Suomen Suunnistusliitto ry	1 422 501	855 000	68 000	923 000	64,9 %
59	Suomen Taekwondoliitto ry	328 547	176 000	0	176 000	53,6 %
60	Suomen Taitoluisteluliitto ry	1 931 321	375 000	70 000	445 000	23,0 %
61	Suomen Tanssiurheiluliitto ry	441 303	345 000	0	345 000	78,2 %
62	Suomen Tennisliitto ry	1 656 578	322 000	65 000	387 000	23,4 %
63	Suomen Tikkaurheiluliitto STURL ry	40 188	20 000	0	20 000	49,8 %
64	Suomen Triathlonliitto ry	159 465	47 000	0	47 000	29,5 %

Lajiliitot	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleisavustus (€)	OKM:n erityisavustukset (€)	OKM:n avustukset yht. (€)	OKM avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
65 Suomen Uimaliitto ry	1 684 038	780 000	23 000	803 000	47,7 %
66 Suomen Urheiluliitto ry	3 930 326	1 050 000	72 000	1 122 000	28,5 %
67 Suomen Valjakko-urheilijoiden Liitto ry	57 488	25 000	0	25 000	43,5 %
68 Suomen Vapaaotteliitto ry	-	16 000	0	16 000	-
69 Suomen Vesihiihtourheilu ry	12 856	10 000	0	10 000	77,8 %
70 Suomen Voimanolliitto ry	202 859	55 000	0	55 000	27,1 %
71 Suomen Voimisteluliitto ry	4 676 227	1 700 000	242 500	1 942 500	41,5 %
Yhteensä	113 750 834	23 448 000	4 483 280***	27 931 280	25,8 %****

*Tilikausi 1.6.2019–31.5.2020

**Tilikausi 1.7.2019–30.6.2020.

***Joista 2 818 000 euroa avustuksia lajiliittojen ja niiden jäsenseurojen toiminnan turvaamiseen koronavirustilanteesta johtuen ja 1 002 280 euroa covid-19 pandemia-avustuksia urheilun ylimmän ja divisioonatason keskeytyneille kilpasarjoille sekä sarjoja organisoiville lajiliitoille (yht. 3 820 280 €).

****Laskettu niiden järjestöjen osalta, joiden varsinaisen toiminnan kuluista oli saatavilla tietoa ja joiden tilikausi oli 1.1.2020–31.12.2020.

Taulukko 37. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020.

Liikuntajärjestöt: Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt.

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2020; SALAMA

	Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt	Varsi- naisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleis- avustus (€)	OKM:n erityis- avustukset (€)	OKM avustukset yhteensä (€)	OKM avustusten osuus varsinai- sen toiminnan kuluista (%)
1	Allergia- ja Astmaliitto ry	2 684 700	20 000	40 000	60 000	2,2 %
2	Epilepsialiitto ry	1 423 722	12 000	0	12 000	0,8 %
3	Hengityслиitto Heli ry	3 263 462	57 000	0	57 000	1,7 %
4	Mielenterveyden Keskusliitto ry	3 948 474	64 000	14 000	78 000	2,0 %
5	Neuroliitto ry	1 640 030	43 000	0	43 000	2,6 %
6	Soveltava Liikunta SoveLi ry	299 201	215 000	86 000	301 000	100,6 %
7	Suomen CP-liitto ry	3 429 103	45 000	0	45 000	1,3 %
8	Suomen Kuurojen Urheiluliitto ry	-	355 000	4 000	359 000	-
9	Suomen Parkinsonliitto ry	1 072 954	16 000	0	16 000	1,5 %
10	Suomen Reumaliitto ry	2 283 284	41 000	0	41 000	1,8 %
11	Suomen Sydänliitto ry	4 656 759	47 000	0	47 000	1,0 %
	Yhteensä	22 016 988	915 000	104 000	1 059 000	4,8 %*

*Laskettu niiden järjestöjen osalta, joiden varsinaisen toiminnan kuluista oli saatavilla olevaa tietoa.

Huom. Lisäksi Suomen Luustoliitolle erityisavustus 50 000 euroa.

Taulukko 38. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020.

Liikuntajärjestöt: Koululais- ja opiskelijajärjestöt.

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2020; SALAMA

	Koululais- ja opiskelijajärjestöt	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleis-avustus (€)	OKM:n erityis-avustukset (€)	OKM:n avustukset yht. (€)	OKM avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
1	Koululiikuntaliitto ry	556 113	316 000	70 000	386 000	69,4 %
2	Opiskelijoiden Liikuntaliitto ry	467 600	320 000	90 000	410 000	87,7 %
3	Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto SAKU ry*	579 492	184 000	26 000	210 000	36,2 %
	Yhteensä	1 135 606	820 000	186 000	1 006 000	-**

*Tilikausi 1.8.2019–31.7.2020

** Ei mielekästä laskea, sillä Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliiton tilikausi on muu kuin 1.1.2020–31.12.2020.

Taulukko 39. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020.

Liikuntajärjestöt: Muut liikuntajärjestöt.

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2020; SALAMA

	Muut liikuntajärjestöt	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleis-avustus (€)	OKM:n erityis-avustukset (€)	OKM:n avustukset yht. (€)	OKM avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
1	Barents Urheilu ry (ent. Kalottieurheilu ry)	37 868	40 000	19 000	59 000	155,8 %
2	Pyöräliitto ry, Cykelförbundet rf	320 723	10 000	0	10 000	3,1 %
3	Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry	200 230	92 000	0	92 000	45,9 %

	Muut liikuntajärjestöt	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleis-avustus (€)	OKM:n erityis-avustukset (€)	OKM:n avustukset yht. (€)	OKM avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
4	Reserviläisurheiluliitto ry	-	50 000	0	50 000	-
5	Suomen Aikuisurheiluliitto ry	173 997	75 000	0	75 000	43,1 %
6	Suomen Kyykkäliitto ry	-	10 000	0	10 000	-
7	Suomen Latu ry	2 252 566	790 000	44 000	834 000	37,0 %
8	Suomen Liikunnan Ammattilaiset ry	-	152 000	0	152 000	-
9	Suomen Monikulttuurinen Liikuntaliitto FIMU ry	188 920	80 000	224 800	304 800	161,3 %
10	Suomen Moottori- kelkkailijat Yhdistys ry	31 152	10 000	0	10 000	32,1 %
11	Suomen NMKY:n Urheiluliitto ry	104 697	80 000	220 000	300 000	286,5 %
12	Suomen Sotilasurheiluliitto ry	152 587	60 000	0	60 000	39,3 %
13	Suomen Urheilufysio- terapeutit ry	165 186	35 000	0	35 000	21,2 %
14	Suomen Urheilumanagerit ry	-	12 000	0	12 000	-
15	Suomen Valmentajat ry	446 387	164 000	99 000	263 000	58,9 %
16	Suomen Työväen Urheiluliitto TUL ry	1 535 927	1 410 000	0	1 410 000	91,8 %
17	Työväen Retkeilyliitto ry	-	18 000	0	18 000	-
18	Urheiluopistojen Yhdistys ry	153 612	50 000	0	50 000	32,5 %
19	Urheilutoimittajain Liitto ry	80 980	21 000	0	21 000	25,9 %
	Yhteensä	5 844 833	3 159 000	606 800	3 765 800	60,3 %*

*Laskettu niiden järjestöjen osalta, joiden varsinaisen toiminnan kuluista oli saatavilla olevaa tietoa.

Taulukko 40. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020.

Liikunnan palvelujärjestöt: Valtakunnalliset palvelujärjestöt.

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2020; SALAMA

	Valtakunnalliset palvelujärjestöt	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleis- avustus (€)	OKM:n erityis- avustukset (€)	OKM:n avustukset yht. (€)	OKM avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
1	Finlands Svenska Idrott rf	1 651 382	940 000	104 930	1 044 930	63,3 %
2	Suomen Olympiakomitea ry	8 982 041	6 590 000	6 944 500	13 534 500	150,7 %
3	Suomen Paralympia- komitea ry*	2 327 638	1 983 000	212 600	2 195 600	94,3 %
4	Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastus- liitto ry	866 320	535 000	15 000	550 000	63,5 %
	Yhteensä	13 827 382	10 048 000	7 277 030	17 325 030	125,3 %

*Suomen Paralympiakomitea ja Suomen Vammaisurheilu ja Liikunta VAU ry fuusioituivat vuoden 2020 alussa.

Taulukko 41. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2020.

Liikunnan palvelujärjestöt: Liikunnan aluejärjestöt.

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2020; SALAMA

	Liikunnan aluejärjestöt	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleis- avustus (€)	OKM:n erityis- avustukset (€)	OKM:n avustuk- set yht. (€)	OKM avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
1	Etelä-Karjalan Liikunta ja Urheilu ry	455 866	172 500	40 000	212 500	46,6 %
2	Etelä-Savon Liikunta ry	1 118 858	207 500	30 000	237 500	21,2 %
3	Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu ry	708 729	465 000	0	465 000	65,6 %

	Liikunnan aluejärjestöt	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleis-avustus (€)	OKM:n erityis-avustukset (€)	OKM:n avustukset yht. (€)	OKM avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
4	Hämeen Liikunta ja Urheilu ry	2 177 991	388 000	500 000	888 000	40,8 %
5	Kainuun Liikunta ry	829 878	210 500	0	210 500	25,4 %
6	Keski-Pohjanmaan Liikunta ry	438 921	171 500	40 000	211 500	48,2 %
7	Keski-Suomen Liikunta ry	450 393	211 500	0	211 500	47,0 %
8	Kymenlaakson Liikunta ry	512 950	160 500	40 000	200 500	39,1 %
9	Lapin Liikunta ry	319 401	168 500	10 000	178 500	55,9 %
10	Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry	1 200 018	580 000	530 000	1 110 000	92,5 %
11	Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry	818 011	317 000	70 000	387 000	47,3 %
12	Pohjois-Karjalan Liikunta ry	1 150 840	209 500	0	209 500	18,2 %
13	Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ry	881 796	228 500	0	228 500	25,9 %
14	Pohjois-Savon Liikunta ry	594 561	221 000	0	221 000	37,2 %
15	Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry	750 339	203 500	65 000	268 500	35,8 %
	Yhteensä	12 408 554	3 915 000	1 325 000	5 240 000	42,2 %

Taulukko 42. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset yhteensä vuonna 2020.

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2020; SALAMA

Järjestöryhmä	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleis-avustus (€)	OKM:n erityis-avustukset (€)	OKM:n avustukset yht. (€)	OKM:n avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)*
Varsinaiset liikuntajärjestöt	142 748 261	28 342 000	5 380 080	33 722 080	23,7%*
Liikunnan palvelujärjestöt	26 235 936	13 963 000	8 602 030	22 565 030	86,0 %
Liikuntajärjestöt yhteensä	168 984 197	42 305 000	13 982 110	56 287 110	35,4 %**

*Laskettu niiden järjestöjen (89/105 varsinaista liikuntajärjestöä) osalta, joiden varsinaisen toiminnan kuluista oli saatavilla olevaa tietoa ja joiden tilikausi oli 1.1.2020-31.12.2020.

**Laskettu niiden järjestöjen (108/124) osalta, joiden varsinaisen toiminnan kuluista oli saatavilla olevaa tietoa ja joiden tilikausi oli 1.1.2020-31.12.2020.

6.3 Liikuntajärjestöjen yleisavustusuudistus vuodelle 2021

Liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustusjärjestelmä uudistaminen aloitettiin vuonna 2019 ja se saatiin päätökseen vuoden 2020 aikana siten, että vuodelle 2021 järjestöt hakivat yleisavustuksia uudistetuin kriteerein. Uudistus sisälsi järjestöryhmittelyn muutoksen sekä avustuskriteerien uudistamisen. Uudessa ryhmittelyssä järjestöt jaotellaan valtakunnallisiin liikunnan palvelujärjestöihin, lajiliittoihin, muihin liikuntaa edistäviin järjestöihin ja liikunnan aluejärjestöihin. Uudet arviointikriteerit jaotellaan järjestöryhmäkohtaisiin peruskriteereihin (85 % avustuksesta) ja kaikille yhteisiin vastuullisuuskriteereihin (15 % avustuksesta). Peruskriteerien avulla arvioidaan järjestön toiminnan laajuutta, laatua, vaikuttavuutta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Vastuullisuuskriteerien avulla arvioidaan järjestöjen toiminnan laatua ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta, liikuntalain tavoitteiden toteuttamista sekä liikunnan ja urheilun eettisiä periaatteita, sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Arviointiperusteisiin kuuluu myös se, miten järjestö noudattaa Suomea sitovia kansainvälisiä säännöksiä.

6.4 Liikunta- ja urheiluseuroille myönnetyt erityisavustukset vuonna 2020

Liikuntalain mukaan kuntien tulee tukea paikallisten seurojen toimintaa. Ne voivat käyttää tähän tarkoitukseen kuntien liikuntatoimintaan osoitettuja valtionosuuksia, joita on tarkasteltu edellä luvussa 3. Vuodesta 1999 lähtien myös OKM on myöntänyt rahapelitoiminnan tuotoista erityisavustuksina tukea liikunta- ja urheiluseuroille. Aluksi tuki kanavoitiin paikallistasolle liikuntajärjestöjen kautta. Vuodesta 2013 lähtien seuroja on avustettu suoraan ministeriöstä. Kokonaisuutena tukea on myönnetty 22 vuoden aikana noin 49 miljoonaa euroa.

Seuratoiminnan kehittämistuki (seuratuki) on tarkoitettu liikunta- ja urheiluseurojen perustoiminnan kehittämiseen. Tuen avulla vahvistetaan seuratoiminnan laatua, kehitetään ja uudistetaan seurojen perustoimintaa ja mahdollistetaan liikunnan harrastaminen taloudellisesti erityisesti lapsille ja nuorille. Sen kautta edistetään myös yhteisöllisyyttä ja seurojen tekemää vapaaehtoistyötä sekä monimuotoisen liikunnan kansalaistoiminnan toteutumista.

Seuratukea myönnetään lasten ja nuorten liikuntaan sekä perheliikuntaan liikuntalain (390/2015) 14 §:n nojalla. Liikuntalain yhtenä tarkoituksena on tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä liikunnan avulla. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES toteuttaa seuratuen seurantaa ja arviointia ja saa tähän tarkoitukseen rahoitusta OKM:stä.

Vuonna 2020 seuratukea myönnettiin seuroille yhteensä lähes 3,5 miljoonaa euroa (taulukko 43). Myönteisen tukipäätöksen sai 358 hakijaa, mikä vastasi noin 55,5 prosenttia kaikista hakijoista. Tuen piiriin pääsi kaikkiaan 407 hakijaa, sillä osa hankkeista oli usean seuran yhteishankkeita.

Taulukko 43. Seuratukihakemukset ja myönnettyt tuet 2016–2020.

Lähteet: Esittelymuistiot; SALAMA.

Vuosi	Hakemukset (lkm)	Myönnöt (lkm)	Hakumäärä (€)	Myönnöt (€)	Seuroja tuen piirissä (lkm)	Toimin- nalliset (lkm)	Palk- kaus (lkm)	Jatko- hank- keet (lkm)
2016	848	398	9 400 000	4 000 000	496	203	114	81
2017	772	425	8 300 000	4 000 000	560	193	101	130
2018	672	403	7 300 000	3 826 500	563	195	86	122
2019	703	395	7 310 176	3 701 000	538	206	52	137
2020	645	358	6 833 736	3 477 500	407	170	75	112

6.5 Liikunta- ja urheiluseuroille myönnettyt korona-avustukset vuonna 2020

Maailmanlaajuinen koronaviruspandemia COVID-19 on aiheuttanut ennennäkemättömiä toimenpiteitä ympäri maailmaa. Pandemiasta seuranneet poikkeusolot ja rajoitukset ovat vaikeuttaneet myös suomalaisten liikunta- ja urheiluseurojen toimintaa. Tilanteesta on aiheutunut seuroille vakavia toiminnan järjestämisongelmia, joiden vuoksi seurat ovat joutuneet kehittämään korvaavia toimintamalleja perinteisen toiminnan ohkeen tai tilalle. Toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi ja taloudellisten menetysten korvaamiseksi liikunta- ja urheiluseuroille myönnettiin seuratuon ohella myös erillisiä COVID-19-pandemia-avustuksia (erityisavustuksia).

Ministeriö myönsi COVID-19-pandemia-avustuksia liikunta- ja urheiluseuroille yhteensä noin 3,9 miljoonaa euroa (taulukko 44). Erityisavustus oli tarkoitettu 1.3.–31.5.2020 välisellä ajanjaksolla poikkeusolojen vuoksi syntyneen alijäämän kattamiseksi. Sen tavoitteena oli lievittää koronaviruspandemian seurauksena aiheutuneita taloudellisia menetyksiä ja turvata seurojen toimintakykyä poikkeustilanteessa. Hakemuksia saapui määräaikaan mennessä yhteensä 995. Myöntävän päätöksen sai lopulta 577 hakijaa (58 %).

OKM:n lisäksi myös aluehallintovirastot jakoivat seuroille myönnettäviä korona-avustuksia. Paikallisten liikunta- ja urheiluseurojen vaihtoehtoihin tapoihin järjestää toimintaa ja palveluita koronapandemian aikana myönnettiin AVEille edelleen jaettavaksi yhteensä noin 1,6 miljoonaa euroa (taulukko 44). Näiden niin sanottujen etädigiavustusten tarkoituksena

oli mahdollistaa seuroille toiminnan ja palveluiden järjestäminen tai toteuttaminen muilla kuin perinteisillä tavoilla (esim. etä- tai digivalmennuksella) rajoitusten aikana (1.3.–31.5.2020). Hakemuksia AVEille saapui määräaikaan mennessä yhteensä 316, joista myöntävän päätöksen sai 272 hakijaa (noin 86 prosenttia).

Kokonaisuudessaan liikunta- ja urheiluseuroille myönnetty korona-avustusten määrä oli yhteensä noin 5,6 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi seurojen toimintaa tuettiin välillisesti myös muiden korona-avustusten kautta.

Taulukko 44. Liikunta- ja urheiluseuroille myönnettyt korona-avustukset vuonna 2020.

Lähteet: Esittelymuistiot; SALAMA.

Avustus	Hakemukset (lkm)	Myönnöt (lkm)	Myönnetty/ haettu (lkm), %	Hakumäärä (€)	Myönnöt (€)	Myönnetty/ haettu (€), %
Liikunta ja urheiluseuroille (OKM)*	995	577	58,0 %	25 390 698	3 904 000	15,4 %
Etädigi-avustukset (AVI)**	316	272	86,1 %	2 502 758	1 648 369	65,9 %
Yhteensä	1311	849	64,8 %	27 893 456	5 552 369	19,9 %

*Covid-19 pandemia-avustukset liikunta- ja urheiluseuroille (OKM).

**Paikallisten liikunta- ja urheiluseurojen vaihtoehtoisin tapoihin järjestää toimintaa ja palveluita koronapandemian aikana (AVI).

Lähteitä

Aluehallintovirasto. Avustukset. Erityisavustus paikallisille liikunta- ja urheiluseuroille toiminnan ja palveluiden saatavuuden järjestämiseen tai toteuttamiseen muulla tavoin (esim. etä- tai digivalmennus) koronapandemiasta aiheutuneiden toimintarajoitusten aikana.

Saatavilla: <https://aviavustukset.fi/erityisavustus-paikallisille-liikunta-ja-urheiluseuroille-toiminnan-ja-palveluiden-saatavuuden-jarjestamiseen-tai-toteuttamiseen-muulla-tavoin/>. Viitattu 21.10.2021

Lehtonen, Kati & Harto Hakonen (2013). Liikunnan harrastaminen ja vapaaehtoistyö urheiluseuroissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:6.

Liikunta-asetus 30.04.2015/550.

Liikuntalaki 10.04.2015/390.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Covid-19 pandemia-avustukset urheilun ylimmän ja divisioonatason keskeytyneille kilpasarjoille sekä sarjoja organisoiville lajiliitoille. Saatavilla: <https://okm.fi/-/covid-19-pandemia-avustukset-urheilun-ylimman-ja-divisioonatason-keskeytyneille-kilpasarjoille-seka-sarjoja-organisoiville-lajiliitoille>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Erityisavustus lajiliittojen ja niiden jäsenseurojen toiminnan turvaamiseen koronavirustilanteesta johtuen. Saatavilla: <https://okm.fi/-/erityisavustus-lajiliittojen-ja-niiden-jasenseurojen-toiminnan-turvaamiseen-koronavirustilanteesta-johtuen>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Seuratoiminnan kehittämistuki (seuratuki). Saatavilla: <https://okm.fi/-/seuratoiminnan-kehittamistuki-seuratuki->.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsittelyjärjestelmä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus ATH 2015. <http://www.terveytemme.fi/ath/>.

Valtioneuvosto. Liikuntaa edistäville järjestöille lähes 42 miljoonaa euroa. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/liikuntaa-edistaville-jarjestoille-lahes-42-miljoonaa>. Viitattu 21.10.2021

7 Liikunta-alan tiedolla johtaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) strategisena tavoitteena on päätöksenteon perustaminen yhä vahvemmin tutkittuun tietoon. Vuonna 2018 julkaistussa Liikunnan tiedolla johtamisen suunta-asiakirjassa liikuntatutkimusta tarkastellaan osana tietoon perustuvaa johtamista. Tutkimuksen rahoittamisen ydintavoitteena on innovatiivisen, monialaisen ja sovellettavuusarvoltaan korkean liikuntatutkimuksen tukeminen.

OKM tukee vuosittain liikuntatieteellistä toimintaa rahoittamalla liikuntatieteellisiä tutkimusprojekteja sekä liikuntatieteellisten ja tiedonvälitysyhteisöjen toimintaa. Vuonna 2020 ministeriö myönsi avustuksia liikuntatieteellisille tutkimusprojekteille sekä liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämistyöhön, liikuntatieteellisille tutkimusyhteisöille, kansainvälisten tieteellisten konferenssien järjestämiseen sekä tiede- ja tiedonvälitysyhteisöjen muihin hankkeisiin yhteensä noin 13,2 miljoonaa euroa. Liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämistyötä on käsitelty edellä luvussa 4. Kansainvälisten tieteellisten konferenssien järjestämiseen myönnettyjä valtionavustuksia tarkastellaan lähemmin luvussa 8.

7.1 Liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittäminen

OKM:n liikunnan vastuualue on viime vuosien aikana vahvistanut tiedolla johtamisen kokonaisuutta useilla eri keinoilla. Tiedolla johtamisen perustana on systemaattisesti kerätty ja käsitelty tieto.

Valtion talousarviossa on liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittämiseen ja tietopohjan vahvistamiseen määräraha, jonka tarkoituksena on osaltaan edesauttaa liikuntapolitiikan ja -alan eheän strategisen tason tiedollisen kokonaisuuden rakentamista. Vuonna 2020 OKM myönsi noin 1,1 miljoonaa euroa liikunta-alan tiedolla johtamisen hankkeille. Lukuun sisältyvät liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämistyöhön myönnetty avustukset sekä eri tahoille käyttöön asetetut määrärahat.

Myönnetty avustukset ja käyttöönasettamiset vaihtelivat 8 000 euron ja 150 000 euron välillä. Suurin käyttöön asetettu raha meni Suomen ympäristökeskukselle (105 000 euroa) tekonurmikenttien päästöjen arviointiin (ks. luku 4). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen käyttöön asetettiin puolestaan 60 000 euroa liikunnan TEA-tiedonkeruun rahoittamiseen ja Luonnonvarakeskukselle 54 000 euroa luonnon virkistyskäytön valtakunnalliseen

inventointiin. Suurin avustus (150 000 euroa) meni Urho Kekkoneen Kuntoinstituuttisäätiön toteuttamalle Lukiolaisten ja ammattikoululaisten liikunta ja liikkuminen – LIITU 2020 -hankkeelle.

7.2 Liikuntatieteelliset tutkimusprojektit

Ministeriöön tulee vuosittain noin 35–45 uutta tutkimusprojektihakemusta. Avustusta liikuntatieteen tutkimusprojekteihin voivat hakea yliopistot, tutkimuslaitokset ja yksittäiset tutkijat. Suurin osa tutkimusprojektien avustushakemuksista tulee yliopistojen kautta. Hakemusten tieteellinen taso arvioidaan Suomen Akatemian kansainvälisessä arviointipaneelissa. Valtion liikuntaneuvosto antaa lausunnon liikuntatieteellisten tutkimusprojektien liikuntapoliittisesta relevanssista.

Vuonna 2020 rahoitusta haki 62 tutkimusprojektia (taulukko 45). Näistä OKM myönsi valtionavustusta 23 projektille, yhteensä noin 2,4 miljoonalla eurolla. Lukuihin sisältyvät myös jatkotutkimusprojektien hakemukset ja niille myönnetty avustukset. Liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin budjetoidusta määrärahasta (2 450 000 euroa) jäljelle jäänyt 87 000 euroa kohdennettiin liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittämiseen. Poikkeuksena edellisiin tilastokirja –julkaisuihin, taulukossa 44 esitetyt projektit on jaoteltu *Liikunnan tiedolla johtamisen suunta-asiakirja 2020–2024 -julkaisussa* (2018, 24) esitetyllä jaotellutavalla.

Taulukko 45. Valtionavustukset liikuntatieteellisille tutkimusprojekteille vuonna 2020.

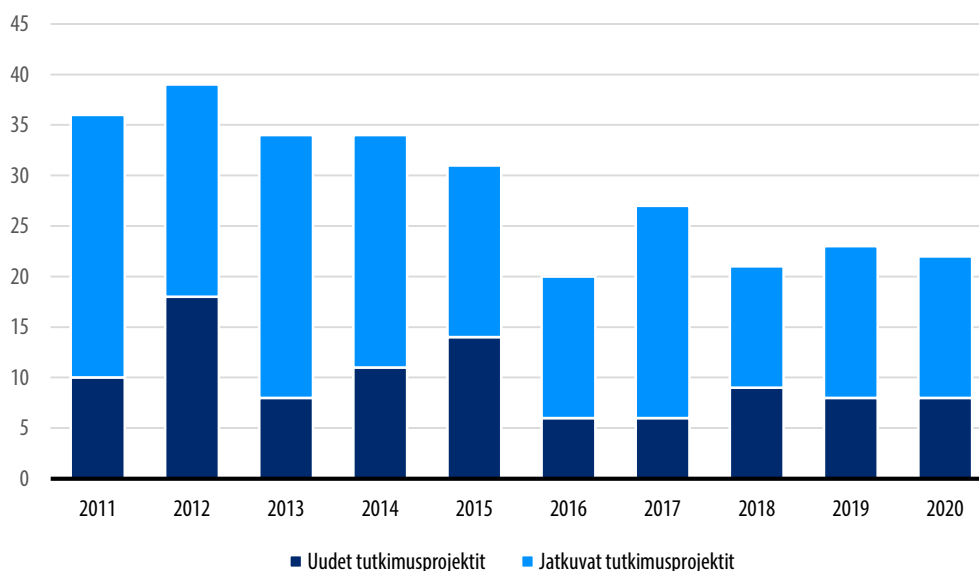
Lähde: SALAMA

Projektit	Haettu (lkm)	Haettu (€)	Myönnetty (lkm)	Myönnetty (€)	Myönnetty/haettu (€), %
Fyysisesti aktiivisen elämäntavan edistäminen	33	3 655 722	14	1 476 000	40,4
Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus	12	1 235 297	3	257 000	20,8
Liikuntaan ja urheiluun osallistumisen lisääminen	8	832 813	4	430 000	51,6
Huippu-urheilun tuloksellisuus ja vastuullisuus	9	1 001 373	2	200 000	20,0
Yhteensä	62	6 725 205	23	2 363 000	35,1

Huom. Vuodelle 2020 otettu käyttöön uusi projektien jaotellutapa Liikunnan tiedolla johtamisen suunta-asiakirja 2020–2024:n (2018, 24) mukaisesti.

Ministeriössä on tutkimustoimintaan käytössä ehdolliset, pidempiaikaiset rahoituspäätökset. Tämä mahdollistaa sen, että liikuntatieteellisille tutkimusprojekteille voidaan myöntää ehdollinen tuki pääsääntöisesti enintään kolmelle vuodelle. Edellytyksenä on, että hanke etenee suunnitelmansa mukaisesti ja että eduskunta osoittaa liikuntatieteellisille tutkimusprojekteille vuosittain riittävät määrärahat. Vuonna 2020 valtionavustusta saaneista 23 tutkimusprojektista 8 oli uusia tutkimusprojekteja ja 15 jatkuvia tutkimusprojekteja (kuvio 5).

Kuvio 5. Valtionavustusta saaneet uudet ja jatkuvat liikuntatieteelliset tutkimusprojektit 2011–2020 (lkm).
Lähde: SALAMA

Valtion liikuntaneuvoston tutkimus- ja arviointijaosto (TEA) on esittänyt, että rahoituksen painopistettä olisi suunnattava aikaisempaa harvemmille hankkeille suuremmalla keskimääräisellä avustusprosentilla, jotta projektien toteutumisesta voidaan varmistua. Biolääketieteellisten tutkimusprojektien osuus rahoitettavista hankkeista on vähennetty suunta-asiakirjan tavoitteiden mukaisesti. OKM:n lisäksi liikuntatutkimusta rahoittavat muun muassa Suomen Akatemia, TEKES, Euroopan unioni, Kansaneläkelaitos, sosiaali- ja terveysministeriö, STEA sekä lukuisat säätiöt.

7.3 Liikuntalääketieteen keskuksat ja liikuntatieteellinen tiedonvälitystoiminta

OKM rahoittaa kuuden liikuntalääketieteen keskuksen toimintaa. Liikuntalääketieteen keskuksen saaman valtionavustuksen yhteiskunnallisesti hyväksyttävänä perusteena on pidetty keskuksen toteuttamaa liikuntatieteellistä tutkimustyötä, koulutustoimintaa ja tiedonvälitystä sekä liikuntalääketieteen erikoislääkäriskoulutusta. Ministeriö käy keskuksen kanssa vuosittaiset tavoiteohjauskeskustelut. Tavoiteohjauksen tarkoituksena on lisätä keskuksen toiminnan tuloksellisuutta sekä liikunnan edistämiseen liittyvän tiedon, asiantuntemuksen ja osaamisen vaikuttavuutta liikuntakulttuurissa. Kullakin keskuksella on oma liikunta- tai liikuntalääketieteellisen tutkimuksen painopistealueensa.

Liikuntatieteellisestä tiedonvälityksestä vastaavat Suomessa useat eri yksiköt. OKM:n tuki kohdistuu pääasiassa Liikuntatieteelliselle Seuralle (LTS ry), jonka tehtäviin on perinteisesti kuulunut tieteellisen tiedon popularisointi ja sen saattaminen liikuntaelämän toimijoiden käyttöön. Muita liikunnan tiedonvälitysyksiköitä ovat muun muassa Suomen Urheilukirjaston tietopalvelu ja Suomen Urheiluarkisto Helsingissä, UKK-instituutin kirjasto Tampereella ja Jyväskylän yliopiston kirjaston tietopalvelu.

Vuonna 2020 liikuntalääketieteen keskuksat saivat valtionavustusta yhteensä noin 7,1 miljoonaa euroa (taulukko 46), mikä on 760 500 euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Viimeisen kymmenen vuoden aikana keskuksille myönnettyjen toiminta-avustusten kokonaismäärä on kuitenkin keskimäärin kasvanut. Liikuntatieteelliselle Seuralle myönnettiin avustuksina 760 000 euroa ja Suomen Urheiluhistorialliselle Seuralle 10 000 euroa. Liikuntatieteellisille yhteisöille tarkoitettua toiminta- tai erityisavustusta saivat myös Suomen Urheilufysioterapeutit ry (35 000 euroa), Urheilu oikeuden yhdistys ry (22 500 euroa) ja Suomen Urheilupsykologinen Yhdistys ry (10 000 euroa). Suomen Urheilumuseosäätiön saamia avustuksia on käsitelty edellä luvussa 5. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen (KIHU) toiminnasta kerrotaan tarkemmin luvussa 9, sillä KIHUn toiminta-avustus myönnetään kilpa- ja huippu-urheilun kehittämisen momentilta. Taulukossa esiteltujen määrärahojen lisäksi varoja myönnettiin myös Helsingin ja Turun yliopiston urheilu oikeuden professuureihin, yhteensä 45 210 euroa.

Taulukko 46. Liikuntatieteellisten yhteisöjen valtionavustukset vuonna 2020 (€).

Lähde: SALAMA

1. Liikuntalääketieteen keskuskeskukset*	7 141 500
Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES	4 509 500
Urho Kekkosen Kuntoinstituuttisäätiö / Tampereen Urheilulääkäriasema	865 000
Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö / Oulun Liikuntalääketieteellinen Klinikka	600 000
Paavo Nurmi -keskuksen kannatusyhdistys ry / Paavo Nurmi -keskus	360 000
Terveysliikunnan ja ravinnon tutkimussäätiö / Kuopion liikuntalääketieteen tutkimuslaitos	407 000
Urheilulääketieteen säätiö / Helsingin urheilulääkäriasema	400 000
2. Liikuntatieteelliset tiedonvälitysyksiköt*	770 000
Liikuntatieteellinen Seura ry	760 000
Suomen Urheiluhistoriallinen Seura ry	10 000
3. KIHU-tutkimuskeskus**	1 844 000
4. Suomen Urheilumuseosäätiö***	605 000
5. Muut****	67 500
Suomen Urheilufysioterapeutit ry	35 000
Suomen Urheilulääkäriyhdistys ry	0
Suomen Urheilupsykologinen Yhdistys ry	10 000
Urheiluoikeuden yhdistys ry	22 500
Kaikki yhteensä	10 428 000

*Valtionavustuksista toiminta-avustuksia yht. 3,5 milj. € (vrt. taulukko 5).

**Toiminta-avustuksen osuus 1 715 000 €.

***Toiminta-avustuksen osuus 400 000 € (vrt. taulukko 5).

****Toiminta-avustusten osuus 15 000 €.

Lähteitä

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnan tiedolla johtamisen suunta-asiakirja 2020–2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:24.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntatiede: liikuntatieteelliset tutkimushankkeet. Myönnetty avustukset 2020. Saatavilla: <https://minedu.fi/-/liikuntatiede-tutkimusprojektit>.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitteilyjärjestelmä.

8 Liikunta-alan kansainvälinen ja EU-toiminta

Suomi osallistuu liikunta-alan kansainväliseen toimintaan eri maiden hallitusten kahdenvälisen ja monenkeskisen yhteistyön sekä pohjoismaisen yhteistyön puitteissa. Euroopan unionilla on myös toimivaltaa liikunnan ja urheilun alalla. EU:n liikuntapolitiikan tavoitteena on tukea jäsenvaltioiden toimia liikunta-alalla. Käytännössä unionin tason yhteistyötä ohjaa kolmivuotinen työsuunnitelma. Lisäksi liikunnan ja urheilun toimiala voi saada rahoitusta Erasmus+ -ohjelmasta. EU:n urheiluministerit kokoontuvat vuosittain kahdesti urheiluneuvostossa.

Muita liikunnan ja urheilun kannalta merkittäviä kansainvälisiä yhteistyöjärjestöjä ovat Euroopan neuvosto, YK:n kasvatustieteiden ja kulttuurijärjestö UNESCO sekä Maailman antidopingtoimisto WADA.

Suomen tavoitteena on vaikuttaa kansainväliseen liikuntapolitiikkaan ja EU:n liikunta-alan yhteistyöhön suomalaisen liikunnan ja urheilun kannalta merkittävien asioiden edistämiseksi. Kansainvälisen yhteistyön painopistealueita ovat muun muassa urheilun eettiset kysymykset, ihmisoikeuksien, hyvän hallinnon periaatteiden sekä osallisuuden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen ja tukeminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) liikunta-alan kansainväliseen toimintaan ohjautuvat valtionavustukset myönnettiin vuonna 2020 kahteen eri tarkoitukseen. Tieteellisten seurain valtuuskunta jakoi OKM:n sille myöntämällä määrärahalla avustuksia Suomessa järjestettävien kansainvälisten liikuntatieteellisten konferenssien tukemiseen. Lisäksi valtionavustuksia myönnettiin liikunta-alan yhteisöille erityisiin kansainvälisiin hankkeisiin. Pääosin kansainvälinen toiminta luetaan osaksi liikuntaa edistävien järjestöjen perustoimintaa (ks. luku 6), mistä johtuen tässä luvussa esitellyt määrärahat kuvaavatkin vain osaa Suomen liikunta-alan kansainvälisestä toiminnasta.

8.1 Kahdenvälinen, monenkeskinen ja pohjoismainen yhteistyö

Kahdenvälinen yhteistyö liikunnan alalla on nykyään vähäistä, sillä yhteistyötä tehdään pitkälti alueellisen, EU-tason ja monenkeskisen yhteistyön puitteissa. Monenkeskisessä yhteistyössä Suomi on mukana erityisesti UNESCO:n ja Euroopan neuvoston kautta. Euroopan neuvosto järjestää joka toinen vuosi eurooppalaisen urheiluministerikokouksen.

Suomi on liittynyt kahteen Euroopan neuvoston urheilualan yleissopimukseen, jotka ovat Dopingin vastainen yleissopimus (1990) sekä Eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivallasta ja epäsovivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa (1985, Suomi ratifioinut 1987). Jälkimmäinen sopimuksista uudistui vuonna 2016 ja uusi Euroopan neuvoston katsomoturvallisuusyleissopimus astui voimaan vuonna 2017. Suomi ei ole ratifioinut sopimusta. Vuonna 2014 Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi myös Urheilukilpailujen manipuloinnin vastaisen yleissopimuksen, jonka Suomi on allekirjoittanut. Näitä yleissopimuksia tarkkailevien valvontaryhmien toimintaan Suomi osallistuu aktiivisesti. Euroopan neuvoston yleinen liikuntapoliittinen yhteistyö järjestetään osallistujamaiden erillisrahoituksella toimivalla osittaissopimuksella (EPAS). Euroopan neuvoston ad hoc -ryhmä CAHAMAssa koordinoidaan Euroopan yhteiset kannat WADAn hallintoelinten kokouksiin.

Kansainvälisen dopinginvastaisen yleissopimuksen (2005) puitteissa Suomi osallistuu UNESCO:n kahden vuoden välein järjestämiin sopimusmaiden kokouksiin sekä tukee vuosittain antidopingtoimintaa erityisesti vähiten kehittyneissä maissa sopimuksen rahaston kautta. Lisäksi Suomi on UNESCO:n urheilun ja liikuntakasvatuksen CIGEPS-komitean jäsen kaudella 2018–2021.

Kansainvälisen antidopingtyön osalta Suomi on mukana myös edistyneimpien antidopingmaiden toiminnassa International Antidoping Arrangement (IADA) -yhteistyön puitteissa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston rakenteissa liikunnalla ei ole virallista asemaa, mutta hallitustenvälinen yhteistyö on aktiivista. Yhteistyö perustuu urheiluministereiden julistukseen Pohjoismaiden hallitusten yhteistyöstä urheilun alueella. Pohjoismaita yhdistää erityisesti liikunnan kansalaistoiminnan merkitys sekä valtion rooli sen edistäjänä.

8.2 Yhteistyö Euroopan unionissa

Euroopan unionin neuvoston urheilutyöryhmä valmistelee liikuntaa ja urheilua koskevat päätökset kaksi kertaa vuodessa kokoontuvan urheiluministerineuvoston päätettäväksi.

Urheilun ja liikunnan painopisteistä ja prioriteeteista unionin tason yhteistyössä on sovittu urheilualan työsuunnitelmassa vuosille 2017–2020.

Työsuunnitelman mukaan EU-yhteistyön työsuunnitelmakauden painopistealueet ovat:

1. urheilun integriteetti, erityisesti hyvän hallinnon edistäminen mukaan lukien alaikäisten suojelu, urheilun erityispiirteet, manipuloinnin ja korruption torjuminen sekä dopingin vastaiset toimet;
2. urheilun taloudellinen ulottuvuus, erityisesti urheilun innovaatiot sekä digitaaliset sisämarkkinat;
3. urheilu ja yhteiskunta, erityisesti sosiaalinen inklusio, valmentajien rooli, koulutus, urheilu ja terveys, ympäristö ja media sekä urheiludiplomatia.

Painopistealueiden mukaisia tehtävänantoja valmistelee kaksi asiantuntijatyöryhmää, jotka koostuvat jäsenvaltioiden edustajista. Lisäksi urheilujärjestöt ovat edustettuina niissä tarkkailijoina. Painopisteaiheista järjestetään myös ryhmätapaamisia ja vertaisoppimistilaisuuksia.

Käytännössä keskeisiä välineitä unionin liikunta- ja urheilupolitiikan toteutuksessa ovat unionin rahoitusvälineet ja erityisesti Erasmus+ -ohjelma. Opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuu Erasmus+ -ohjelman vuosittaisen rahoitussuunnitelmien ja painopistealueiden valmisteluun ja hyväksymiseen ohjelmakomiteassa.

8.3 Valtionavustukset liikunta-alan kansainvälisiin konferensseihin ja kokouksiin

OKM myöntää vuosittain valtionavustusta Tieteellisten seurain valtuuskunnalle edelleen jaettavaksi Suomessa järjestettävälle liikunta-alan kansainvälisille konferensseille ja kokouksille. Vuonna 2020 määräraha laski edeltävän vuoden 150 000 eurosta 100 000 euroon. Suurimman yksittäisen tuen (28 000 euroa) sai Jyväskylän yliopiston yhteistyökumppanien kanssa järjestämä kansainvälinen soveltavan liikunnan maailmankongressi International Symposium of Adapted Physical Activity (ISAPA).

8.4 Valtionavustukset kansainvälisille lajiliitoille, kansainvälisten urheilujärjestöjen puheenjohtajuuksiin ja hallinnollisiin kuluihin

Ministeriö myöntää vuosittain harkinnanvaraisia valtionavustuksia myös liikuntajärjestöjen ja -yhteisöjen kansainvälisen toiminnan menoihin, Suomessa toimivien kansainvälisten lajiliittojen toimintamenoihin sekä kansainvälisten urheilujärjestöjen puheenjohtajuuksista aiheutuviin hallinnollisiin kuluihin. Vuonna 2020 näitä valtionavustuksia myönnettiin yhteensä 348 000 euroa. Se on 177 000 euroa enemmän kuin vuonna 2019. Lisäksi tältä momentilta asetettiin Opetushallituksen käyttöön 10 000 euron määräraha Erasmus+-ohjelman (2014-2020) yhteenvetoa varten, jossa selvitettiin suomalaisten osallistumista ohjelman mukaisten urheilutoimien toimeenpanoon ensimmäisellä ohjelmakaudella.

Merkittävin valtionavustus (167 000 euroa) myönnettiin Suomen urheilun eettiselle keskukselle SUEK ry:lle dopinganalyysien ja kuljetuskulujen kattamiseksi 1.3.–31.12.2020 väliseltä ajanjaksolta. Toiseksi merkittävin avustussumma (65 000 euroa) myönnettiin Suomen Salibandyliitto ry:lle Kansainvälisen Salibandyliiton (IFF) päätoimipaikan sijoittumiseksi Suomeen.

Lähteitä

Council of Europe Convention on an Integrated Safety, Security and Service Approach at Football Matches and Other Sports Events.
CETS No.218.
Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions.
CETS No.215.
Dopingin vastainen yleissopimus (SopS 23/1990).
Eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivallasta ja epäsovivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa (SopS 9/1987).
SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitteilyjärjestelmä.
Tieteellisten seurain valtuuskunta. Liikunta-alan kansainväliset konferenssit ja kokoukset. Myönnettyt avustukset 2020. Saatavilla: <https://www.tsv.fi/fi/avustukset/liikunta-alan-kansainvaliset-konferenssit-ja-kokoukset/my%C3%B6nnetyt-avustukset>.

9 Huippu-urheilu

Huippu-urheilu on liikuntalain mukaan kansallisesti merkittävää sekä kansainväliseen menestykseen tähtäävää tavoitteellista urheilutoimintaa. Ministeriön tavoitteena on, että huippu-urheilua kehitetään tuloksellisesti, eettisesti ja vastuullisesti siten, että valtio ja kunnat luovat edellytyksiä liikunnalle ja urheilulle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) luo huippu-urheilulle toimintaedellytyksiä muun muassa myöntämällä urheilijoille verottomia valmennus- ja harjoitteluapurahoja, avustamalla Olympiakomitean huippu-urheiluyksikköä ja lajiliittoja, myöntämällä avustuksia urheiluakatemioiden ja valmennuskeskuksille, tukemalla huippu-urheilun olosuhteiden rakentamista ja kehittämistä, avustamalla huippu-urheilun tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä edistämällä urheilijoiden urheilijauran jälkeisiä opintoja.

Suomen Olympiakomitea koordinoi ja kehittää eettisesti kestäväää ja kansainväliseen menestykseen tähtäävää suomalaista huippu-urheilua erityisesti huippu-urheiluyksikkönsä työnä. Sen tehtävänä on johtaa ja koordinoida huippu-urheiluverkoston toimintaa Suomessa – vammaishuippu-urheilu mukaan lukien – ja vastata yhdessä lajiliittojen kanssa pitkän aikavälin huippu-urheilumenestyksestä. Huippu-urheiluyksikön kautta kohdistetaan asiantuntija-apua ja muita resursseja urheilijoiden, valmentajien ja muiden huippu-urheiluverkoston toimijoiden arjen tukemiseen kolmen ohjelman (huippuvaiheen ohjelma, osaamisohjelma ja urheiluakatemiaohjelma) kautta.

Suomen Paralympiakomitea vastaa yhteistyössä Olympiakomitean huippu-urheiluyksikön kanssa vammaishuippu-urheilun valmennustoiminnasta ja valmennustuen tulosperusteisesta suuntaamisesta. Huippu-urheiluyksikön avustuksesta 600 000 euroa on tarkoitettu käytettäväksi Suomen Paralympiakomitean huippu-urheiluyksikössä työskentelevien henkilöiden palkkaukseen sekä paralympiaurheilun kehittämiseen. Paralympiakomitea vastaa lisäksi vammaishuippu-urheilun kansainvälisestä vaikuttamisesta sekä vammaishuippu-urheilun viestinnästä ja siihen liittyvistä mielikuvista Suomessa. Vammaishuippu-urheilua ja sen rahoitusta tarkastellaan myös liikunnan yhdenvertaisuutta käsittelevässä luvussa 12.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU vastaa osaltaan alan soveltavasta tutkimus- ja kehitystyöstä sekä tutkimustiedon välityksestä. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry puolestaan koordinoi antidopingtoimintaa ja toteuttaa dopingtestausta. Urheilun eettistä ja antidopingtoimintaa tarkastellaan laajemmin luvussa 10.

Lajiliitot vastaavat kukin lajinsa huippu-urheilustrategiasta ja toimintasuunnitelmasta, jotka ilmaisevat liiton tahtotilan, panostuksen sekä tavoitteet ja suunnitelmat huippu-urheilun (mukaan lukien vammaishuippu-urheilu integraatiolajeissa) kehittämiseen. Lajiliitot vastaavat myös oman lajinsa huippu-urheilutoiminnan ja valmennuksen kehittämisestä (mm. valmennusjärjestelmien ja osaamisen kehittäminen, lajin seurojen tukeminen sekä lajin omat arvokilpailut) sekä lajinsa kansainvälisestä tuloksenteosta.

Vuonna 2020 OKM:n liikunnan määrärahoista suoraan huippu-urheiluun kohdentui 12 509 995 euroa (taulukko 5). Todellisuudessa huippu-urheilun kokonaisrahoitus oli suurempi kuin suoraan huippu-urheilun momenteille kohdennettujen avustusten summa, sillä huippu-urheilu hyötyy myös muiden momenttien alle kirjatusta avustuksista. Huippu-urheilun valtionavustukset jakautuvat usealle eri toimijalle, joista merkittävimmän avustuksen (6 milj. euroa) sai Olympiakomitean huippu-urheiluyksikkö (taulukko 47). Lisäksi huippu-urheiluun kohdistui myös erillisiä korona-avustuksia, joita ei ole laskettu edelliseen taulukkoon.

Vuonna 2020 ministeriön huippu-urheilun ja sen toimijoiden tukemiseen myöntämät avustukset kasvoivat edeltäneestä vuodesta noin 3,5 miljoonalla eurolla (taulukko 46 ja kuvio 6). Kasvua selittää osaltaan se, että Paralympiakomitealle myönnettävän yleisavustuksen summa kasvoi merkittävästi Suomen Vammaisurheilu ja Liikunta VAU ry:n yhdistymisen seurauksena (ks. luku 6). Taulukon lukuja tarkasteltaessa on huomioitava, että Olympiakomitean yleisavustuksesta suuri osa menee muuhunkin kuin huippu-urheilun edistämiseen. Osa taulukossa esitetyistä avustuksista on esillä myös muissa luvuissa, esimerkiksi Olympiakomitean ja Paralympiakomitean saamat avustukset luvussa 6.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen (KIHU) määräraha pysyi saman suuruisena kuin kahtena edellisvuotena. Avustussumma oli 1 715 000 euroa. Ministeriön tuki huippu-urheilututkimukselle koostuu suurelta osin KIHUn yleisavustuksista. KIHUn toimenkuvaan kuuluvat keskeisesti kilpa- ja huippu-urheilua tukevan monitieteisen tutkimuksen tekeminen sekä soveltavan palvelutoiminnan harjoittaminen.

Urheiluakatemia- ja valmennuskeskustoiminnan kehittämiseksi ja turvaamiseksi OKM myönsi yhteensä noin 3,7 miljoonaa euroa. Avustuksia jaettiin poikkeuksellisesti edellisiin vuosiin verrattuna kahdelta erilliseltä momentilta. Avustukset on tarkoitettu urheiluakatemioiden ja valmennuskeskusten valtakunnalliseen koordinointiin ja kehittämiseen sekä toiminnan turvaamiseen poikkeusaikana. Urheiluakatemit ovat alueellisia yhteistyöverkostoja, joiden perustehtävänä on mahdollistaa huippu-urheilu-uran ja opintojen yhteensovittaminen. Urheiluakatemioiden kautta tuetaan valmentautumisen, opiskelun ja muun elämän integrointia sekä edistetään laadukkaaseen valmentautumiseen ja urheilijan elämään liittyvien tukipalvelujen saatavuutta. Vuonna 2020 Suomessa toimi 19 urheiluakatemioita, jotka olivat mukana Suomen Olympiakomitean huippu-urheiluyksikön urheiluakatemiaohjelmassa.

Ministeriö myöntää vuosittain valtionavustusta myös Urheilijoiden ammattienedistämissäätiölle (URA). Vuonna 2020 säätiö sai avustusta edellisten vuosien tavoin 300 000 euroa. Urheilijoiden ammatinedistämissäätiö tukee sekä aktiivisesti valmentautuvien että uransa jo päättäneiden urheilijoiden koulutusta apurahoin. URA-säätiön opiskeluapurahan lukuvuodelle 2019-2020 sai 130 urheilijaa, mikä oli 8 opiskelijaa enemmän kuin edellisenä lukuvuonna. Apurahan suuruus on 1 500 tai 3 000 euroa koko lukuvuodelle.

Liikunnan ja urheilun suur tapahtumiin myönnettiin vuonna 2020 varoja edeltävän vuoden tavoin 1,6 miljoonaa euroa. Oman momenttinsa lisäksi suur tapahtumiin on myönnetty varoja vuosittain myös OKM:n käytettäväksi tarkoitettujen varojen momentilta. Vuonna 2020 näitä erillisiä avustuksia ei suur tapahtumiin kuitenkaan osoitettu. Sen sijaan koronapandemian aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi peruuntuneisiin liikunnan ja urheilun tapahtumiin myönnettiin yhteensä 1 457 000 euroa avustusta. Tämän lisäksi huippu-urheiluun kohdistettiin myös COVID-19-pandemia-avustus urheilun ylimmän ja divisioonatason keskeytyneille kilpasarjoille sekä sarjoja organisoiville lajiliitoille (ks. luku 6). Tämän avustuksen suuruus oli yhteensä 2 383 280 euroa, ja siitä 1 381 000 euroa myönnettiin suoraan kansallisten pääsarjojen organisoinnista vastaaville urheiluliigoille. Loput avustuksesta lajiliittojen tuli jakaa edelleen täysimääräisesti liiga-, divisioona- ja pääsarjaseuroilleen. Näitä korona-avustuksia ei ole kuitenkaan huomioitu taulukossa 46.

Taulukko 47. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustukset huippu-urheiluun 2016–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100
Lähde: SALAMA

Vuosi	Olympia- komitean yleisavus- tukset	Olympia- komitean huippu- urheilu- yksikkö	Para- lympia- komitean yleisavus- tukset*	Urheilijoiden apurahat	Valmentajien apurahat**	Urheilu- akatemiat ja valmennus- keskukset	Kilpa- ja huippu- urheilun tutkimus- keskus KIHUn yleisavus- tukset	URA- säätiö	Arvokisat ja kisojen tappion- takuut	Tunnus- tus- palkin- not***	Yhteensä	Yhteensä, indeksi- korjattu
2016	1 300 000	6 860 000	300 000	1 626 667	949 500	950 000	1 615 000	135 000	1 700 000	7 000	15 443 167	15 754 521
2017	5 390 000	7 200 000	338 000	1 808 750	153 250	1 900 000	1 715 000	300 000	1 850 000	6 000	20 661 000	21 357 438
2018	6 760 000	6 000 000	338 000	2 121 666	110 500	1 950 000	1 715 000	300 000	1 999 500	7 000	21 301 666	21 797 054
2019	6 590 000	6 000 000	338 000	2 270 167	146 000	1 935 000	1 715 000	300 000	1 600 000	7 000	20 901 167	21 088 715
2020	6 590 000	6 000 000	1 983 000	2 309 667	154 500	3 730 000	1 715 000	300 000	1 600 000	7 000	24 389 167	24 389 167

*Suomen Paralympiakomitea ja Suomen Vammaisurheilu ja Liikunta VAU ry fuusioituivat vuoden 2020 alussa.

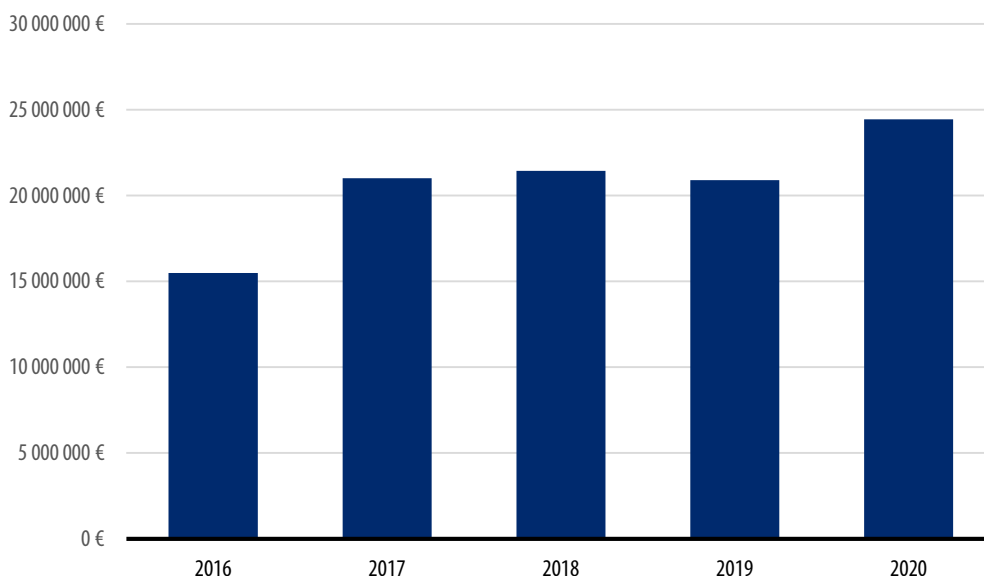
**Vuosina 2015-2016 sekä henk. koht. valmentajien apurahat että ohjaaja- ja valmennuskoulutuksen kehittämiseen myönnetty avustukset. Lisäksi vuoden 2016 lukuun sisältyy Suomen Valmentajat ry:lle myönnetty 50 000 euron erityisavustus.

Vuodesta 2017 lähtien vain henk. koht. valmentajien apurahat (ohjaaja- ja valmennuskoulutuksen kehittämisen avustukset osaksi huippu-urheiluyksikön avustuksia).

***Vuonna 2015 Pro Urheilu -tunnustuspalkintoja (4 kpl), vuosina 2016-2019 Pliikkarit-tunnustuspalkintoja (1–2 kpl vuosittain).

Kuvio 6. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustukset huippu-urheiluun 2016–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100

Lähde: SALAMA

Valtio on vuodesta 2015 lähtien myöntänyt myös ylimääräistä urheijaeläkettä. Vuonna 2020 ylimääräistä urheijaeläkettä maksettiin yhteensä 264 161,28 euroa. Täysimääräistä urheijaeläkettä (1 375,84 €/kk) maksettiin viidelle urheilijalle ja osaeläkettä (687,92 €/kk) 23 urheilijalle. Urheijaeläkkeet maksetaan valtionvarainministeriön määrärahoista, eikä niitä ole tästä syystä tilastoitu taulukkoon 46.

9.1 Urheilijoiden apurahat

OKM jakaa urheilijoille vuosittain valmennus- ja harjoitteluapurahoja, joilla pyritään turvaamaan urheilijan mahdollisuus täysipainoiseen harjoitteluun. Apurahat on tarkoitettu urheilijoille, jotka sitoutuvat pitkäjänteiseen ammattimaiseen valmentautumiseen ja joilla arvioidaan olevan menestymismahdollisuuksia tulevissa kansainvälisissä arvokilpailuissa. Vuonna 2020 urheilijoiden harjoitteluapurahoja myönnettiin yhteensä noin 2,3 miljoonaa euroa (taulukko 47). Osa urheilijoille myönnettyistä apurahoista tosin peruutettiin myöhemmin (vrt. taulukko 5). Urheilija-apurahojen ohella ministeriö myöntää avustuksia Olympiakomitealle urheilija-apurahan saaneiden urheilijoiden henkilökohtaisten valmentajien tukemiseen. Tähän tarkoitukseen myönnettiin 154 500 euroa. Sekä urheilijoiden että valmentajien apurahat kasvoivat vuodesta 2019.

Apurahoja harkittaessa tavoitteena on ollut nykyistä pitkäjänteisempi tukijärjestelmä urheilijoille. Lisäksi harkinnassa on kiinnitetty huomiota urheilijan valmentautumisen kokonaisuuteen. Arviointi tapahtuu lajikohtaisesti ottaen huomioon lajien erityispiirteet. Apurahoja myönnettäessä otetaan huomioon sekä naisten että miesten menestymismahdollisuudet lajeittain, tavoitteena sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen huippu-urheilussa. Apurahoja myönnettäessä on käytetty myös tarveharkintaa niiden urheilijoiden osalta, joiden kilpailu- tai muut verotettavat tulot ovat erityisen korkeita. Vuonna 2020 apuraha myönnettiin kaikkiaan 264 urheilijalle, kun edellisvuonna tukea sai 261 urheilijaa. Apurahan saaneista miehiä oli 130 ja naisia 134.

Suuret 20 000 euron urheilija-apurahat on tarkoitettu kansainvälisellä huipulla oleville yksilöurheilijoille. Arvioinnin perustana on se, että urheilijat ovat olleet viimeisimmissä olympialaisissa tai paralympialaisissa lajiensa finaaleissa ja ei-olympialaisissa MM-kisoissa mitaleilla.

Pienet 10 000 euron apurahat suunnattiin erityisesti lahjakkaille yksilölajien nuorille urheilijoille, jotka ovat jo menestyneet kansainvälisissä arvokilpailuissa ja jotka arvioidaan tulevaisuuden mitaliehdokkaiksi. Apuraha voidaan myöntää myös erityisen lahjakkaille nuorille urheilijoille, vaikka heillä ei vielä olisikaan menestystä aikuisten kansainvälisissä arvokilpailuissa.

OKM jakaa myös nuorten urheilijoiden apurahaa, joka on suuruudeltaan 5 000 euroa. Apuraha on tarkoitettu sellaisille nuorille urheilijoille, jotka myös muiden kuin yllä mainittujen kansainvälisten näyttöjen sekä urheilu-uran kehityksen perusteella arvioidaan tulevaisuuden arvokilpailumenestyjiksi. Vuodesta 2016 lähtien uutena apurahan saajien ryhmänä ovat joukkuelajien urheilijat, joiden avustuksen suuruus voi olla 6 000 tai 10 000 euroa.

Lähteitä

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen verkkosivut. <https://kihu.fi/>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Covid-19 pandemia-avustukset urheilun ylimmän ja divisioonatason keskeytyneille kilpasarjoille sekä sarjoja organisoiville lajiliitoille. Saatavilla: <https://okm.fi/-/covid-19-pandemia-avustukset-urheilun-ylimman-ja-divisioonatason-keskeytyneille-kilpasarjoille-sek-sarjoja-organisoiville-lajiliitoille>.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitteilyjärjestelmä.

Suomen Olympiakomitean verkkosivut. <https://www.olympiakomitea.fi/>.

Suomen Paralympiakomitean verkkosivut. <https://www.paralympia.fi/>.

10 Liikunnan ja urheilun eettinen toiminta

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) edistää liikunnan ja urheilun eettisiä periaatteita sekä liikunnan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan, kuten esimerkiksi liikuntaa edistävien järjestöjen valtionapukelpoisuutta ja valtionavustuksen määrää harkittaessa. Valtion liikuntapolitiikkaa ohjaavan liikuntalain (390/2015) yhtenä tavoitteena on edistää liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita. Lain 10 §:n mukaan valtionapukelpoiseksi järjestöksi voidaan hyväksyä sellainen rekisteröity yhdistys, jonka tarkoituksena on liikunnan edistäminen ja joka toimii 2 §:ssä säädetyn tavoitteen mukaisesti. Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon, kuinka liikuntaa edistävä järjestö toteuttaa muun muassa liikunnan ja urheilun eettisiä periaatteita ja edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lain tavoitteiden toteuttamisessa läpileikkaavina lähtökohtina ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, monikulttuurisuus, terveet elämäntavat ja kestävä kehitys.

Liikunnan ja urheilun yksi tärkeimmistä ja näkyvimmistä eettisistä osa-alueista on dopingvalvonta. Urheilun dopingvalvonta perustuu Suomessa lainsäädännön ja viranomaisvalvonnan sekä urheilun itsesäätelyn yhdistelmään. Dopingvalvonnan tarkoituksena on estää urheilijoiden terveydelle vaarallisten sekä suorituskykyä parantavien aineiden tai menetelmien käyttö. Antidopingtyön tehokkuuden perustana on eri tahojen välinen yhteistyö. Lainsäädännön ja viranomaisvalvonnan toimet keskittyvät ehkäisemään dopingaineiden saatavuutta ja levittämistä sekä ohjaamaan urheilujärjestöjä. OKM vastaa antidopingtoiminnan edistämisestä ja tukemisesta Suomessa sekä hallitusten välisestä antidopingyhteistyöstä. Sosiaali- ja terveysministeriö puolestaan vastaa lääkelakiin liittyvästä säädos-työstä ja oikeusministeriö rikoslain kehittämisestä. Urheilun itsesäätelytoimet kohdistuvat pääasiassa dopingaineiden ja -menetelmien käytön estämiseen.

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry vastaa antidopingyleissopimusten sekä urheilun osalta kilpailumanipulaatioyleissopimuksen ja katsomoturvallisuusyleissopimuksen toimeenpanosta Suomessa. SUEKin toiminta ja säännöstö pohjautuvat Maailman antidopingsäännöstöön, jonka kanssa Suomen antidopingsäännöstö on yhdenmukainen. Valvonnan lisäksi SUEKin toiminta-alueita ovat koulutus, kansainvälinen toiminta, alan tutkimustyön sekä viestintä- ja julkaisutoiminnan edistäminen sekä toiminnassa tarvittavien sopimusten tekeminen, valvonta ja toteuttaminen.

Liikunnan ja urheilun eettisen toiminnan parissa toimii myös eettisten asioiden neuvottelukunta, jonka OKM asetti toiselle kaudelleen 2020–2022. Neuvottelukunta toimii eri hallinnonalojen ja urheilun toimijoiden välisenä koordinaatio- ja yhteistyöelimenä. Sen tavoitteena on edistää urheilun eettisyyttä ja siihen liittyvien kansainvälisten sopimusten toimeenpanoa. Sen tehtävänä on toimia urheiluliikkeen ja julkisen vallan yhteistoiminnan seuraajana ja kehittäjänä urheilun eettisissä kysymyksissä sekä seurata kansainvälistä yhteistyötä urheilun eettisten ongelmien ratkaisemiseksi. Lisäksi neuvottelukunta tekee ehdotuksia urheilun eettisistä kysymyksistä ja sen alaryhmä toimii urheilukilpailujen manipuloinnin vastaisen yleissopimuksen mukaisena kansallisena toimintaryhmänä.

Lajiliitoilla on vastuu oman lajinsa/lajiensa antidopingtyöstä ja eettisestä toiminnasta. Antidopingsäännösten noudattaminen on yksi järjestöjen valtionapuperuste. Urheilijat ovat velvollisia noudattamaan SUEKin vahvistamaa antidopingsäännöstöä, lajiliiton ja kansainvälisen lajiliiton antidopingsäännöstöjä sekä olympiakisoissa Kansainvälisen Olympiakomitean antidopingsäännöstöjä.

Suomi osallistuu urheilun eettisyyttä koskevaan kansainväliseen toimintaan aktiivisesti. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat YK:n kasvatus-, tiede ja kulttuurijärjestö UNESCO sekä Euroopan neuvosto. Suomi osallistuu myös Euroopan unionissa ja Pohjoismaissa tehtävään eettiseen yhteistyöhön, Maailman antidopingtoimiston (WADA) kautta tehtävään yhteistyöhön ja kehittyneiden antidopingmaiden International Antidoping Arrangement (IADA) -yhteistyöhön.

10.1 Valtionavustukset eettiseen toimintaan

SUEK ry:lle myönnettiin noin 3,1 miljoonaa euroa toiminta-avustusta vuonna 2020 (taulukko 48), mikä oli selvästi vähemmän kuin edellisinä vuosina. Siinä missä entiselle ADT:lle myönnetyt avustukset osoitettiin kokonaisuudessaan antidopingtoiminnalle, SUEKin saamat avustukset kohdentuvat laajemmin myös muille liikunnan ja urheilun eettisen toiminnan osa-alueille. Toiminta-avustuksensa lisäksi SUEK on lähes vuosittain saanut erityisavustuksia esimerkiksi testauslaitteiden hankintoihin, tiedotustyöhön ja erilaisiin projekteihin. Vuonna 2020 SUEKille myönnettiin toiminta-avustuksen lisäksi samalta momentilta 110 000 euron erityisavustus dopinganalyysijä ja kuljetuskuluja varten sekä kansainväliseen toimintaan suunnatulta momentilta 167 000 euron erityisavustus samaa tarkoitusta varten. Lisäksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) käyttöön asetettiin 200 000 euron määräraha kansallisen dopinglaboratorion siirtoa ja toiminnan uudelleen käynnistämistä varten, mikä osaltaan selittää SUEKin saaman toiminta-avustuksen laskua. OKM asetti THL:n käyttöön budjettivaroista myös 500 000 euroa antidopinglaboratoriotoiminnan siirtymävaiheen korvausten maksamiseen.

Myös muille järjestöille voidaan osoittaa erityisavustuksia erilaisiin eettistä toimintaa edistäviin hankkeisiin. Vuonna 2020 näitä avustuksia myönnettiin poikkeuksellisesti erilliseltä Liikunnan yhteiskuntavastuun ja kestävän kehityksen edistämiseen -momentilta yhteensä 322 500 euroa. Avustuksen saajia ja hankkeita oli kaikkiaan neljä. Suurimman avustuksen (195 000 euroa) sai MIELI Suomen Mielenterveys ry Nuorten urheilu ympäristöjen kehittäminen mielenterveyttä vahvistavaksi –hankkeelle. Toiseksi suurimman avustuksen (70 000 euroa) sai Suomen Jääkiekkoliitto ry Et ole yksin -projektin kolmatta hankevuotta varten. Kaikkiaan liikuntaan ja urheilun eettiseen toimintaan osoitetut avustukset kasvoivat edellisvuodesta yhteensä 209 500 euroa (huomioimatta THL:n käyttönasetettua 500 000 euron avustusta budjettivaroista)..

Taulukko 48. Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan myönnetty määrärahat 2016–2020 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100

Lähde: SALAMA

Vuosi	Toiminta-avustukset	Toiminta-avustukset, indeksi-korjattu	Erityis-avustukset	Erityis-avustukset, indeksi-korjattu	Yhteensä	Yhteensä, indeksi-korjattu
2016	3 350 000	3 417 540	29 500	30 095	3 379 500	3 447 635
2017	3 500 000	3 617 978	181 000	187 101	3 681 000	3 805 079
2018	3 600 000	3 683 721	0	0	3 600 000	3 683 721
2019	3 630 000	3 662 572	10 000	10 090	3 640 000	3 672 662
2020*	3 050 000	3 050 000	599 500	599 500	3 849 500**	3 849 500

*Vuonna 2020 liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan osoitetun määrärahan jakaminen muuttui yhdeltä momentilta kahdelle momentille: Antidoping-toimintaan ja SUEK:in toimintaan ja Liikunnan yhteiskuntavastuun ja kestävän kehityksen edistämiseen; lisäksi SUEK:ille myönnettiin erityisavustus myös Kansainväliseen toimintaan -momentilta (167 000 €).

**Summaan on lisätty THL:n käyttöön asetettu 200 000 € määräraha, mutta siinä ei huomioida budjettivaroista käyttöön asetettua 500 000 € avustusta antidopinglaboratoriotoimintaan.

Dopingvalvonta on prosessi, johon sisältyvät testauksen suunnittelu, näytteenotto ja näytteiden käsittely, laboratorioanalyysi, tulosten ja dopingrikkomuksen käsittely sekä seuraamusten määrittäminen ja mahdollinen muutoksenhaku. SUEK, WADA ja lajiliitot tekivät vuonna 2020 dopingtestejä Suomessa ja ulkomailla yhteensä 2 599 kappaletta (taulukko 49), joka oli 383 testiä vähemmän kuin edellisvuonna. Testeistä 2 439 oli SUEKin kansallisen testausohjelman testejä, 154 kansainvälisen lajiliiton tai WADAn tilaamia testejä ja 6 kansallisten lajiliittojen testejä. Eniten virtsa- ja veritestejä tehtiin yleisurheilijoille, jääkiekkoilijoille ja maastohiihtäjille (taulukko 50).

Taulukko 49. SUEK ry:n, lajiliittojen ja WADAn dopingtestit vuonna 2020 (lkm)

Lähde: SUEK ry

	SUEK ry	Kansallinen lajiliitto	Kv. lajiliitto tai WADA	Testejä yhteensä
Kilpailun ulkopuoliset	1 395	0	67	1 462
Kilpailutestit	1 044	6	87	1 137
Testejä yhteensä	2 439	6	154	2 599

Taulukko 50. SUEK ry:n kansallisen testausohjelman puitteissa tekemät virtsa- ja veritestit lajeittain vuonna 2020 (lkm)

Lähde: SUEK ry

Laji	Testimäärä
Amerikkalainen jalkapallo	100
Ampumahiihto	56
Fitness	79
Jalkapallo	160
Jääkiekko	191
Koripallo	91
Käsipallo	81
Lentopallo	73
Maantiepyöräily	39
Maastohiihto	162
Nyrkkeily	31
Paini	66
Painonnosto	63
Pesäpallo	24
Pikaluistelu	35
Ratamelonta	43
Salibandy	85

Laji	Testimäärä
Soutu	31
Suunnistus	38
Telinevoimistelu	25
Triathlon	37
Uinti	57
Vammaisurheilu	38
Vapaaottelu	20
Voimanosto	111
Voimapunnerrus	21
Yhdistetty	34
Yleisurheilu	254
Muut joukkuelajit	75
Muut yksilölajit	319
Kaikki yhteensä	2 439

Vuonna 2020 dopingtestejä tehtiin vähemmän kuin vuosina 2016–2019 niin SUEKin suorittamana kuin kaikki testit yhteenlaskettuna (taulukko 51). Samaan aikaan havaittujen dopingrikkomusten määrä oli kuitenkin koko tarkasteluajanjakson suurin. Edellisvuoteen verrattuna dopingrikkomuksia havaittiin varmistetusti kuusi kappaletta enemmän.

Taulukko 51. Dopingtestit ja -rikkomukset 2016–2020 (lkm)

Lähde: SUEK ry

	Dopingtestit yhteensä	SUEK ry:n testit	Doping-rikkomukset
2016	3 092	2 774	9
2017	3 370	2 716	9
2018	3 104	2 612	10
2019	2 982	2 725	6
2020	2 599	2 439	11

10.2 Järjestäytyneen urheilun ulkopuolinen doping

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisrahoitteinen, lääketieteelliseen ja päihdevalistukselliseen osaamiseen perustuva terveysneuvontapalvelu Dopinglinkki vastaa järjestäytyneen urheilun ulkopuolisesta valistuksesta. Työtä toteuttaa A-klinikkasäätiö. Dopinglinkki-palvelulla pyritään ehkäisemään dopingaineiden käyttöä ja käytöstä aiheutuvia terveyshaittoja jakamalla puolueetonta ja tieteellisesti tutkittua tietoa dopingaineista muun muassa verkkosivuston tietosisällön, neuvontapalvelun ja koulutusten avulla. Palvelun käyttö on kasvanut vuosi vuodelta.

Kuntodopingia käsittelevät tutkimukset osoittavat, ettei huippu-urheilun ulkopuolinen dopingaineiden käyttö ole Suomessa lisääntynyt 2010-luvun aikana, eikä ilmiö ole Suomessa kasvanut yhtä vakavaksi ongelmaksi kuin monissa muissa Euroopan maissa. Ainoastaan noin prosentti suomalaisista on joskus kokeillut tai käyttänyt dopingaineita. Kuntodopingin käyttö on yleisintä nuorten (25–34-vuotiaat) miesten keskuudessa. Dopingrikostilastot kuitenkin paljastavat, että dopingaineille on kysyntää. Suomen tullin rikostilastojen mukaan Suomessa jäätin vuonna 2020 kiinni 238 dopingrikoksesta, joista valtaosa oli lieviä (taulukko 52). Takavarikoituja dopingaineita koskevia lukuja tulkitessa on huomioitava mahdollisten isojen yksittäisten takavarikkojen vaikutus lukemiin. Vuonna 2020 tullin takavarikoimien dopingaineiden lukumäärä tabletteina tai ampulleina laskettuna oli huomattavasti vähäisempi kuin kahtena edellisvuonna.

Taulukko 52. Dopingrikokset ja takavarikoidut dopingaineet 2016–2020 (lkm)

Lähde: Suomen tullin rikostilastot

	2016	2017	2018	2019	2020
Törkeä dopingrikos	35	6	13	9	23
Dopingrikos	49	37	50	47	46
Lievä dopingrikos	160	186	167	160	169
Dopingrikokset yhteensä	244	229	230	216	238
Tullin takavarikoimat dopingaineet (tablettia/ampullia)	28 188	121 301	587 445	298 326	34 678

Lähteitä

Dopinglinkki -verkkopalvelu. Saatavilla: www.dopinglinkki.fi.

Hakkarainen, Pekka, Karoliina Karjalainen, Anni Ojajärvi & Mikko Salasuo (2015). Huumausaineiden ja kuntosportin käyttö ja niitä koskevat mielipiteet Suomessa vuonna 2014. Yhteiskuntapolitiikka 80(4), 319–333.

Karjalainen, Karoliina, Pekka Hakkarainen & Mikko Salasuo (2019). Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasetteet 2018. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Tilastoraportti 2/2019.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä.

Salasuo, Mikko & Mikko Piispa (2012). Kuntodoping. Näkökulmia dopingaineiden käyttöön huippu-urheilun ulkopuolella. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 126.

Suomen tulli. Tullin valvonnan vuosijulkaisu 2020. Dopingrikokset.

<https://tulli.fi/tietoa-tullista/tullin-toiminta/julkaisut>. Viitattu 20.10.2021.

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. Dopingtestitulokset. Saatavilla:

<https://suek.fi/antidopingtoiminta/dopingvalvonta/dopingtestitulokset/>.

11 Liikunnallinen elämäntapa

Liikuntapolitiikan keskeinen tavoite on väestön toimintakyvyn, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen liikunnan avulla. Liikunnallisen elämäntavan kehittämisavustuksia voi hakea valtakunnallisiin, alueellisiin ja paikallisiin terveyttä ja hyvinvointia edistäviin liikuntahankkeisiin koko elämänsä aikana, kaikissa ikäryhmissä. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) myöntää liikunnallisen elämäntavan avustuksia liikuntalain (390/2015) 14 §:n nojalla.

Vuodesta 2020 alkaen valtakunnalliset liikunnan edistämishjelmat eli Liikkuvat-ohjelmat on jaoteltu uudistetulla tavalla. Liikkuvat-ohjelmia ovat Liikkuva perhe, Liikkuva varhaiskasvatus (ent. Ilo kasvaa liikkuen), Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva aikuinen (ent. Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelma) ja Ikiliikkuja (ent. Ikäihmisten liikunnan kansallinen toimenpideohjelma). Uudistuksen taustalla on vuoden 2019 hallitusohjelman mukainen tavoite liikunnallisen kokonaisaktiivisuuden nostamisesta kaikissa ikäryhmissä sekä Liikkuva koulu -ohjelman laajentamisesta eri elämänvaiheisiin. Ohjelmille kohdistetut määrärahat myönnettiin vuonna 2020 poikkeuksellisesti neljältä erilliseltä momentilta aiemman kolmen sijaan, minkä vuoksi taulukko 53 on uudistunut edellisten vuosien Liikuntatoimi tilastojen valossa -julkaisuista. Aiempien vuosien määrärahamyönnöt voi selvittää tarkemmin aiemmista tilastokirjoista.

Vuonna 2020 liikunnallisen elämäntavan edistämiseen myönnettiin rahapelitoiminnan tuotoista yhteensä noin 8,2 miljoonaa euroa (taulukko 53), mikä on 440 067 euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Tästä summasta suurin osa kohdistui Liikkuva Suomi -hanketukiin (määräraharivin nimi oli aiemmin Liikunta elämänsäkaarella, myöhemmin Liikkuvat), yhteensä noin 4,1 miljoonaa euroa. Liikkuva perhe, varhaiskasvatus, koulu & opiskelu -toimintaan (aiemmin Liikkuva koulu -ohjelmaan) kohdistettiin puolestaan noin 2,8 miljoonaa euroa, Liikkuva aikuinen -toimintaan (aiemmin Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelmaan) noin 1,2 miljoonaa euroa ja Ikiliikkuja -toimintaan 220 000 euroa. Lisäksi budjettivaroista myönnettiin yhteensä 6 miljoonaa euroa Liikkuva aikuinen-, Liikkuva opiskelu- ja Liikkuva varhaiskasvatus -toimintaan, 2 miljoonaa euroa kuhunkin. Vuonna 2020 näistä varoista käytettiin yhteensä 3 414 783,25 euroa lopun osuudesta siirtyessä seuraavalle vuodelle (3 v. siirtomääräraha). Lisäksi aikaisemmilta vuosilta siirtyi käyttöön yhteensä 928 771,97 euroa, jotka kohdistuivat lähes kokonaan Liikkuva opiskelu -ohjelmaan.

Taulukko 53. Liikunnallisen elämäntavan edistämiseen rahapelitoiminnan tuotoista myönnettyt määrärahat vuonna 2020 (€), indeksikorjaamaton
Lähteet: SALAMA; tutkiahallintoa.fi

Momentti	2020
Liikkuva perhe, varhaiskasvatus, koulu & opiskelu -toimintaan*	2 763 711
Liikkuva Suomi -hanketukiin	4 077 400
Liikkuva aikuinen -toimintaan**	1 170 000
Ikiliikkuja -toimintaan	220 000
Yhteensä	8 231 111

*Lisäksi Liikkuva perhe- ja Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmiin myönnettiin budjettivaroista yht. 4 milj. euroa (3 v. siirtomäärärahat, 2 + 2 milj. €), josta vuonna 2020 käytettiin yht. 2 689 783 euroa (1 998 783 € + 691 000 €).

**Lisäksi Liikkuva aikuinen -ohjelmaan myönnettiin budjettivaroista 2 milj. euroa (3 v. siirtomääräraha), josta vuonna 2020 käytettiin 725 000 euroa.

Liikunnallisen elämäntavan kehittämisavustusten päätavoitteena on lisätä väestön liikuntaa ja fyysistä aktiivisuutta Suomessa koko elämänsä aikana, erityisesti vähän liikkuvien keskuudessa. Näiden avustusten avulla toimeenpannaan valtakunnallisella ja alueellisella tasolla erityisesti Liikkuvat-ohjelmaa, jota taustoitettiin tämän luvun alussa.

Vuoden 2020 liikunnallisen elämäntavan valtakunnallisiin ja alueellisiin hankkeisiin haettiin avustusta opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja paikallisiin kuntien hankkeisiin aluehallintovirastoista. Ministeriö käyttönasettaa myönnettävät määrärahat aluehallintovirastoille.

OKM myönsi Liikkuva Suomi -hanketukia (liikunnallisen elämäntavan valtakunnallisia kehittämisavustuksia yksittäisille hankkeille) kaikkiaan 2 249 000 euroa. Aluehallintovirastot myönsivät liikunnallisen elämäntavan paikallisia kehittämisavustuksia puolestaan yhteensä 1 848 400 euroa. AVlen myöntämien avustusten suuruus vaihteli reilusta sadasta tuhannesta eurosta noin tuhanteen euroon. Ministeriön myöntämissä avustuksissa vaihteluväli oli pääosin 14 000-101 000 euroa. Kahdelle strategisesti tärkeälle hankkeelle myönnettiin kuitenkin 250 000 euron avustus kummallekin. Molemmat avustuksista myönnettiin Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n koordinoimille, 15 liikunnan aluejärjestön yhteisille hankkeille ”Liikkuva varhaiskasvatus 2020” ja ”Liikuttava Suomi” (aikuisväestön terveysliikuntahanke).

OKM ja sosiaali- ja terveysministeriö (STM) julkaisivat syksyllä 2013 linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan kehittämiseksi (Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset

yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020). Linjausten painopistealueiksi valikoituivat:

1. Arjen istumisen vähentäminen elämänculussa
2. Liikunnan lisääminen elämänculussa
3. Liikunnan nostaminen keskeiseksi osaksi terveyden edistämistä sekä sairauksien ennaltaehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta
4. Liikunnan aseman vahvistaminen suomalaisessa yhteiskunnassa

Muutosta liikkeellä -linjaukset kohdistuvat kaikkiin ikäryhmiin. Keskeisiä linjausten toimeenpanon koordinoijia olivat vuonna 2020 valtakunnalliset liikunnan edistämishjelmat eli Liikkuvat-ohjelmat: Liikkuva perhe (perheet), Liikkuva varhaiskasvatus (alle kouluikäiset), Liikkuva koulu (kouluikäiset), Liikkuva opiskelu (opiskelijat), Liikkuva aikuinen (työikäiset) ja Ikiliikkuja (ikäihmiset) -ohjelmat. Muita keskeisiä linjausten toteuttajia ovat kunnat ja liikuntaa edistävät järjestöt.

Liikkuva koulu -ohjelma oli vuodet 2015–2019 yksi hallitusohjelman kärkihankkeiden toimenpiteistä, jossa oli tavoitteena, että jokainen peruskoululainen liikkuisi tunnin päivässä. Vuosina 2015–2018 Liikkuvaan kouluun suunnattiin yhteensä 21 miljoonaa euroa lisärahoitusta budjettivaroista, ja se osoitettiin kunnille avustuksina peruskouluihin kohdistuvaan toimintaan sekä opetuksen järjestäjille erityisesti toisella asteella. Kun vuoden 2019 hallitusohjelman mukaisesti Liikkuva koulu -ohjelma laajennettiin eri elämäncvaiheisiin, myönnetään ohjelman johtamiseen, koordinointiin ja toimeenpanon tukeen osoitetut rahapelitoiminnan määrärahat nykyisin Liikkuvan perheen, varhaiskasvatuksen, koulun ja opiskelun yhdistävältä momentilta. Vuonna 2020 näiden ohjelmien paikalliseen toimeenpanoon osoitettiin 4 miljoonan euron määräraha budjettivaroista, joista puolet kohdennettiin Liikkuva opiskelu -ohjelmaan ja toiset puolet Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan. Jälkimmäisen ohjelman osalta varsinaista käyttöä toteutui vuoden 2020 osalta todellisuudessa kuitenkin vain 691 000 euroa lopun osuuden siirtyessä seuraaville vuosille.

Liikkuva perhe -ohjelmaa koordinoi Suomen Latu. Ohjelman kohderyhmänä ovat ne liikunnan toimijat, joiden kautta suomalaiset perheet voidaan tavoittaa. Tällaisia toimijoita ovat kunnat, liitot, urheiluseurat sekä muut perheliikuntaa edistävät yhdistykset ja toimijat. Liikkuvan perhe -ohjelman tarkoituksena on, että perheliikunnan eri toimijat tarjoavat mahdollisuuksia omatoimiseen ja ohjattuun perheliikuntaan sekä viestivät toiminnasta. Ohjelma tavoittelee perheiden yhdessäolon ja yhteisen liikunnan lisääntymistä, jota kautta myös perheenjäsenten yksilöllinen hyvinvointi kasvaa.

Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelma on laajan asiantuntijaverkoston ja satojen pilottipäiväkotien yhteistyöllä kehittämä valtakunnallinen liikkumis- ja hyvinvointiohjelma, jota koordinoi Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Ohjelman kohderyhmänä ovat

alle kouluikäiset lapset ja sen tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle liikkumisen ilo ja riittävä päivittäinen fyysinen aktiivisuus. Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman strategisesta johtamisesta vastaavat OKM ja Opetushallitus. Ohjelmaa toteutetaan ja kehitetään laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

Liikkuva koulu -ohjelman kohderyhmänä ovat peruskouluikäiset. Sen tavoitteena on oppilaiden osallisuuden ja oppimisen lisääminen ja istumisen vähentäminen liikkumisen kautta, ja sitä kautta laaja-alainen toimintakulttuurin muutos koko kouluyhteisössä. Ohjelman strategisesta johtamisesta vastaavat OKM ja Opetushallitus, ja koordinaatiosta LIKES.

Liikkuva opiskelu -ohjelman tavoitteena on lisätä liikkumista ja opiskelukykyä toisen asteen oppilaitoksissa ja korkeakouluissa. Opiskelukyvyllä tarkoitetaan opiskelijan työkykyä, joka on yhteydessä opintojen sujumiseen, hyvinvointiin ja tulevaan työkykyyn. Tavoitteisiin pääsemiseksi ohjelman tarkoituksena on kehittää aktiivisuutta tukevaa toimintakulttuuria oppilaitoksissa, lisätä opiskelupäiviin liikkumista ja liikkumisen mahdollisuuksia, sekä lisätä yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Ohjelman koordinoinnista, johtamisesta ja rahoituksesta vastaavat samat tahot kuin Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu -ohjelmissa.

Vuodesta 1995 käynnissä ollut Kunnossa kaiken ikää (KKI) -ohjelma uudistui vuoden 2020 alusta alkaen Liikkuva aikuinen -ohjelmaksi. Uudistuksen taustalla oli KKI-ohjelmalle vuonna 2018 suoritettu ulkoinen arviointi, jossa todettiin muun muassa, että KKI-ohjelma on omalla toiminnallaan nostanut suomalaisten tietoisuutta arki- ja terveysliikunnan merkityksestä sekä kyennyt lisäämään liikunta-asioiden poikkihallinnollista huomioimista. Lisäksi ohjelman todettiin toimineen terveyttä edistävän liikunnan katalyyttinä sekä tuke-
neen hankkeita, joista osa on sittemmin juurtunut osaksi kuntien ja liikunnan aluejärjestöjen toimintaa. Arvioinnin kehittämis ehdotusten pohjalta käynnistyi OKM:n ja STM:n yhdessä ohjaama uudistusprosessi, jonka seurauksena KKI-ohjelma muuttui Liikkuva aikuinen -ohjelmaksi.

Liikkuva aikuinen -ohjelman toimintaa ja painopisteitä on muutettu entistä enemmän arkista aktiivisuutta ja liikkumista tukeviksi. Ohjelman kohderyhmänä on työikäinen väestö. Liikkuva aikuinen -ohjelmalle on laadittu vuosille 2020–2025 erillinen strategia, johon on listattu kolme tavoitetta. Ensimmäisenä tavoitteena on, että jokaisessa kunnassa on suositusten mukaista liikuntaneuvontaa, ja jokainen saa tukea liikunnallisen elämäntavan löytämiseksi. Toisena tavoitteena on, että riittävä fyysinen kunto ja liikkuminen nähdään työkyvyn avaintekijänä. Kolmannen tavoitteen mukaan Liikkuva aikuinen -brändin tunnistaa valtaosa suomalaisista.

Liikunnallisen elämäntavan paikallisten kehittämisavustusten osana myönnettävien Liikkuva aikuinen -avustusten tarkoituksena on tukea liikunnallisen toimintakulttuurin muodostumista työelämään (Liikkuva työelämä), liikuntaneuvonnan palveluketjun

kehittämistä sekä työelämän ulkopuolella ja varusmiespalvelukseen siirtymässä olevien henkilöiden liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisäämistä. Vuonna 2020 Liikkuva aikuinen -toimintaan myönnettiin budjettivaroista 2 miljoonaa euroa. Tästä määrärahasta käytettiin 725 000 euroa lopun määrärahan siirtyessä käyttöön seuraaville vuosille (3 v. siirtomääräraha).

Ikiliikkuja-ohjelma on jatkoa Ikäihmisten liikunnan kansalliselle toimenpideohjelmalle (2012–2019) sekä Voimaa vanhuuteen -ohjelmalle (2005–). Ohjelmaa koordinoi Ikäinstituutti ja rahoittaa OKM. Sen kohderyhmänä ovat yli 65-vuotiaat, jotka eivät liiku riittävästi terveytensä kannalta. Ikiliikkuja-avustusten tarkoituksena on tukea ilman säännöllisiä palveluja kotona asuvien toimintakyvyn heikentymisvaarassa olevien ikäihmisten liikuntaa ja fyysistä aktiivisuutta. Vuonna 2020 ohjelmalla avustettiin yhteensä 30 eri hanketta.

Maailman terveysjärjestö WHO:n Euroopan aluetoimisto on yhdessä EU:n ja sen jäsenmaiden kanssa vertaillut Euroopan unionin neuvoston fyysisen aktiivisuuden suositusten toteutumista EU-jäsenmaissa. Viimeisimmät vertailutiedot ovat vuodelta 2021. Tietoa kerättiin maittain muun muassa väestön fyysisestä aktiivisuudesta ja terveyttä edistävän liikunnan lisäämiseen tähtäävistä poliittisista toimista, liikunnan edistämisen poikkihallinnollisuudesta, olemassa olevista liikuntasuosituksista eri ikäryhmissä ja niiden toteutumisesta sekä koulu- ja työpaikkaliikunnan toimenpiteistä ja määristä. Vertailun perusteella on todettavissa, että EU:n fyysisen aktiivisuuden suositusten ja WHO:n Euroopan alueen fyysisen aktiivisuuden strategian toimeenpano edistyy. Yhä useammalla EU-maalla on käytössään poliittisia toimia ja strategioita väestön fyysisen aktiivisuuden edistämiseksi.

Lähteitä

Aluehallintovirasto. Liikunnallisen elämäntavan paikalliset kehittämisavustukset.

Saatavilla: <https://aviavustukset.fi/>.

Ikiliikkuja -ohjelman verkkosivut. <https://www.ikainstituutti.fi/ikiliikkuja/>.

Isoaho, Kati & Anna-Mari Summanen (2019). Liikkuva koulu -ohjelman kärkihankekauden 2015–2018 ulkoinen arviointi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2019:4.

Liikkuva aikuinen -ohjelman verkkosivut. <https://liikkuva aikuinen.fi/>.

Liikkuva koulu -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvakoulu.fi/liikkuvakoulu>.

Liikkuva opiskelu -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvaopiskelu.fi/fi>.

Liikkuva perhe -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvaperhe.fi/>.

Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvarhaiskasvatus.fi/fi>.

Liikuntalaki 10.04.2015/390.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnallisen elämäntavan valtakunnalliset kehittämisavustukset.

Myönnetty avustukset 2019. Saatavilla: <https://minedu.fi/-/liikunnallisen-elamantavan-valtakunnalliset-kehittamisavustukset>.

Peltonen, Milla, Petri Uusikylä, Harri Jalonen, Anne Kaarnasaari, Riikka-Leena Leskelä & Markus Öhman (2018). Kunnossa kaiken ikää -ohjelman arviointi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:5.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2013:10.

Valtiokonttori. Tutkihallintoa.fi -palvelu. Valtiontalous. Saatavilla:

<https://www.tutkihallintoa.fi/valtio/taloustiedot/>.

WHO & Euroopan komissio. Physical activity country factsheets 2021. Saatavilla: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets>.

12 Liikunnan yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo koskettavat kaikkia yhteiskunnan osa-alueita, myös liikuntaa ja urheilua. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Yhdenvertaisuuden periaate on kirjattu Suomen perustuslakiin (731/1999) ja syrjinnän kiellosta on säädetty tarkemmin muun muassa yhdenvertaisuuslailla (1325/2014) sekä lailla naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986). Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) tukee liikuntajärjestöjen erilaisia yhdenvertaisuutta edistäviä hankkeita. Yhdenvertaisuuden tukemiseen on varattu liikuntabudjetista oma määrärahasa.

Vuonna 2020 liikunnan yhdenvertaisuutta edistäviä hankkeita tuettiin yhteensä noin 1,3 miljoonalla eurolla. Suurin yksittäinen avustus, 200 000 euroa, myönnettiin Suomen Nuorten Miesten Kristillisten Yhdistysten Liitto ry:lle Liike-hankkeeseen, jonka tarkoituksena on lisätä kokonaisvaltaista tukea tarvitsevien 16–29-vuotiaiden fyysistä aktiivisuutta. Toiseksi suurimman avustuksen (160 000 euroa) sai Suomen Palloliitto ry ”Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen seuratoiminnan avulla”-hankkeeseen. Pienin myönnetty avustus oli suuruudeltaan 10 000 euroa.

Vuosina 2011–2019 aluehallintovirastojen ja Maahanmuuttoviraston (Migri) kautta jaettava maahanmuuttajien kotouttamiseen suunnattua määrärahaa ei tältä momentilta enää erikseen myönnetty, vaan maahanmuuttajien kotouttamiseen kohdennetut avustukset ovat sisällytettynä useiden eri momenttien sisälle. Vuonna 2020 liikunnan yhdenvertaisuuden momentilta myönnettiin avustusta varsinaisille maahanmuuttajien kotouttavan liikunnan hankkeille (5 kpl) yhteensä 301 000 euroa. Myös muihin momentilla oleviin hankkeisiin sisältyi maahanmuuttajien kotouttamista edistävää liikuntatoimintaa, kuten rasismivastaista toimintaa. Kokonaisuudessaan maahanmuuttajien kotouttavan liikuntaan kohdistettuja tarkkoja määrärahoja on vaikea arvioida.

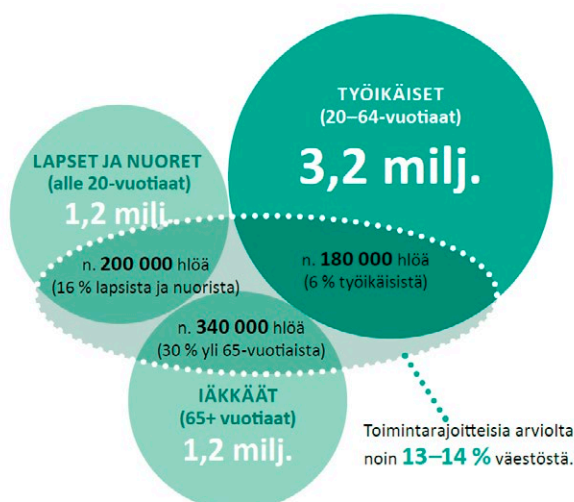
Liikunnan yhdenvertaisuutta edistävien hankkeiden avustukset osoitetaan hyvin monipuolisesti erilaisille tahoille, kuten järjestöille, korkeakouluille ja kunnille. Yhdenvertaisuus on laaja kokonaisuus, joka näkyy myös avustettavien hankkeiden monimuotoisuudessa ja erilaisissa teemoissa. OKM tukee liikunnan yhdenvertaisuutta laajasti myös muissa avustusmuodoissa. Näin ollen osa avustuksista esiintyy tilastokirjan muissakin luvuissa.

12.1 Soveltava liikunta ja vammaisurheilu

Soveltavan liikunnan kohderyhmänä ovat henkilöt, joilla on vamman, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen tai sosiaalisen tilanteen vuoksi vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan ja joiden liikunta vaatii soveltamista sekä erityisosaamista. Soveltavan liikunnan kohderyhmänä ovat perinteisesti olleet toimintarajoitteiset, pitkäaikaissairaat sekä ne yli 65-vuotiaat henkilöt, joiden toimintakyky on selvästi heikentynyt iän, vamman tai pitkäaikaissairauden takia. Vammaisurheilulla tarkoitetaan vammaisten henkilöiden urheilua ja liikuntaa.

Suomessa on kartoitettu väestön toimintakykyä lähinnä fyysisten ja kognitiivisten toimintarajoitteiden (näkeminen, kuuleminen, liikkuminen, kognitio) näkökulmasta. Tästä näkökulmasta toimintarajoitteisia henkilöitä arvioitiin vuonna 2016 olevan noin 13–14 prosenttia väestöstä eli noin 700 000–750 000 henkilöä (kuvio 7). Kun toimintakyky huomioitiin kaikessa laajuudessaan, eli myös psyykkinen ja sosiaalinen ulottuvuus mukaan lukien, toimintarajoitteisia henkilöitä oli vuonna 2016 vähintään noin 15 prosenttia väestöstä eli noin 800 000 henkilöä. Osalla toimintarajoitteisista henkilöistä liikunnan harrastaminen vaatii soveltamista ja erityisosaamista. Väestön ikääntyminen lisää väistämättä toimintarajoitteisten henkilöiden määrää Suomessa, mikä kasvattaa myös soveltavan liikunnan palveluiden tarvetta tulevana vuosikymmeninä.

Kuvio 7. Arvio toimintarajoitteisten määrästä fyysisen ja kognitiivisen toimintakyvyn perusteella vuonna 2016
Lähde: Pyykkönen & Rikala 2018, 15.

Soveltavan liikunnan kohderyhmä on hyvin moninainen: Liikkujien tarpeet vaihtelevat voimakkaasti asuin ympäristön sekä vammojen ja sairauksien aiheuttamien rajoitteiden mukaan. Monilla soveltavan liikunnan kohderyhmään kuuluvilla on samanaikaisesti useita rajoitteita. Toimintarajoitteisten henkilöiden elämäntilanne on usein haastavampi kuin väestön keskimäärin. Esimerkiksi toimintarajoitteisilla aikuisilla on keskimäärin heikommat taloudelliset resurssit, koettu elämänlaatu heikompaa ja yksinäisyys selvästi yleisempää kuin väestöllä keskimäärin. Toimintarajoitteiset henkilöt myös liikkuvat sekä harrastavat liikuntaa ja muita harrastuksia vähemmän kuin muu väestö. Koronapandemia ja siihen liittyvät rajoitustoimet näyttävät vähentäneen liikkumista ja liikunnan harrastamista toimintarajoitteita kokevilla henkilöillä enemmän kuin muulla väestöllä.

Merkittävimpiä soveltavan liikunnan järjestäjiä ovat kunnat, järjestöt, seurat ja yhdistykset, yritykset, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajat sekä koulut. Vajaassa kolmanneksessa lajiliitoissa (noin 20 liittoa) on joko keskitytty vammaiskilpa- ja huippu-urheiluun tai sovellettu palveluja toimintarajoitteisille henkilöille. Arviolta noin joka kymmenellä urheiluseuralla on toimintaa toimintarajoitteisille henkilöille.

Soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistämiseksi OKM on viime vuosina muun muassa uudistanut valtionavustusten hakukriteerejä. Esimerkiksi liikuntajärjestöjen yleisavustuksen yhdeksi kriteeriksi on lisätty yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien velvoite, seuratoiminnan kehittämistuessa ja liikunnallisen elämäntavan kehittämisavustuksissa huomioidaan liikunnan yhdenvertaisuuden edistäminen sekä liikuntapaikkarakentamisen avustuksia myönnettäessä hankkeilta vaaditaan esteettömyyspalveluita.

Soveltavaa liikuntaa ja vammaisurheilua tukevat valtionavustukset voidaan jakaa 1) suoraan soveltavaan liikuntaan ja vammaisurheiluun kohdennettuihin avustuksiin, 2) inklusiivisiin ja 3) välillisiin avustuksiin. Inklusiivisilla avustuksilla tarkoitetaan avustuksia, joilla tuetaan myös soveltavaa liikuntaa ja vammaisurheilua muiden väestöryhmien liikunnan ja urheilun tukemisen ohella (esimerkiksi liikuntapaikkarakentamisen ja lajiliittojen avustukset tai kuntien liikuntatoimen valtionosuudet). Välillisillä avustuksilla tarkoitetaan eri hallinnonalojen avustuksia, jotka tukevat myös soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edellytyksiä. Näitä ovat esimerkiksi kuntien peruspalveluiden valtionosuudet (valtiovarainministeriön hallinnonala), joilla katetaan kuntien vammaispalveluiden kustannuksia (mm. apuvälinepalvelut, kuljetuspalvelut, päivätoiminta ja henkilökohtainen apu). Tämän vuoksi on haastavaa laskea tarkkoja avustusmääriä, joilla valtionhallinto avustaa soveltavaa liikuntaa ja vammaisurheilua. Lisäksi valtion liikuntabudjetissa ei ole soveltavalle liikunnalle ja vammaisurheilulle omaa momenttiaan, vaan niiden edistämisen määrärahoja sisältyy useisiin tilijaottelun kohtiin, mikä myös haastaa soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun avustusmäärien tarkkaa laskemista.

Valtion liikuntabudjetissa suoraan soveltavaan liikuntaan, ikääntyneiden liikuntaan ja vammaisurheiluun kohdennetut määrärahat olivat arviolta noin 6,2 miljoonaa euroa vuonna 2020 (taulukko 54). Summa vastasi noin 3,3 prosenttia valtion tilinpäätöksen (ks. taulukko 5) mukaisista liikuntamäärärahoista (noin 190,7 milj. euroa). Nämä tiedot perustuvat pääosin tarkkoihin tietoihin määrärahojen kohdentumisesta. Seuratuen kohdalla kyseessä on kuitenkin arvio tuen kohdentumisesta. Seuratuen momentilta avustettiin soveltavaa liikuntaa sisältäviä hankkeita vuonna 2020 yhteensä reilulla 700 000 eurolla, mutta osa hankkeista sisälsi muutakin kuin soveltavan liikunnan edistämistä. Näissä tapauksissa kyse olikin edellä mainituista inklusiivisista avustuksista.

Taulukko 54. OKM:n soveltavaan liikuntaan, ikääntyneiden liikuntaan ja vammaisurheiluun kohdentamat avustukset 2016–2020 (€), indeksikorjaamaton

Lähteet: Aluehallintovirasto; Esittelymuistiot; Pyykkönen & Rikala 2018; Rikala 2018; SALAMA

Hakija	2016	2017	2018	2019	2020
Soveltavaa liikuntaa ja vammaisurheilua edistävien järjestöjen* yleisavustus	2 800 000	2 793 000	2 752 000	2 878 000	2 898 000
Seuratuki**	100 000	128 800	221 500	485 500	708 500
Vammaisurheilun osuus huippu-urheiluyksikön avustuksesta	665 000	600 000	600 000	600 000	600 000
Urheilija-apurahat	210 000	220 000	219 000	212 000	243 667
URA-säätiön opiskeluapurahat	6 000	6 000	3 000	6 000	7 500
Liikunta elämäntavalla/Liikkuvat-hanketuet (valtakunnalliset ja alueelliset hankkeet)***	368 000	276 000	309 150	571 000	823 000
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen (paikalliset hankkeet)	83 000	77 958	115 700	56 175	221 380
KKI-ohjelman hanketuet****	54 000	46 400	25 400	19 300	-
Liikuntatieteelliset tutkimusprojektit	420 000	503 000	350 000	412 000	498 000
Liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämisavustus*****	17 000	31 880	31 880	75 000	0
Koulutuskeskusten kehittämishankkeet	20 000	20 000	0	70 000	70 000
Suurtapahtumat	160 000	66 000	75 000	175 500	165 000
Kansainvälinen toiminta	30 000	30 000	100 000	0	0
Yleiset projektit	177 000	142 000	119 000	254 000	31 500
Yhteensä	5 110 000	4 941 038	4 921 630	5 814 475	6 266 547

*Taulukon 37 järjestöt sekä taulukon 40 järjestöistä Paralympiakomitea ja VAA ry.

**Arvioita; avustussummasta mennyt osa muuhunkin kuin soveltavan liikunnan edistämiseen.

***Vuodesta 2020 lähtien Liikkuvat-hanketuet (nykyisten Liikkuvat-ohjelmien mukaisesti ks. luku 11).

****Vuodesta 2020 lähtien KKI-ohjelma (nykyinen Liikkuva aikuinen -ohjelma) ei ole myöntänyt erikseen avustuksia.

*****Vuoden 2018 osalta käytetään vuoden 2017 lukua, koska vuoden 2018 lukua ei kyetty arvioimaan.

Vajaa puolet kohdennetuista avustuksista, lähes 2,9 miljoonaa euroa, oli kansanterveys- ja vammaisjärjestöjen sekä soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun järjestöjen yleisavustuksia. Valtakunnallisista ja alueellisista Liikkuvat-hanketuista (ent. Liikunta elämäntavalla

-hanketuet) 823 000 euroa kohdistui soveltavaa liikuntaa ja ikääntyneiden liikuntaa edistäviin hankkeisiin. Liikunnallisen elämäntavan paikallisissa hankkeissa soveltavaan liikuntaan ja ikääntyneiden liikuntaan kohdistui 221 380 euroa. Olympiakomitean huippu-urheiluyksikön avustuksesta 600 000 euroa osoitettiin vammaishuippu-urheiluun. Muita merkittäviä avustusmuotoja olivat soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun tutkimushankkeiden avustukset (498 000 euroa), vammaisurheilijoiden urheilija-apurahat (243 667 euroa) sekä avustukset suurtahtumiin (165 000 euroa).

Kokonaisuudessaan valtion liikuntabudjetista suoraan soveltavaan liikuntaan, ikääntyneiden liikuntaan ja vammaisurheiluun kohdennetut määrärahat ovat kasvaneet viime vuosina. Kasvua selittää erilaisten hankeavustusten määrän kasvu. Valtakunnallisia ja alueellisia Liikkuvat-hanketukia ja paikallisten liikunnallisen elämäntavan hanketukia on kohdistunut yhä enemmän soveltavaan liikuntaan ja ikääntyneiden liikuntaan. Lisäksi teema on sisältynyt aiempaa useampaan seuraturkihankkeeseen.

Soveltavaan liikuntaan ja vammaisurheiluun kohdentuneista avustuksista valtaosa myönnettiin valtakunnallisille järjestöille ja paikallisyhdistyksille. Vain tutkimus- ja kehittämisavustuksista osa kohdentui kunnille, oppilaitoksille tai muille julkisoikeudellisille yhteisöille. Urheilija-apurahat myönnettiin suoraan vammaisurheilijoille.

Soveltavan liikunnan, ikääntyneiden liikunnan ja vammaisurheilun edistäminen oli mukana myös valtaosassa muita OKM:n liikunnan vastualueen jakamia määrärahoja ja avustuksia, joita on käsitelty tämän julkaisun muissa luvuissa. Näistä inklusiivisista avustuksista on kuitenkin vaikea arvioida, mikä osuus avustuksesta on kohdistunut toimintarajoitteisten henkilöiden liikuntaan ja urheiluun.

Paikallistasolla kuntien soveltavan liikunnan ja ikääntyneiden liikunnan palvelut sekä erilaiset tukitoimet (kuten avustaja-, apuväline- ja kuljetuspalvelut) ovat keskeisessä asemassa takaamassa yhdenvertaiset liikuntamahdollisuudet koko väestölle. Tuoreimman kuntien soveltavan liikunnan palveluita kartoittaneen selvityksen mukaan soveltavan liikunnan palvelut, kuten ryhmätoiminta ja resurssit, ovat kehittyneet viime vuosina vakaasti. Kunnista 40 prosenttia arvioi soveltavan liikunnan tilanteen jossain määrin parantuneen, ja joka kymmenes arvioi tilanteen parantuneen merkittävästi paremmaksi.

Kunnat käyttivät soveltavaan liikuntaan keskimäärin noin 2,3 euroa asukasta kohden vuonna 2019. Reilu kolmannes kunnista jakoi avustuksia soveltavan liikunnan toimintaa järjestäville yhdistyksille. Reilut puolet kunnista tarjosi kuntalaisille alennuskortin, joka mahdollisti esimerkiksi uimahallin ja/tai kuntosalin käyttämisen ilmaiseksi tai alennettuun hintaan. Vuonna 2020 kunnat joutuivat sopeutumaan koronapandemian aiheuttamiin rajoituksiin, mikä merkitsi myös soveltavassa liikunnassa osin toiminnan väliaikaista

alasajoa tai rajoituksia, osin uusien toimintamuotojen kehittämistä (esimerkiksi etäpalvelut). Kunnat myös lisäsivät ulkoliikunnan palveluja.

Lähteitä

- Ala-Vähälä, Timo ym. (2021): Soveltavan liikunnan tilanne kunnissa 2019. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2021:3.
- Aluehallintovirasto. Liikunnallisen elämäntavan kehittämisavustukset. Saatavilla: <https://aviavustukset.fi/>.
- Kokko, S., Hämylä, R., & Martin, L. (toim.) (2021): Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2021:1.
- Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609.
- Pyykkönen, Teijo & Saku Rikala (2018). Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:2.
- Rikala, Saku (2018): Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä -selvityksen taustamateriaali. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:4.
- Saari, Aija (2015a): Vammaisurheilu ja erityisliikunta lajiliitoissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2015:1.
- Saari, Aija (2015b): Erityisliikunta ja vammaisurheilu seuroissa. Suomen Vammaisurheilu- ja liikunta VAU ry:n raportti.
- Saari, A. (toim.) (2021): Liikuttaako? Toimintarajoitteisille henkilöille suunnatun Liikkujakyselyn ja Seura-kyselyn raportti. Suomen Paralympiakomitea.
- SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitteilyjärjestelmä. Suomen Paralympiakomitea ry:n internetsivut: Terminologiaa. <https://www.paralympia.fi/paralympiakomitea/medialle/terminologiaa>. Viitattu 21.10.2021.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.
- Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325.

13 Valtion liikuntaneuvosto

Valtion liikuntaneuvosto on liikuntalaissa (390/2015) määritelty opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelin, jonka valtioneuvosto asettaa eduskunnan toimikaudeksi. Liikuntaneuvoston tehtävänä on käsitellä liikunnan kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita sekä erityisesti arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia liikunnan alueella. Lisäksi neuvoston tehtävänä on tehdä aloitteita ja esityksiä liikunnan kehittämiseksi sekä antaa lausuntoja toimialansa liikuntamäärärahojen käytöstä.

Valtion liikuntaneuvostossa on puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa ja enintään 10 muuta jäsentä, joista jokaisella on henkilökohtainen varajäsen. Neuvostolla on lisäksi jaostoja asioiden valmistelua varten. Liikuntaneuvoston käytännön työstä vastaa ministeriössä kolmehenkinen sihteeristö sekä valtion nuorisoneuvoston kanssa jaettu hallinnollinen avustaja. Liikuntaneuvoston toimintaan oli vuonna 2020 varattu 480 000 euroa rahapelitoiminnan tuotoista. Koronapandemian vuoksi liikuntaneuvoston kokoukset sekä muut tapahtumat vaihtuivat etätilaisuuksiksi ja joitakin tapahtumia peruuntui kokonaan, mikä pienensi menoja. Liikuntaneuvoston toimintaan käytettiin vuonna 2020 noin 340 000 euroa.

Toimikaudella 2019–2023 liikuntaneuvostolla on kolme jaostoa: tutkimus-, ennakointi- ja arviointijaosto, olosuhdejaosto sekä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja kestävän kehityksen jaosto.

Jaostot valmistelevat lausuntoja, aloitteita ja esityksiä liikuntaneuvostolle toimialansa ajankohtaisista asioista sekä valmistelevat ja koordinoivat liikuntaneuvoston arviointi- ja ennakointitehtävää. Jaostot myös edistävät liikuntaa koskevan tutkimustiedon systemaattista hyödyntämistä liikuntapolitiikan suunnittelussa ja toimenpiteiden arvioinnissa. Tutkimus-, ennakointi- ja arviointijaosto valmistelee liikuntaneuvostolle lausunnon liikuntatieteelliseen tutkimukseen ja tiedonvälitykseen sekä liikuntatieteelliseen toimintaan myönnettävistä avustuksista. Olosuhdejaosto valmisteli päätehtäväänään vuonna 2020 liikuntapaikkarakentamisen uutta suunta-asiakirjaa.

Toimikaudella 2019–2023 liikuntaneuvoston ydintavoitteita ovat:

- Liikunnan, urheilun ja fyysisen aktiivisuuden edistämisen poikkihallinnollisuus sekä painoarvo yhteiskunnallisessa päätöksenteossa vahvistuvat.

- Liikuntaan, urheiluun ja fyysiseen aktiivisuuteen liittyvä valmistelu ja päätöksenteko pohjautuvat luotettavaan tietoon, mikä lisää toiminnan vaikuttavuutta.
- Liikunta- ja urheilukulttuuri on yhdenvertainen ja tasa-arvoinen. Liikunta- ja urheilukulttuuri edistää kestävästä kehityksestä ja vähentää eriarvoisuutta.

Vuonna 2020 liikuntaneuvosto antoi lakisääteiset lausuntonsa liikuntapaikkarakentamiseen, liikuntaa edistäville järjestöille ja liikuntatieteelliseen toimintaan myönnettävistä valtionavustuksista, valtiontalousarviosta vuodelle 2020 sekä julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020–2023.

Lisäksi liikuntaneuvosto antoi seuraavat lausunnot tai kannanotot:

- Valtion liikuntaneuvoston kannanotto syrjintään, häirintään ja epäasialliseen käytökseen liikunnassa ja urheilussa
- Näkemys huippu-urheilulain tarpeellisuudesta
- Lausunto: Yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listan päivitystarpeiden arviointi
- Valtion liikuntaneuvoston lausunto verotuesta työsuhdepolkupyörille
- Valtion liikuntaneuvoston lausunto hallituksen esitysluonnoksesta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta
- Valtion liikuntaneuvoston lausunto arpajaisverolain väliaikaisesta muuttamisesta
- Valtion liikuntaneuvoston kannanotto liikunnan ja urheilun harrastamisen jatkumisen turvaamisesta (koronapandemian aikana)
- Lausunto: Valtioneuvoston asetus televisio- ja radiotoiminta-asetuksen muuttamiseksi
- Kannanotto: Lasten ja nuorten kestävyyskunnon laskukierre voidaan pysäyttää yhdessä

Valtion liikuntaneuvosto teki yhden aloitteen, joka koski liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyön käynnistämistä.

Koronapandemian vuoksi valtion liikuntaneuvosto keskittyi tietotuotannossaan arviointitoiminnan sijaan koronaan liittyviin akuutteihin tietotarpeisiin. Valtion liikuntaneuvosto julkaisi vuoden aikana kaksi julkaisua:

- VLN 2020:1 Koronapandemian akuutit vaikutukset liikuntatoimialaan
- VLN 2020:2 Koronan vaikutukset väestön fyysiseen aktiivisuuteen

Koronapandemian akuutit vaikutukset liikuntatoimialaan -selvityksessä kuvataan kuntien liikuntapalveluiden, urheiluseurojen ja järjestöjen sekä liikunta-alan yritysten ja koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden tilannetta maaliskoukokuussa 2020. Koronan vaikutukset väestön fyysiseen aktiivisuuteen on tutkimuskatsaus, jossa tarkastellaan koronapandemian ja siihen liittyvien rajoitustoimien vaikutuksia niin väestön liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen kuin urheilijoihin Suomessa. Tarkastelu ajoittui kevääseen ja kesään 2020.

Liikuntaneuvosto järjesti yhteistyökumppaniensa kanssa vuoden 2020 Kansallisen liikuntafoorumin koronapandemiasta johtuen webinaarina, joka keräsi noin 500 osallistujaa valtionhallinnosta, kunnista, järjestöistä, tutkimuslaitoksista, yrityksistä ja muista toimijoista. Foorumin teemoina olivat koronapandemian vaikutukset väestön liikuntaan ja liikuntatoimialaan sekä muut liikuntapolitiikan ajankohtaiset asiat. Lisäksi liikuntaneuvosto järjesti seuraavat tilaisuuudet:

- 17.6.2020 Koronapandemian akuutit vaikutukset liikuntatoimialaan -selvityksen julkistamistilaisuus, webinaari (noin 230 osallistujaa)
- 3.12.2020 Liikuntalääketieteen keskusten arvioinnin välitarkistustilaisuus (kutsutilaisuus)
- 10.12.2020 Move!-mittausten julkaisutilaisuus, webinaari (noin 200 osallistujaa)

Syksyllä 2020 toteutettiin fyysisen toimintakyvyn Move!-mittaukset viides- ja kahdeksaluokkalaistille oppilaille osana peruskoulujen liikunnanopetusta. Valtakunnallisessa tiedonkeruussa raportoitiin noin 105 000 oppilaan mittaustulokset. Mittauksissa selvitettiin oppilaiden kestävyyttä, voimaa, nopeutta, liikkuvuutta, tasapainoa ja motorisia perustaitoja. Valtion liikuntaneuvosto kehitti Move!-mittausten soveltavia mittaustapoja yhdessä Likes-tutkimuskeskuksen kanssa. Move!-mittausten tarkoituksena on kannustaa lapsia ja nuoria fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen. Move!-mittaustuloksia hyödynnetään esimerkiksi koulujen liikunnanopetuksessa, kouluterveydenhuollon järjestämissä terveys-tarkastuksissa sekä valtakunnallisten, alueellisten ja paikallisten hyvinvointitoimenpiteiden suunnittelussa, seurannassa ja arvioinnissa.

Lähteitä

Liikuntalaki 10.04.2015/390.

Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä 30.4.2015/550.

Valtion liikuntaneuvosto, kannanotot ja lausunnot. Saatavilla:

www.liikuntaneuvosto.fi/lausunnot-ja-julkaisut/.

Valtion liikuntaneuvoston verkkosivut. Saatavilla: www.liikuntaneuvosto.fi.

LÄHTEET

- Ala-Vähälä, Timo ym. (2021): Soveltavan liikunnan tilanne vuonna 2019. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:3.
- Aluehallintovirasto. Avustukset. Erityisavustus paikallisille liikunta- ja urheiluseuroille toiminnan ja palveluiden saatavuuden järjestämiseen tai toteuttamiseen muulla tavoin (esim. etä- tai digivalmennus) koronapandemiasta aiheutuneiden toimintarajoitusten aikana.
- Saatavilla: <https://aviavustukset.fi/erityisavustus-paikallisille-liikunta-ja-urheiluseuroille-toiminnan-ja-palveluiden-saatavuuden-jarjestamiseen-tai-toteuttamiseen-muulla-tavoin/>. Viitattu 21.10.2021
- Aluehallintovirasto. Liikunnallisen elämäntavan paikalliset kehittämisavustukset.
- Saatavilla: <https://aviavustukset.fi/>.
- Arpajaislaki 23.11.2001/1047.
- Asetus vapaasta sivistystyöstä 6.11.1998/805.
- Council of Europe Convention on an Integrated Safety, Security and Service Approach at Football Matches and Other Sports Events. CETS No.218.
- Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions. CETS No.215.
- Dopingin vastainen yleissopimus (SopS 23/1990).
- Dopinglinkki -verkkopalvelu. Saatavilla: www.dopinglinkki.fi.
- Eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivallasta ja epäsovivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa (SopS 9/1987).
- Hakkarainen, Pekka, Karoliina Karjalainen, Anni Ojajarvi & Mikko Salasuo (2015). Huumausaineiden ja kuntos dopingin käyttö ja niitä koskevat mielipiteet Suomessa vuonna 2014. Yhteiskuntapolitiikka 80(4), 319–333.
- Harrastuspassin verkkosivut. <https://www.harrastuspassi.fi/>.
- Ikiliikkuja -ohjelman verkkosivut. <https://www.ikainstituutti.fi/ikiliikkuja/>.
- Isoaho, Kati & Anna-Mari Summanen (2019). Liikkuva koulu -ohjelman kärkihaikauden 2015–2018 ulkoisen arviointi.
- Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:4.
- Karjalainen, Karoliina, Pekka Hakkarainen & Mikko Salasuo (2019). Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Tilastoraportti 2/2019.
- Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen verkkosivut. <https://kihu.fi/>.
- Kokko, S., Hämylä, R., & Martin, L. (toim.) (2021): Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531.
- Laki arpajaislain muuttamisesta 21.12.2016/1286.
- Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609.
- Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705.
- Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä 23.11.2001/1054.
- Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain kumoamisesta 21.12.2016/1288.
- Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632.
- Lehtonen, Kati & Harto Hakonen (2013). Liikunnan harrastaminen ja vapaaehtoistyö urheiluseuroissa.
- Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:6.
- Liikkuva aikuinen -ohjelman verkkosivut. <https://liikkuva aikuinen.fi/>.
- Liikkuva koulu -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvakoulu.fi/liikkuvakoulu>.
- Liikkuva opiskelu -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvaopiskelu.fi/fi>.
- Liikkuva perhe -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvaperhe.fi/>.
- Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvarhaiskasvatus.fi/fi>.
- Liikunta-asetus 30.04.2015/550.
- Liikuntalaki 10.04.2015/390.
- LIPAS. Suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki. Saatavilla: <https://lipas.fi/etusivu>.
- Opetushallitus. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit. Saatavilla: <https://vos.oph.fi/rap/>.
- Opetushallitus. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus – yksikköhintojen ja rahoituksen määräytyminen vuonna 2020. Oppaat ja käsikirjat 2020:5.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Covid-19 pandemia-avustukset urheilun ylimmän ja divisioonatason keskeytyneille kilpasarjoille sekä sarjoja organisoiville lajiilijoille. Saatavilla: <https://okm.fi/-/covid-19-pandemia-avustukset-urheilun-ylimman-ja-divisioonatason-keskeytyneille-kilpasarjoille-seka-sarjoja-organisoiville-lajiilijoille>.

- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Erityisavustus lajiliittojen ja niiden jäsenseurojen toiminnan turvaamiseen koronavirusilanteesta johtuen. Saatavilla: <https://okm.fi/-/erityisavustus-lajiliittojen-ja-niiden-jasenseurojen-toiminnan-turvaamiseen-koronavirusilanteesta-johtuen>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koronavirusilanteeseen liittyvät erityisavustukset valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille vapaan sivistystyön osalta. Saatavilla: <https://okm.fi/-/koronavirusilanteeseen-liittyvat-erityisavustukset-valtakunnallisille-liikunnan-koulutuskeskuksille-vapaan-sivistystyon-osalta>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnan rahoitus. <https://minedu.fi/liikunta/rahoitus>. Viitattu 24.10.2021.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnan tiedolla johtamisen suunta-asiakirja 2020–2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2018:24.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntatiede: liikuntatieteelliset tutkimushankkeet. Myönnetty avustukset 2020. Saatavilla: <https://minedu.fi/-/liikuntatiede-tutkimusprojektit>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnallisen elämäntavan valtakunnalliset kehittämisavustukset. Myönnetty avustukset 2019. Saatavilla: <https://minedu.fi/-/liikunnallisen-elamantavan-valtakunnalliset-kehittamisavustukset>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkarakentamisen rahoitussuunnitelma.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2014:4.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-aikatoimien perustamishankkeiden investointiavustukset. Myönnetty avustukset 2020. Saatavilla: <https://okm.fi/-/liikuntapaikkojen-ja-niihin-liittyvien-vapaa-aikatoimien-perustamishankkeet>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Seuratoiminnan kehittämistuki (seuratuki). Saatavilla: <https://okm.fi/-/seuratoiminnan-kehittamistuki-seuratuki>.
- Peltonen, Milla, Petri Uusikylä, Harri Jalonen, Anne Kaarnasaari, Riikka-Leena Leskelä & Markus Öhman (2018). Kunnossa kaiken ikää -ohjelman arviointi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:5.
- Pyykkönen, Teijo & Saku Rikala (2018). Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:2.
- Rikala, Saku (2018). Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä -selvityksen taustamateriaali. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:4.
- Saari, Aija (2015a): Vammaisurheilu ja erityisliikunta lajiliitoissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2015:1.
- Saari, Aija (2015b): Erityisliikunta ja vammaisurheilu seuroissa. Suomen Vammaisurheilu- ja liikunta VAU ry:n raportti.
- Saari, A. (toim.) (2021): Liikuttaako? Toimintarajoitteisille henkilöille suunnatun Liikkujäkyselyn ja Seura-kyselyn raportti. Suomen Paralympiakomitea
- SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisen valtionavustusten asiankäsitteilyjärjestelmä.
- Salasuo, Mikko & Mikko Piispa (2012). Kuntodoping. Näkökulmia dopingaineiden käyttöön huippu-urheilun ulkopuolella. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 126.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2013:10.
- Suomen Olympiakomitean verkkosivut. <https://www.olympiakomitea.fi/>.
- Suomen Paralympiakomitean verkkosivut. <https://www.paralympia.fi/>.
- Suomen Paralympiakomitea ry:n internetsivut: Terminologiaa. <https://www.paralympia.fi/paralympiakomitea/medialle/terminologiaa>. Viitattu 21.10.2021.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.
- Suomen tulli. Tullin valvonnan vuosijulkaisu 2020. Dopingrikokset. <https://tulli.fi/tietoa-tullista/tullin-toiminta/julkaisut>. Viitattu 20.10.2021.
- Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. Dopingtestitulokset. Saatavilla: <https://suek.fi/antidopingtoiminta/dopingvalvonta/dopingtestitulokset/>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus ATH 2015. <http://www.terveytemme.fi/ath/>.
- Tieteellisten seurain valtuuskunta. Liikunta-alan kansainväliset konferenssit ja kokoukset. Myönnetty avustukset 2020. Saatavilla: <https://www.tsv.fi/fi/avustukset/liikunta-alan-kansainvaliset-konferenssit-ja-kokoukset/my%C3%B6nnetty-avustukset>.
- Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Julkisten menojen hintaindeksi. Kuntatalous tehtävälueittain. Opetus- ja kulttuuritoimi. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
- Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Julkisten menojen hintaindeksi. Valtiontalous hallinnonaloittain. Opetusministeriön hallinnonala. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
- Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Rakennuskustannusindeksi. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
- Tilastokeskus. Julkinen talous. Kuntatalous. Kuntien käyttötalous 2016–2020. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
- Tilastokeskus. Julkisten menojen hintaindeksi. <http://www.stat.fi/til/jmhi>. Viitattu 24.10.2021.

Tilastokeskus. Kuntatalous. <https://www.stat.fi/til/hta/>. Viitattu 5.11.2021.

Tilastokeskus. Käsitteet. Tilastollinen kuntaryhmitys. https://www.stat.fi/meta/kas/til_kuntaryhmit.html. Viitattu 5.11.2021.

Tilastokeskus. Rakennuskustannusindeksi. <http://www.stat.fi/til/rki/>. Viitattu 24.10.2021.

Tilastokeskus. Väestö. Väestörakenne. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.

Valtiokonttori. Tutkihallintoa.fi -palvelu. Valtiontalous.
 Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/valtio/taloustiedot/>.

Valtiokonttori. Valtion talousarvion tilijaottelu vuodelle 2021. Opetusministeriön hallinnonala.
 Saatavilla: <https://www.valtiokonttori.fi/palvelut/julkishallinnon-palvelut/maaraykset-ja-ohjeet/>.

Valtionavustuslaki 27.7.2001/688.

Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä 30.4.2015/550.

Valtioneuvosto. Liikuntaa edistävälle järjestöille lähes 42 miljoonaa euroa. Saatavilla:
<https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/liikuntaa-edistaville-jarjestoille-lahes-42-miljoonaa>. Viitattu 21.10.2021

Valtion liikuntaneuvosto, kannanotot ja lausunnot.
 Saatavilla: www.liikuntaneuvosto.fi/lausunnot-ja-julkaisut/.

Valtioneuvoston kanslia. Hallituksen vuosikertomukset 2012–2020. Tilinpäätöslaskelmat. Hallituksen julkaisusarja 3/2013, 3/2014, 3/2015, 5/2016 & 3a/2017, Valtioneuvoston julkaisusarja 3/2018 sekä Valtioneuvoston julkaisuja 2019:12; 2020:4 & 2021:33.

Valtion liikuntaneuvoston verkkosivut. Saatavilla: www.liikuntaneuvosto.fi.

Valtiovarainministeriö. Valtion talousarvioesitykset. Saatavilla: <http://budjetti.vm.fi>.

Valtiovarainministeriö. Valtion tilinpäätöskertomukset 2011. Valtiovarainministeriön julkaisuja 17a/2012.

WHO & Euroopan komissio. Physical activity country factsheets 2021.
 Saatavilla: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets>.

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325.

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-263-902-8 PDF